दुर्गासप्तशती

प्रकाशक
पं० पृथ्वीनाथ भार्गव,
भार्गव भूषण प्रेस, गायघाट,
बनारस।

प्रथम वार २०००, द्वितीय वार ३०००, तृतीय वार ३०००

मुद्रक
पं० पृथ्वीनाथ भार्गव,
भार्गव भूषण प्रेस,गायघाट,बनारस।

दुर्गासप्तशतीस्थविषयानुक्रमणिका ।

॥ अथ सप्तशतीविधिः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमो जगदंबायै ॥ अथ साधकः कृतमंगलस्नानतिलकनित्यविधिः प्राङ्मुख आदावाचामेत् । यथा ॐ ऐं आत्मतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥ ॐ ह्रीं विद्यातत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥ ॐ क्लीं शिवतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥ ॐ ऐं ह्रीं क्लीं सर्वतत्त्वं शोधयामि नमः स्वाहा ॥ ततः पवित्रपाणिः प्राणायामं कुर्यात् । यथा मूलमंत्रेणेडया (वामनासया) वायुमापूर्य कुंभके चतुर्वारं मूलं पठित्वा द्विवारं मूलमुच्चरन् पिंगलया (दक्ष-नासया) रेचयेत् इति ॥ ततः श्रीगणेशगुर्वादीन्नत्वा सुमुखश्चेत्यादि-देशकालसंकीर्तनान्ते ॥ नित्यपाठसंकल्पः ॥ अस्माकं सर्वेषां सकुटुं-बानां क्षेमस्थैर्यायुरारोग्यैश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं समस्तमंगलावाप्त्यर्थं अमुकगोत्रोत्पन्नस्यामुकनाम्नो मम श्रीजगदंबाप्रसादेन सर्वापन्नि-

वृत्तिसर्वाभीष्टफलावाप्तिधर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिद्वारा श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवताप्रीत्यर्थं कवचार्गला-कीलकपठनैकादशन्यासपूर्वकनवार्णमंत्राष्टोत्तरशतजपरात्रिसूक्तपठन-पूर्वकं देवीसूक्तपठननवार्णमंत्राष्टोत्तरशतजपरहस्यत्रयपठनांतं श्रीचंडीसप्तशत्याः पाठमहं करिष्ये ।। विशेषकामनायां तत्तदूहः कार्यः ।। सपल्लवादिशतचंडीचिकीर्षायां देशकालसंकीर्तनांते अमुक-गोत्रोत्पन्नस्य अमुकनाम्नो ममामुकव्याधिनाशपूर्वकं क्षिमारोग्या-वाप्तिद्वारा श्रीमहाकाली० ३ दुर्गाप्रीत्यर्थं इत्यादि० ।। अथवा अपमृत्युपरिहारपूर्वकमायुरभिवृद्धिद्वारा० ।। अथवा अमुकशत्रुपरा-भवपूर्वकं अमुकवशीकरणसिद्धिद्वारा० ।। अथवा ग्रहपीडानिवारण-पिशाचोपद्रवादिसर्वानिष्टनिवारणपूर्वकं क्षेमायुःसकलैश्वर्यसिद्धि-

द्वारा श्रीजगदंबामहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीस्वरूपिणी त्रिगुणात्मिकाऽमुककुलदेवताप्रीत्यर्थं कवचा० शत्याः प्रतिमंत्रांते शरणागतेत्यादिमंत्रपल्लवितायाः पाठरीत्या शतपाठात्मकशत-चंडयाख्यं ॥ अथवा प्रतिमंत्रं सर्वमंगलेत्यादिमंत्रसंपुटितायाः ॥ अथवा प्रतिमंत्रादौ सर्वस्वरूप इत्यादिमंत्रयोजितायाःपाठरीत्या शतचंडयाख्यं (नवचंडीचिकीर्षायां दशपाठात्मकनवचंडयाख्य-मित्यूहे विशेषः) कर्म करिष्ये, इति प्रथमसंकल्पः ॥ ततो नित्य-संकल्पस्तु पूर्वसंकल्पितकामनासिद्धये पूर्वसंकल्पितशतचंडी-संख्यापरिपूर्तये नवचंड्यां नवचंडीसंख्यापरिपूर्तये पूर्वसंकल्पित-रीत्या पाठाख्यं कर्म करिष्ये, तदंगत्वेनादौ संक्षेपतः आसनविधि-भूशुद्धयादि कर्म दीपस्थापनपूजनं श्रीसप्तशतीपूजनं रहस्योक्तयंत्र-

स्थप्रधानदेवतापूजनं तंत्रोक्तनवार्णयंत्रस्थप्रधानदेवतापूजनं वा पायसेन इक्षुखंडकूष्मांडाद्यन्यतमफलेन वा पूजांगबलिदानं च सकलशापप्रतिबंधनिवृत्तये तंत्रोक्तशापोद्धारमंत्रस्य सप्तवारजपं इष्टफलसिद्धिप्रतिबंधनिवृत्तये तंत्रोक्तोत्कीलनमंत्रस्य पाठादौ पाठांते च एकविंशत्येकविंशतिसंख्याजपं च करिष्ये ।। आदौ निर्विघ्नतासिद्ध्यर्थं महागणपतिस्मरणं सद्गुरुपादुकास्मरणं च करिष्ये । गणानांत्वाशौनकोगृत्समदोगणपतिर्जगती निर्विघ्नता-सिद्ध्यर्थे महागणपतिस्मरणे विनियोगः ।। ॐ **गणानांत्वागणपतिं हवामहे कविंकवीनामुपमश्रवस्तमं ॥ ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आनः शृण्वन्नूतिभिःसीदसादनं** ।। श्रीसिद्धिबुद्धिशक्तिसहितमहा-गणपतये नमो नमः ।। इति ।। ततः नमो गुरुभ्यो गुरुपादुकाभ्यो

नमः परेभ्यः परपादुकाभ्यः ।। नमः आचार्यसिद्धेश्वरपादुकाभ्यो नमोस्तु लक्ष्मीपतिपादुकाभ्यः ।। श्रीसद्गुरुभ्यो नमो नमः ।। इति श्रीगणपतिं सद्गुरुं च नत्वा ।। अथासनविधिः ।। स यथा-आसनाधो जलादिना त्रिकोणं विलिख्य ॐ ह्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इत्याधारशक्तिं संपूज्य तदुपर्यनुद्विग्नताकरं कुशकंबलाद्यन्यतममासनमास्तीर्य ।। ॐ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठऋषिः कूर्मो देवता सुतलं छंदः आसने विनियोगः ।। ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता । त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ।। इत्याधारशक्तिं संप्रार्थ्य ।। ॐ भूर्भुवः स्वः इत्यासनं संप्रोक्ष्य तदुपरि प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा उपविश्य ॐ अनंतासनाय नमः ॐ कूर्मासनाय नमः ॐ विमलासनाय नमः ॐ पद्मासनाय नमः

ॐ योगासनाय नमः ॐ आधारशक्तयै नमः ॐ दुष्टविद्रावणनृसिंहासनाय नमः ॐ मध्ये परमसुखासनाय नमः इति प्रणम्य—ॐ ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितभक्षणे। तिष्ठ देवि शिखाबंधे चामुंडे ह्यपराजिते ॥ इति शिखामाबध्य ॥ अथ बाह्यभूतशुद्धिः ॥ ॐ अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः। ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यंतु शिवाज्ञया ॥ ॐ अपक्रामंतु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशम्। सर्वेषामविरोधेन पूजाकर्म समारभे ॥ इति भूतान्युत्सार्य ॥ तीक्ष्णदंष्ट्र महाकाय कल्पांतदहनोपम। भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमर्हसि ॥ इति भैरवानुज्ञां गृहीत्वा ॥ अथ स्थलशुद्धिः ॥ देवतामण्डपे चतुर्द्वारं विचिन्त्य 'ओं अन्तरितं रक्षोन्तरिता अरातयः हुंफट्' इति मण्डपान्त अक्षतान् क्षिप्त्वा

वामतो गुं गुरुभ्यो नमः । दक्षिणतो भं भद्रकाल्यै नमः । उपरिष्टात् गं गणपतये नम इति द्वारदेवताः संपूजयेत् ।। ततो मूलेनाचम्य प्राणानायम्य ।। दीपस्थापनम्—घृतदीपो भवेद्दक्षे तैलदीपस्तु वामतः ।। सितवर्तियुतो दक्षे रक्तवतिस्तु वामतः ।। देव्या इति शेषः ।। तत्स्थापनप्रकारः ।। देवीपीठदक्षिणतो भूमौ गंधेन त्रिकोणं विलिख्य दीपाधारयंत्राय नमः इति गंधपुष्पाक्षतैः समर्च्य तत्र घृतपूर्णं शुक्लवर्तियुतं दीपपात्रं संस्थाप्य दीपं प्रज्वाल्य नाम्ना पंचोपचारैः संपूज्य । भो दीप देवीरूपस्त्वं कर्मसाक्षी ह्यविघ्नकृत् । यावत्कर्मसमाप्तिः स्यात्तावत्त्वं सुस्थिरो भवेति संप्रार्थ्य । तेनैव प्रकारेण देवीपीठवामभागे प्राग्वत्त्रिकोणे तैलपूर्णं रक्तवर्तियुतं दीपपात्रं संस्थाप्य दीपं प्रज्वाल्य संपूज्य भो दीपेति प्रार्थयेत् ।

इत्येवं स्थापितदीपावासमाप्ति रक्षेदिति ।। अथ यंत्रे देवता-स्थापनम् ।। दीपद्वयमध्यपीठे ताम्रान्यतमपत्रे भूर्जपत्रे वा कुंकुमादिना देव्यष्टगंधेन वा यंत्रं लिखेत् । इति वैकृतिकरहस्योक्तम् ।

महालक्ष्मीर्यदा पूज्येत्यादिश्लोकत्रयोक्तं यथा

ॐ गौर्या सह रुद्राय नमः ५	ॐ सरस्वत्या सह विरिंचये नमः ४	ॐ लक्ष्म्या सह हृषीकेशाय नमः ६
ॐ ऐं महाकाल्यै नमः १	ॐ ह्रीं महा-लक्ष्म्यै नमः २	ॐ क्लीं महासर-स्वत्यै नमः ३
ॐ अष्टभुजायै नमः ९	ॐ अष्टादशभु-जायै नमः ७	ॐ दशाननायै नमः ८

महिषाय नमः १०	सिंहाय नमः ११	कालाय नमः १२	मृत्यवे नमः १३

अथवा तांत्रिकं नवार्णोक्तं यंत्रं यथा—
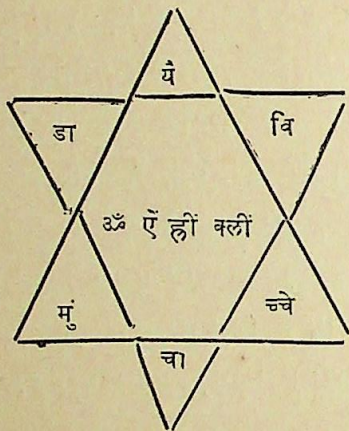
अथ लिखेदष्टदलमित्यादि-श्लोकद्वयोक्तं नवार्णयंत्रं अस्मिन्यंत्रे नावारणानि किंतु मूलमंत्रांते श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीस्वरूपिण्यै दुर्गायै नमः इति मंत्रेणावाहनादिसर्वोपचारान्समर्पयेत् ।। तद्यथा—लिखेदष्टदलं पद्मं-चंदनागुरुकुंकुमैः। पद्ममध्ये लिखेच्चक्रं षट्कोणं चंडिकामयम् ।।१।।

षट्कोणचक्रमध्यस्थमाद्यबीजत्रयं लिखेत् । पूर्वादिकोणषट्के तु बीजान्यन्यानि विन्यसेत् ॥ २ ॥ तंत्रोक्तं सप्तशतीमहायंत्रम् वेद्यां विरचिते रम्ये सर्वतोभद्रमंडले । घटं संस्थाप्य विधिवत्तत्रावाह्यार्चयेच्छिवाम् ॥ ३ ॥ तदग्रे कन्यकाश्चापि पूजयेद्ब्राह्मणानपि । उपचारैस्तु विविधैर्नवार्णावरणैरपीति ॥ ४ ॥ अथ प्रयोगः ॥ वेद्यां सर्वतोभद्रे ब्रह्मादिमंडलदेवता आवाह्य संपूज्य तस्मिन्महीद्यौरित्यादि मंत्रैः कलशं संस्थाप्य तत्र वरुणं संपूज्य तन्मूले मूलाधाराय नमः मूलाधारमावाहयामि १ इति सर्वत्र तदुपरि कूर्माय नमः २ तदुपरि शेषाय० ३ तदुपरि पृथिव्यै नमः ४ पूर्णपात्रे ओंकारपीठाय नमः ५ पूर्वे ॥ पूर्णगिरिपीठाय नमः ६ निर्ऋतिभागे॥ कामगिरिपीठाय

नमः वायुभागे आवाह्य संपूज्य उपरि यंत्रं संस्थाप्य प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ।। संक्षेपतः पूजाविधिः ।। अस्य श्रीनवार्णमंत्रस्य ब्रह्म-विष्णुमहेश्वरा ऋषयः ।। गायत्र्युष्णिगनुष्टुभश्छंदांसि ।। श्रीमहाका-लीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो देवताः ।। नंदाशाकंभरीभीमाः शक्तयः ।। रक्तदंतिकादुर्गाभ्रामर्यो बीजानि ।। अग्निवायुसूर्यास्तत्त्वानि ।। श्रीजगदंबाप्रीत्यर्थे न्यासे पूजायां च विनियोगः ।। ऋष्यादिन्यासान् मूलषडंगन्यासांश्च विधाय कलशशंखघंटाः संपूज्य ।। ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थांगतोपि वा ।। यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्या-भ्यंतरः शुचिः ।। मूलेन चात्मानं पूजाद्रव्याणि च प्रोक्षेत् ।। विस्तरभयादर्घ्यस्थापनं नेह लिख्यते ।। यंत्रं संस्पृश्य ओं आंसोहं इति त्रिवारोच्चारितमंत्रेण यंत्रस्य प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा ततः त्रिखं-

डामुद्रया पुष्पमादाय स्वहृदिस्थां त्रिगुणां देवीं सुषुम्णामार्गेण ब्रह्मरंध्रद्वारा कुसुमे समागतां विभाव्य तत्र रूपत्रयं बिभ्राणां ध्यायेत् ॥ खड्गं चक्र० १ अक्षस्रक्प० २ घंटाशूल० ३ इति तत्पुष्पं यंत्रे संस्थाप्य तत्र मध्यबीजत्रये महालक्ष्म्यादिदेवतात्रयं संस्थितं विभावयेत् ॥ अथ मुद्राः ॥ ततः आवाहनी, स्थापनी, संनिधापिनी, संनिरोधिनी, धेनु, योनिमुद्रा मूलेन प्रदर्श्य मूलमुच्चार्य श्रीमहाका० नमः आवाहयामि ॥ एवं मूलेनासनपाद्यार्घ्याचमनीय-स्नानमंगलस्नानमधुपर्कपंचामृतपूजां विधाय श्रीसूक्तादिभिरभि-षिच्य मूलेन वस्त्रोपवस्त्रोत्तरीयकंचुकीवस्त्रचंदनालंकारहरिद्राकुं-कुमकज्जलसिंदूरपरिमलद्रव्यकंकणकण्ठसूत्रादिसौभाग्यालंकारपु-ष्पाणि समर्पयेत् श्रीमहा० ३ नमः अमुकं समर्पयामीति प्रत्युप-

चारमुच्चार्य पुष्पांतपूजायां आवरणदेवता आवाह्य संपूजयेत् ॥ अथावरणदेवताः ॥ अत्र सर्वत्र पूज्यपूजकयोर्मध्ये प्राचीदिवसंप्रकीर्तिता ॥ इति वचनमनुसृत्य प्रागादिदिशो ग्राह्याः ॥ इंद्रादिलोकपालतदायुधविषये तु सूर्योदयिकैव दिगिति ज्ञेयं ॥ तत्र यंत्रषट्कोणस्थपश्चिमकोणे महालक्ष्मीपृष्ठभागे सरस्वतीब्रह्मभ्यां नमः ॥ सरस्वतीब्रह्माणावावाहयामीत्येवं सर्वत्रावाहने वाच्यम् १ ॥ एवं नैर्ऋत्यकोणे गौरीरुद्राभ्यां० २ वायुकोणे लक्ष्मीहृषीकेशाभ्यां० ३ पूर्वकोणे अष्टादशभुजायै० ४ अग्निकोणे दशाननायै० ५ ईशानकोणे अष्टभुजायै० ६ ॥ दयाब्धे त्राहि संसारसर्पान्मां शरणागतम् । भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥ अनेन प्रथमार्चनेन भगवती श्री महा० ३ प्रीयतां ॥१॥ पुनः षट्कोणेषु प्रागा-

दिषु ॐ नं नंदजायै० १ ॐ रं रक्तदंतिकायै० २ ॐ शां शाकंभर्यै० ३ ॐ दुं दुर्गायै० ४ ओं भीं भीमायै० ५ भ्रां भ्रामर्यै० ६ ॥ दयाब्धे त्राहि० ॥२॥ षट्कोणाद्बहिराग्नेयादिचतुर्भागेषु ओं जं जयायै० १ ओं विं विजयायै० २ ओं जं जयंत्यै० ३ ओं अं अपराजितायै० ४ षट्कोणपार्श्वयोः दक्षिणभागे—ओं सिंहाय० ५ उत्तरभागे—ओं महिषाय० ६। दयाब्धे० तृतीयावरणार्चनं अनेन०॥३॥ अष्टपत्रेषु प्रागादिषु ओं ब्रांब्राह्म्यै० १ ओं मां माहेश्वर्यै० २ ओं कौं कौमार्यै० ३ ओं वैं वैष्णव्यै० ४ ओं वां वाराह्यै० ५ ओं नां नारसिंह्यै० ६ ओं ऐं ऐंद्र्यै० ७ ओं चां चामुंडायै० ८॥ दयाब्धे० चतुर्थावरणार्चनं अनेन० ॥४॥ पुनरष्टदलेषु प्रागादिषु ओं अं असितांगभैरवाय० १ ओं रुं रुरुभैरवाय० २ ओं चं चंडभैरवाय० ३

ॐ क्रों क्रोधभैरवाय० ४ उं उन्मत्त भैरवाय० ५ ओं कं कपालभै०६ ओं भीं भीषणभैरवाय० ७ ओं सं संहारभै० ८ ॥ दयाब्धे० पंचमावरणार्चनं अनेन० ॥ ५ ॥ चतुर्विंशतिदलेषु प्रागादिक्रमेण ओं विष्णुमायायै० १ एवं प्रणवः सर्वत्रादौ योज्यः ओं चेतनायै०२ बुद्ध्यै० ३ निद्रायै० ४ क्षुधायै० ५ छायायै० ६ शक्त्यै० ७ तृष्णायै० ८ क्षांत्यै० ९ जात्यै० १० लज्जायै० ११ शांत्यै० १२ श्रद्धायै० १३ कांत्यै० १४ लक्ष्म्यै० १५ धृत्यै० १६ वृत्त्यै० १७ स्मृत्यै० १८ दयायै० १९ तुष्ट्यै० २० पुष्ट्यै० २१ मात्रे० २२ भ्रांत्यै०२३चित्यै० २४॥ दयाब्धे०षष्ठाख्यावरणार्चनं अनेन०६ भूगृहस्व्युदयप्रागादिषु ॐ लं इंद्राय० रं अग्नये० यं यमाय० क्षं निर्ऋतये० वं वरुणाय० वं वायवे० सं सोमाय० हं रुद्राय० ईशा-

नीप्रागंतराले-ॐ आं ब्रह्मणे० वरुणनिर्ऋत्यंतराले-ह्रीं शेषाय० १०।। दयाब्धे० सप्तमावरणार्चनम्० अनेन० ।।७।। पुनस्तेनैव क्रमेण वं वज्राय० शं शक्त्यै० दं दंडाय० खं खड्गाय० पां पाशाय० अं अङ्कुशाय०गं गदायै० त्रिं त्रिशूलाय० पं पद्माय०चं चक्राय० १०।। दयाब्धे० अष्टमावरणार्चनं अनेन० ।।८।। भूगृहाद्बहिः प्रागादिदिक्षु—ॐ गं गणपतये०क्षें क्षेत्रपालाय०बं बटुकाय०यों योगिनीभ्यो नमः। दयाब्धे० नवमावरणार्चनं अनेन० ।।९।। ततः ॐ आवरणदेवताभ्यो नमः चंदनं० इत्यादिपंचोपचारपूजा ।। ततः मूलमुच्चार्य श्रीमहा० ३ धूपं, दीपं, नैवेद्यं, तांबूलं, दक्षिणां, फलानि, महानीराजनदीपं, कर्पूरदीपं, नमस्कारान्, प्रदक्षिणाः, मंत्रपुष्पं०—। अपराधसहस्राणि क्रियंतेऽहर्निशं मया। दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वरि ।।१।।

आवाहनं न जानामि न जानामि विसर्जनं । पूजां चैव न जानामि क्षम्यतां परमेश्वरि ॥२॥ मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वरि । यत्पूजितं मया देवि परिपूर्णं तदस्तु मे ॥३॥ अपराधशतं कृत्वा जगदंबेति चोच्चरेत् । यां गतिं समवाप्नोति न तां ब्रह्मादयः सुराः ॥४॥ सापराधोऽस्मि शरणं प्राप्तस्त्वां जगदंबिके । इदानीमनुकंप्योऽहं यथेच्छसि तथा कुरु ॥५॥ अज्ञानाद्विस्मृतेर्भ्रांत्या यन्न्यूनमधिकं कृतं ॥ तत्सर्वं क्षम्यतां देवि प्रसीद परमेश्वरि ॥६॥ कामेश्वरि जगन्मातः सच्चिदानंदविग्रहे । गृहाणार्चामिमां प्रीत्या प्रसीद परमेश्वरि ॥७॥ गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् । सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादात्सुरेश्वरि ॥८॥ प्रार्थनां कृत्वा गीतवाद्यनृत्यछत्रचामरांदोलनदर्पणादि सर्वराजोपचारार्थे अक्षतान् समर्पयामि ॥ नमस्क-

रोमि ।। अनेन यथाशक्त्यर्चनेन श्रीमहाकाली महालक्ष्मी महासरस्वतीस्वरूपिणी भगवती श्रीजगदंबा० ३ प्रीयताम् ।। शाक्तेभ्यो नमः सर्वोपचारार्थे गंधाक्षतपुष्पाणि० ।। अथ कुमारिपूजा ।। यजमानः पूजयेच्च कन्यानां नवकं शुभम् ।। द्विवर्षाद्या दशाब्दांताः कुमारीः परिपूजयेत् ।।१।। अर्थादेकहायनाल्पवयस्का वर्ज्याः ।। ता आसने उपवेश्यावाहयेत् मंत्रेण ।। मंत्राक्षरमयीं लक्ष्मीं मातृणां रूपधारिणीं ।। नवदुर्गात्मिकां साक्षात्कन्यामावाहयाम्यहम् ।।१।। अनेनैव मंत्रेण नवापि आवाहयेत् ।। अशक्तौ यथाशक्ति एकामपि ।। अथ नवानां पूजामंत्राः ।। द्विहायना कुमारीसंज्ञका ।। सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिस्वरूपिणि । पूजां गृहाण कौमारि जगन्मातर्नमोस्तुते ।।२।। त्रिहायनात्रिमूर्तिस्तन्मंत्रः ।। त्रिपुरां त्रिपुराधारां त्रिवर्षां

ज्ञानरूपिणीम् । त्रैलोक्यवंदितां देवीं त्रिमूर्तिं पूजयाम्यहम् ॥३॥
चतुर्वर्षा कल्याणी तत्पूजामंत्रः ॥ कलात्मिकां कलातीतां कारुण्य-
हृदयां शिवाम् । कल्याणजननीं देवीं कल्याणीं पूजयाम्यहम् ॥ ४ ॥
पंचवर्षा रोहिणी तत्पूजामंत्रः ॥ अणिमादिगुणाधारामकाराद्यक्षरा-
त्मिकाम् । अनंतशक्तिकां लक्ष्मीं रोहिणीं पूजयाम्यहम् ॥ ५ ॥
षड्वर्षा कालिका तत्पूजामंत्रः ॥ कामचारां शुभां कांतां कालचक्र-
स्वरूपिणीम् । कामदां करुणोदारां कालिकां पूजयाम्यहम् ॥६॥
सप्तवर्षा चंडिका तत्पूजामंत्रः ॥ चण्डवीरां चण्डमायां चण्डमुण्ड-
प्रभंजनीम् । पूजयामि सदा देवीं चण्डिकां चण्डविक्रमाम् ॥७॥
अष्टवर्षा शांभवी तत्पूजामंत्रः॥सदानंदकरीं शांतां सर्वदेवनमस्कृताम्॥
सर्वभूतात्मिकां लक्ष्मीं शांभवीं पूजयाम्यहम् ॥ नवहायना दुर्गा

तत्पूजामंत्रः ।। दुर्गमे दुस्तरे कार्ये भवदुःखविनाशिनीम् । पूजयामि सदा भक्त्या दुर्गां दुर्गतिनाशिनीं ।।९।। दशवर्षा सुभद्रा तत्पूजामंत्रः ।। सदरीं स्वर्णवर्णाभां सुखसौभाग्यदायिनीम् । सुभद्रजननीं देवीं सुभद्रां पूजयाम्यहम् ।। १० ।। इति प्रत्येकं मंत्रांते तत्तन्नाममंत्रेण नवापि षोडशोपचारैः पंचोपचारैर्वा पूजयेत् इति । **अथ बलिदानम्** ।। मूलांते श्रीमहालक्ष्म्यै नमः पायसबलिं समर्पयामि इति महाकाल्यादियोगिन्यंतयंत्रस्थावरणदेवताभ्यः प्रत्येकं सर्वाभ्यो बलिं दद्यात् ।।

अथ कूष्माण्डबलिविधानम् ।। आचम्य प्राणानायम्य ।।देशकालाद्युच्चार्य मम सकुटुंबस्य सर्वारिष्टप्रशांतिसर्वाभीष्टकामसिद्धिकल्पोक्तफलावाप्तिद्वारा श्रीमहाका० ३ तादेवताप्रीत्यर्थं कूष्मांडबलिदानं करिष्ये तदंगत्वेन पंचोपचारैः पूजनं बलिपूजनं च करिष्ये ।।

मूलेन मुख्यदेवतां पंचोपचारैः संपूज्य तत्पुरतः स्वयमुदङ्मुखो बलिं प्राङ्मुखं पीठे वस्त्रगुंठितं कूष्माण्डं निधाय ओं कूष्माण्डबलये नमः इति आवाहनवस्त्रगंधादिभिः संपूज्य अभिमंत्रयेत् । पशुस्त्वं । बलिरूपेण मम भाग्यादवस्थितः । प्रणमामि ततः सर्वरूपिणं बलि-रूपिणम् ॥१॥ चण्डिकाप्रीतिदानेन दातुरापद्विनाशनम् । चामुंडा-बलिरूपाय बले तुभ्यं नमोस्तु ते ॥२॥ यज्ञार्थं बलयः सृष्टाः स्वय-मेव स्वयंभुवा । अतस्त्वां घातयाम्यद्य यस्माद्यज्ञे मतो वधः ॥३॥ इति । (ततः शस्त्रं गंधादिना संपूज्य अभिमंत्रयेत् ओं ऐं ह्रीं श्रीं ॥ रसना त्वं चण्डिकायाः सुरलोकप्रसाधकः ॥ (इति ह्रां ह्रीं खड्ग आं हुं ओं फट् इति हस्ते शस्त्रं गृहीत्वा ओं कालि कालि वज्रेश्वरि लोहदण्डायै नमः इति पठन् छित्वा छेदनावसरे न विलोकयेत् ॥

कौशिकि रुधिरेणाप्यायतामिति देव्यै अर्घं निवेद्य अवशिष्टार्धस्य पंचभागान्कृत्वा पूतनायै बलिभागं निवेदयामि चरक्यै बलि० विदार्यै ब० पापराक्षस्यै ब० ॥(ततो माषपिष्टपशुं शत्रुं शस्त्रेण छित्वा स्कंदाय पश्वर्धं समर्पयामि विशिखाय पस्वर्धं स० इति समर्प्य शेषं रक्षोभ्यो हरेत् २ मंत्रास्तु ओं ह्रीं स्फुर स्फुर ओं फ्रीं ओं हुं फट् मर्द मर्द हुं इति। तच्छेषं बहिर्दद्यात् ॥ बलिं गृह्णंत्विमे देवा आदित्या वसवस्तथा। मारुतश्चाश्विनौ रुद्राःसुपर्णाः पन्नगा ग्रहाः ॥ असुरा यातुधानाश्च पिशाचोरगराक्षसाः। डाकिन्यो यक्षवेताला योगिन्यः पूतनाः शिवा। जृंभकाः सिद्धगंधर्वाः साध्या विद्याधरा नगाः। दिक्पाला लोकपालाश्च ये च विघ्नविनायकाः ॥ जगतां शांतिकर्तारो ब्रह्माद्याश्च महर्षयः। मा विघ्नं मा च मे पापं मा

संतु परिपंथिनः ।। सौम्या भवंतु तृप्तास्ते भूतप्रेताः सुखावहाः ।। भूतानि यानीह वसंति तानि बलिं गृहीत्वा विधिवत्प्रयुक्तम् ।। अन्यत्र वासं परिकल्पयंतु रक्षंतु मां तानि सदैव चात्रेति ।। ततः स्नात्वा कृततिलको देवीं प्रार्थयेत् । खड्गिनी शू० शूलेन पा० ४ सर्वस्वरूपे ५।। रूपं देहि जयं देहि भगं भगवति देहि मे । पुत्रान्देहि धनं देहि सर्वकामांश्च देहि मे ।। महिषघ्नि महामाये चामुंडे मुंडमालिनि । आयुरारोग्यमैश्वर्यं देहि देवि नमोस्तुते । इति प्रार्थयेत् ।। एतद्बलिदानं होमांगं तच्च होमोत्तरमेव । पूजांगं वैकल्पिकम् ।। तत्र च पायसबलिदानविधिः ।। **अथ सरस्वतीपूजनम्** ॐ नमः पिशाचनिकीरकिनि त्रिशूलखड्गहस्ते सिंहारूढे एह्येहि आगच्छ इमां पूजां गृहाण गृहाण स्वाहा ।। श्रीसप्तशतिसरस्वत्यै नमः आवाह-

यामि । ततः ओं ह्रीं चंडिकायै नमः इति मंत्रेण षोडशोपचारैः पूजयेदिति ।। **अथ शापोद्धारमंत्रः** ।। ॐ ह्रीं क्लीं श्रीं क्रां क्रीं चण्डिके देवि शापानुग्रहं कुरु कुरु स्वाहा ७ वारं जपेत् ।। अथ **उत्कीलनमंत्रः** ।। ओं श्रीं क्लीं ह्रीं सप्तशति चंडिके उत्कीलनं कुरु कुरु स्वाहा ।। इति २१ वारं आदावन्ते च जपेत् ।।

।। अथ कवचम् ।।

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीसरस्वत्यै नमः ।। श्रीगुरुभ्यो नमः ।। कुलदेवतायै नमः ।। अविघ्नमस्तु ।। ॐ नारायणाय नमः ।। ॐ नरायनरोत्तमाय नमः ।। ॐ सरस्वतीदेव्यै नमः ।। ॐ वेदव्यासाय नमः ।। ॐ नमश्चंडिकायै ।। मार्कण्डेय उवाच ।। यद्गुह्यमित्यादिसार्धपंचाशत् ५० ।। श्लोकात्मकं कवचं पठित्वा ॐ जयंतीत्यादि त्रयो-

विंशतिश्लोकात्मिकामर्गलां पठित्वा ।। ॐ विशुद्धेत्यादिचतुर्दशश्लोकात्मकं कीलकं पठेत् ।। अस्य श्रीचंडीकवचस्य ब्रह्मा ऋषिः अनुष्टुप्छंदः चामुण्डादेवता अंगन्यासोक्तमातरो बीजं दिग्बन्धदेवतास्तत्त्वम् ।। श्रीजगदम्बाप्रीत्यर्थे सप्तशतीपाठाङ्गजपे विनियोगः ।।

।। ॐनमश्चण्डिकायै ।। मार्कण्डेय उवाच ।।

ओं यद्गुह्यं परमं लोके सर्वरक्षाकरं नृणाम् ।। यन्नकस्यचिदाख्यातं तन्मे ब्रूहि पितामह ।। १ ।।

।। ब्रह्मोवाच ।।

अति गुह्यतमं विप्र सर्वभूतोपकारकम् । देव्यास्तु कवचं पुण्यं तच्छृणुष्व महामुने ।।२।। प्रथमं शैलपुत्रीति द्वितीयं ब्रह्मचारिणी ।। तृतीयं चन्द्रघण्टेति कूष्माण्डेति चतुर्थकम् ।।३।। पंचमं स्कन्दमातेति

षष्ठं कात्यायनीति च।। सप्तमं कालरात्रिश्च महागौरीति चाष्टमम्।।४ नवमं सिद्धिदात्री च नवदुर्गाः प्रकीर्तिताः ।। उक्तान्येतानि नामानि ब्रह्मणैव महात्मना ।।५।। अग्निना दह्यमानस्तु शत्रुमध्ये गतो रणे ।। विषमे दुर्गमे चैव भयार्ताश्शरणं गताः ।।६।। न तेषां जायते किंचिदशुभं रणसंकटे ।। नापदं तस्य पश्यामि शोकदुःखभयं नहि ।।७।। यैस्तु भक्त्या स्मृता नूनं तेषां सिद्धिः प्रजायते ।। प्रेत-संस्था तु चामुण्डा वाराही महिषासना ।।८।। ऐन्द्री गजसमारूढ़ा वैष्णवी गरुड़ासना।। माहेश्वरी वृषारूढा कौमारी शिखिवाहना ।।९।। ब्राह्मी हंससमारूढा सर्वाभरणभूषिता ।। नानाभरणशोभाढ्या नानारत्नोपशोभिताः ।।१०।। दृश्यन्ते रथमारूढ़ा देव्यः क्रोधसमा-कुलाः।। शंखं चक्रं गदां शक्तिं हलं च मुसलायुधम् ।।११।। खेटकं

तोमरं चैव परशुं पाशमेव च ।। कुन्तायुधं त्रिशूलं च शार्ङ्गमायुधमुत्तमम् ।।१२।। दैत्यानां देहनाशाय भक्तानामभयाय च ।। धारयन्त्यायुधानीत्थं देवानां च हिताय वै ।।१३।। महाबले महोत्साहे महाभयविनाशिनी ।। त्राहि मां देवि दुष्प्रेक्ष्ये शत्रूणां भयवर्धिनि ।। १४ ।। प्राच्यां रक्षतु मामैन्द्री आग्नेय्यामग्निदेवता ।। दक्षिणेऽवतु वाराही नैर्ऋत्यां खड्गधारिणी ।।१५।। प्रतीच्यां वारुणी रक्षेद्वायव्यां मृगवाहिनी ।। उदीच्यां रक्ष कौबेरि ईशान्यां शूलधारिणी ।।१६।। ऊर्ध्वं ब्रह्माणी मे रक्षेदधस्ताद्वैष्णवी तथा ।। एवं दश दिशो रक्षेच्चामुण्डा शववाहना ।।१७।। जया मे अग्रतः पातु विजया पातु पृष्ठतः ।। अजिता वामपार्श्वे तु दक्षिणे चापराजिता ।।१८।। शिखां मे द्योतिनी रक्षेदुमा मूर्ध्नि व्यवस्थिता ।।

मालाधारी ललाटे च भ्रुवौ रक्षेद्यशस्विनी ॥१९॥ त्रिनेत्रा च भ्रुवोर्मध्ये यमघण्टा च नासिके ॥ शंखिनी चक्षुषोर्मध्ये श्रोत्रयोर्द्वारवासिनी ॥२०॥ कपोलौ कालिका रक्षेत्कर्णमूले तु शांकरी ॥ नासिकायां सुगन्धा च उत्तरोष्ठे च चर्चिका ॥२१॥ अधरे चामृतकला जिह्वायां च सरस्वती ॥ दन्तान् रक्षतु कौमारी कण्ठमध्ये तु चण्डिका ॥२२॥ घण्टिकां चित्रघण्टा च महामाया च तालुके ॥ कामाक्षी चिबुकं रक्षेद्वाचं मे सर्वमङ्गला ॥२३॥ ग्रीवायां भद्रकाली च पृष्ठवंशे धनुर्धरी ॥ नीलग्रीवा बहिःकण्ठे नलिकां नलकूबरी ॥२४॥ खड्गधारिण्युभौ स्कंधौ बाहू मे वज्रधारिणी ॥ हस्तयोर्दण्डिनी रक्षेदम्बिका चांगुलीस्तथा ॥२५॥ नखाञ्छूलेश्वरी रक्षेत् कुक्षौ रक्षेन्नलेश्वरी ॥ स्तनौ रक्षेन्महालक्ष्मीर्मनश्शोक-

विनाशिनी ॥२६॥ हृदये ललितादेवी उदरे शूलधारिणी ॥ नाभौ च कामिनी रक्षेद्गुह्यं गुह्येश्वरी तथा ॥२७॥ कट्यां भगवती रक्षेज्जानुनी विन्ध्यवासिनी ॥ भूतनाथा च मेढ्रं मे उरू महिषवाहिनी ॥२८॥ जंघे महाबला प्रोक्ता सर्वकामप्रदायिनी ॥ गुल्फयोर्नारसिंही च पादौ चामिततेजसी ॥२९॥ पादांगुलीः श्रीर्मे रक्षेत्पादाधस्तलवासिनी ॥ नखान्दंष्ट्राकराली च केशांश्चैवोर्ध्वकेशिनी ॥ ३० ॥ रोमकूपेषु कौबेरी त्वचं वागीश्वरी तथा ॥ रक्तमज्जावसामांसान्यस्थिमेदांसि पार्वती॥३१॥अंत्राणि कालरात्रिश्च पित्तं च मुकुटेश्वरी ॥ पद्मावती पद्मकोशे कफे चूडामणिस्तथा ॥ ३२ ॥ ज्वालामुखी नखज्वाला अभेद्या सर्वसन्धिषु ॥ शुक्रं ब्रह्माणी मे रक्षेच्छायां छत्रेश्वरी तथा ॥३३॥ अहंकारं मनो बुद्धिं रक्ष मे धर्मचारिणी।

प्राणापानौ तथा व्यानं समानोदानमेव च ॥ ३४॥ यशः कीर्तिं च लक्ष्मीं च सदा रक्षतु वैष्णवी । गोत्रमिन्द्राणि मे रक्षेत्पशून्मे रक्ष चण्डिके ॥ ३५ ॥ पुत्रान्रक्षेन्महालक्ष्मीभर्यां रक्षतु भैरवी । मार्गं क्षेमकरी रक्षेद्विजया सर्वतः स्थिता ॥ ३६ ॥ रक्षाहीनं तु यत्स्थानं वर्जितं कवचेन तु । तत्सर्वं रक्ष मे देवि जयन्ती पापनाशिनी ॥३७॥ पदमेकं न गच्छेत्तु यदीच्छेच्छुभमात्मनः । कवचेनावृतो नित्यं यत्र यत्राधिगच्छति ॥३८॥ तत्र तत्रार्थलाभश्च विजयः सर्वकामिकः । यं यं कामयते कामं तं तं प्राप्नोति निश्चितम् ॥ ३९॥ परमैश्वर्यमतुलं प्राप्यते भूतले पुमान् । निर्भयो जायते मर्त्यः संग्रामेष्वपराजितः ॥ ४० ॥ त्रैलोक्ये तु भवेत्पूज्यः कवचेनावृतः पुमान् । इदं तु देव्याः कवचं देवानामपि दुर्लभम् ।

॥४१॥ यः पठेत्प्रयतो नित्यं त्रिसन्ध्यं श्रद्धयान्वितः । दैवी कला भवेत्तस्य त्रैलोक्येष्वपराजितः ॥४२॥ जीवेद्वर्षशतं साग्रमपमृत्युविवर्जितः ॥ नश्यन्ति व्याधयः सर्वे लूताविस्फोटकादयः ॥४३॥ स्थावरं जंगमं वापि कृत्रिमं चापि यद्विषम् । अभिचाराणि सर्वाणि मंत्रयंत्राणि भूतले ॥४४॥ भूचराः खेचराश्चैव जलजाश्चोपदेशिकाः । सहजाः कुलजा मालाः शाकिनी डाकिनी तथा ॥४५॥ अन्तरिक्षचरा घोरा डाकिन्यश्च महाबलाः । ग्रहभूतपिशाचाश्च यक्षगन्धर्वराक्षसाः ॥४६॥ ब्रह्मराक्षसवेतालाः कुष्मांडा भैरवादयः । नश्यन्ति दर्शनात्तस्य कवचे हृदि संस्थिते ॥४७॥ मानोन्नतिर्भवेद्राज्ञस्तेजोवृद्धिकरं परम् । यशसा वर्धते सोऽपि कीर्तिमण्डितभूतले । ॥४८॥ जपेत्सप्तशतीं चण्डीं कृत्वा तु कवचं पुरा । यावद्भूमंडलं

धत्ते सशैलवनकाननम् ॥४९॥ तावत्तिष्ठति मेदिन्यां सन्ततिः पुत्रपौत्रिकी । देहान्ते परमं स्थानं यत्सुरैरपि दुर्लभम् ॥५०॥ प्राप्नोति पुरुषो नित्यं महामायाप्रसादतः ॥ लभते परमं रूपं शिवेन सह मोदते ॥५॥ इति वाराहपुराणे हरिहरब्रह्मविरचितं देव्याः कवचं ॥ १ ॥

॥ अथार्गलास्तोत्रम् ॥

अस्य श्रीअर्गलास्तोत्रमंत्रस्य विष्णुर्ऋषिः अनुष्टुप्छंदः श्रीमहालक्ष्मीर्देवता श्रीजगदंबाप्रीतये सप्तशतीपाठाङ्गजपे विनियोगः॥

॥ ॐ नमश्चण्डिकायै ॥

जयन्ती मङ्गला काली भद्रकाली कपालिनी ॥ दुर्गा क्षमा शिवा धात्री स्वाहा स्वधा नमोस्तु ते ॥१॥ जय त्वं देवि चामुण्डे जय भूतार्तिहारिणि ॥ जय सर्वगते देवि कालरात्रिर्नमोस्तुते ॥२॥

मधुकैटभविद्राविविधातृवरदे नमः ।। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ।।३।। वन्दितांघ्रियुगे देवि सर्वसौभाग्यदायिनि ।। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ।। ४ ।। रक्तबीजबधे देवि चण्डमुण्डविनाशिनि ।। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ।।५।। अचिन्त्य रूपचरिते सर्वशत्रुविनाशिनि ।। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ।।६।। नतेभ्यः सर्वदा भक्त्या चण्डिके दुरितापहे ।। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ।।७।। स्तुवद्भ्यो भक्तिपूर्वं त्वां चण्डिके व्याधिनाशिनि ।। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ।।८।। चण्डिके सततं ये त्वामर्चयंतीह भक्तितः ।। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ।।९।। देहि सौभाग्यमारोग्यं देहि देवि परं सुखम् ।। रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ।। १० ।।

विधेहि द्विषतां नाशं विधेहि बलमुच्चकैः ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥११॥ विधेहि देवि कल्याणं विधेहि परमां श्रियम् ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥१२॥ विद्यावन्तं यशस्वन्तं लक्ष्मीवन्तं जनं कुरु ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १३ ॥ प्रचण्डदैत्यदर्पघ्ने चण्डिके प्रणताय मे ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १४ ॥ चतुर्भुजे चतुर्वक्त्रसंस्तुते परमेश्वरि ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १५ ॥ कृष्णेन संस्तुते देवि शश्वद्भक्त्या त्वमम्बिके ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १६ ॥ हिमाचलसुतानाथसंस्तुते परमेश्वरि ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १७ ॥ सुरासुरशिरोरत्ननिघृष्टचरणेऽम्बिके ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि

द्विषो जहि ॥ १८ ॥ इन्द्राणिपतिसद्भावपूजिते परमेश्वरि ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ १९ ॥ देवि भक्तजनोद्दामदत्तानन्दोदयेऽम्बिके ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ २० ॥ पुत्रान्देहि धनं देहि सर्वकामांश्च देहि मे ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ ॥ २१ ॥ पत्नीं मनोरमां देहि मनोवृत्तानुसारिणीम् ॥ तारिणीं दुर्गसंसारसागरस्य कुलोद्भवाम् ॥ २२ ॥ इदं स्तोत्रं पठित्वा तु महास्तोत्रं पठेन्नरः ॥ स तु सप्तशतीसंख्यावरमाप्नोति संपदाम् ॥ २३ ॥

इति मार्कण्डेयपुराणे अर्गलास्तोत्रम् ॥ २ ॥

॥ अथ कीलकम् ॥

अस्यश्री कीलकमंत्रस्य शिव ऋषिः अनुष्टुप्छंदः श्रीमहासरस्वती देवता श्रीजगदंबाप्रीत्यर्थे सप्तशतीपाठाङ्गजपे विनियोगः ॥

॥ ॐ नमश्चण्डिकायै ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥

विशुद्धज्ञानदेहाय त्रिवेदीदिव्यचक्षुषे ॥ श्रेयःप्राप्तिनिमित्ताय नमः सोमार्धधारिणे ॥ १ ॥ सर्वमेतद्विजानीयान्मन्त्राणामपि कीलकम् ॥ सोपि क्षेममवाप्नोति सततं जाप्यतत्परः ॥ २ ॥ सिद्धयन्त्युच्चाटनादीनि वस्तूनि सकलान्यपि ॥ एतेन स्तुवतां नित्यं स्तोत्रमात्रेण सिद्धयति ॥ ३ ॥ न मन्त्रो नौषधं तत्र न किंचिदपि विद्यते ॥ विना जाप्येन सिद्धयेत सर्वमुच्चाटनादिकम् ॥ ४ ॥ समग्राण्यपि सिद्धयन्ति लोकसंख्यामिमां हरः ॥ कृत्वा निमन्त्रयामास सर्वमेवमिदंशुभम् ॥ ५ ॥ स्तोत्रं वै चण्डिकायास्तु तच्च गुह्यं चकार सः ॥ समाप्तिर्न च पुण्यस्य तां यथावन्नियन्त्रणाम् ॥ ६ ॥ सोऽपि क्षेममवाप्नोति सर्वमेव न संशयः ॥ कृष्णायां वा चतुर्दश्या-

मष्टम्यां वा समाहितः ॥ ७ ॥ ददाति प्रतिगृह्णाति नान्यथैषा प्रसीदति ॥ इत्थंरूपेण कीलेन महादेवेन कीलितम् ॥ ८ ॥ यो निष्कीलां विधायैनां नित्यं जपति सुस्फुटम् ॥ स सिद्धः सगणः सोऽपि गन्धर्वो जायते नरः ॥ ९ ॥ न चैवाप्यटतस्तस्य भयं क्वापि हि जायते ॥ नाऽपमृत्युवशं याति मृतो मोक्षमवाप्नुयात् ॥ १० ॥ ज्ञात्वा प्रारभ्य कुर्वीत ह्यकुर्वाणो विनश्यति ॥ ततो ज्ञात्वैव सम्पन्नमिदं प्रारभ्यते बुधैः ॥ ११ ॥ सौभाग्यादि च यत्किञ्चिद्दृश्यते ललनाजने ॥ तत्सर्वं तत्प्रसादेन तेन जाप्यमिदं शुभम् ॥ १२ ॥ शनैस्तु जाप्यमानेऽस्मिन्स्तोत्रे सम्पत्तिरुच्चकैः ॥ भवत्येव समग्रापि ततः प्रारभ्यमेव तत् ॥ १३ ॥ ऐश्वर्यं यत्प्रसादेन सौभाग्यारोग्यसंपदः ॥ शत्रुहानिः परो मोक्षः स्तूयते सा न किं जनैः ॥ १४ ॥

इति भगवत्याः कीलकस्तोत्रम् ॥ ३ ॥

ॐ अस्य श्रीनवार्णमंत्रस्य ।। ब्रह्मविष्णुरुद्रा ऋषयः ।। गायत्र्युष्णिगनुष्टुभश्छंदांसि ।। श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो देवताः ।। नन्दाशाकंभरीभीमाः शक्तयः ।। रक्तदन्तिकादुर्गाभ्रामर्यो बीजानि ।। अग्निवायुसूर्यास्तत्त्वानि ।। श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ।। ॐ ब्रह्मविष्णुरुद्रऋषिभ्यो नमः शिरसि।।ॐगायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छंदोभ्यो नमः मुखे ।।ॐश्रीमहाकाली-महालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवताभ्यो नमः हृदि ।। ऐं बीजायनमः गुह्ये ह्रीं शक्त्ये नमः पारयोः । क्लीं कीलकाय नमः नाभौ ।ॐनंदाशाकं-भरीभीमाशक्तिभ्यो नमो दक्षिणस्तने ।। ॐरक्तदंतिकादुर्गाभ्रामरी-बीजेभ्यो नमो वामस्तने ।। ॐ अग्निवायुसूर्यतत्त्वेभ्यो नमो नाभौ ।।

इति ऋष्यादिन्यासः ।। मूलेन करौ संशोध्य ।।

समयाभाव से एकादशन्यास करने में असमर्थ पाठक इसके बाद ५१वाँ पृष्ठ से न्यास करें।

॥ अथैकादशन्यासाः ॥

तत्रादौ मातृकान्यासः ॥ सर्वत्रादौ प्रणवोच्चारः ॥ अं नमो ललाटे ॥ आं नमो मुखवृत्ते ॥ इं नमो दक्षिणनेत्रे ॥ ईं नमो वामनेत्रे ॥ उं नमो दक्षिणकर्णे ॥ ऊं नमो वामकर्णे ॥ ऋं नमो दक्षिणनसि ॥ ॠं नमो वामनसि ॥ ऌं नमो दक्षिणगंडे ॥ ॡं नमो वामगंडे ॥ एं नमो ऊर्ध्वोष्ठे ॥ ऐं नमोऽधरोष्ठे ॥ ओं नमो ऊर्ध्वदंतपंक्तौ ॥ औं नमोऽधोदंतपंक्तौ ॥ अं नमःशिरसि ॥ अः नमो मुखे । कं नमो दक्षबाहुमूले ॥ खं नमो दक्षकर्पूरे । गं नमो दक्षमणिबंधे ॥ घं नमो दक्षांगुलिमूले ॥ ङं नमो दक्षांगुल्यग्रे ॥ चं नमो वामबाहुमूले ॥ छं नमो वामकूर्परे ॥ जं नमो वाममणिबंधे ॥ झं नमो वामांगुलिमूले ॥ ञं नमो वामांगुल्यग्रे ॥ टं नमो दक्षपादमूले ॥ ठं नमो दक्षजानुनि ॥

डं नमो दक्षगुल्फे ।। ढं नमो दक्षपादांगुलिमूले ।। णं नमो दक्षपादां-गुल्यग्रे ।। तं नमो वामपादमूले ।। थं नमो वामजानुनि ।। दं नमो वामगुल्फे ।। धं नमो वामपादांगुलिमूले ।। नं नमो वामपादांगु-ल्यग्रे ।। पं नमो दक्षपार्श्वे ।। फं नमो वामपार्श्वे ।। बं नमः पृष्ठे ।। भं नमः नाभौ ।। मं नमो जठरे ।। यं नमो हृदि ।। रं नमो दक्षांसे ।। लं नमः ककुदि ।। वं नमो वामांसे ।। शं नमो हृदादिदक्षहस्तांते ।। षं नमो हृदादिवामहस्तांते ।। सं नमो हृदादिदक्षपादांते ।। हं नमो हृदादिवामपादांते ।। ळं नमो जठरे ।। क्षं नमो मुखे ।। इति मातृकान्यासो देवसारूप्यप्रदः प्रथमः ।। १ ।। ऐंह्रींक्लींनमः कनिष्ठिकयोः ।। ऐंह्रींक्लींनमोऽनामिकयोः ।। ऐंह्रींक्लीं नमो मध्यमयोः ।। ऐंह्रींक्लींनमः तर्जन्योः ।। ऐंह्रींक्लींनमोंगुष्ठयोः ।।

ऐंह्रींक्लींनमः करमध्ये । ऐंह्रींक्लींनमः करपृष्ठे ।। ऐंह्रींक्लींनमो मणिबंधयोः ।। ऐंह्रींक्लींनमः कूर्परयोः ।। ऐंह्रींक्लींनमः हृदयाय नमः ।। ऐंह्रींक्लींनमः शिरसे स्वाहा ।। ऐंह्रींक्लींनमः शिखायै वषट् ।। ऐंह्रींक्लींनमः कवचाय हूं ।। ऐंह्रींक्लींनमो नेत्रत्रयाय वौषट् ।। ऐंह्रींक्लींनमोऽस्त्राय फट् ।। इति सारस्वतो जाड्य-विनाशको द्वितीयः ।। २ ।। ह्रींब्राह्मी पूर्वस्यां मां पातु ।। ह्रींमाहेश्वरी आग्नेय्यां मां पातु ।। ह्रींकौमारी दक्षिणस्यां मां पातु ।। ह्रींवैष्णवी नैर्ऋत्यां मां पातु ।। ह्रींवाराही पश्चिमायां मां पातु ।। ह्रींइंद्राणी वायव्यां मां पातु ।। ह्रींचामुंडा उत्तरस्यां मां पातु ।। ह्रींमहालक्ष्मीरैशान्यां मां पातु ।। ह्रींव्योमेश्वरी ऊर्ध्वं मां पातु ।। ह्रींसप्तद्वीपेश्वरी भूमौ मां पातु ।। ह्रींकामेश्वरी पाताले मां

पातु ।। इति मातृगणन्यासस्त्रैलोक्यविजयप्रदस्तृतीयः ।। ३ ।। कमलांकुशमंडिता नंदजा पूर्वाङ्गं मे पातु ।। खड्गपात्रधरा रक्तदंतिका दक्षिणाङ्गं मे पातु ।। पुष्पपल्लवसंयुता शाकंभरी पश्चिमाङ्गं मे पातु ।। धनुर्बाणकरा दुर्गा वामाङ्गं मे पातु ।। शिरःपात्रकरा भीमा मस्तकाच्चरणावधि मां पातु ।। चित्रकांतिभृद्भ्रामरी पादादिमस्तकांतं मे पातु ।। इति जरामृत्युहरो नंदजादिन्यासश्चतुर्थः ।। ४ ।। पादादिनाभिपर्यंतं ब्रह्मा मां पातु ।। नाभेर्विशुद्धिपर्यंतं जनार्दनो मां पातु ।। विशुद्धेर्ब्रह्मरंध्रान्तं रुद्रो मां पातु ।। हंसो मे पदद्वयं पातु ।। वैनतेयः करद्वयं मे पातु ।। वृषभश्चक्षुषी मे पातु ।। गजाननः सर्वाङ्गं मे पातु ।। आनंदमयो हरिः परापरौ देहभागौ मे पातु ।। इति सर्वकामप्रदो ब्रह्मादिन्यासः पंचमः ।। ५ ।। अष्टादशभु-

जालक्ष्मीर्मध्यभागं मे पातु ।। अष्टभुजा महासरस्वती ऊर्ध्वभागं मे पातु ।। दशभुजा महाकाली अधोभागं मे पातु ।। सिंहो हस्तद्वयं मे पातु ।। परहंसोऽक्षियुगं मे पातु ।। महिषारूढो यमः पदद्वयं मे पातु ।। महेशश्चण्डियुक्तः सर्वाङ्गं मे पातु ।। इति महालक्ष्म्यादिन्यासः सद्गतिप्रदः षष्ठः ।। ६ ।। ऐंनमो ब्रह्मरंध्रे ।। ह्रींनमोदक्षिणनेत्रे ।। क्लींनमो वामनेत्रे ।। चांनमो दक्षिणकर्णे ।। मुंनमो वामकर्णे ।। डांनमो दक्षिणनासापुटे ।। यैंनमो वामनासापुटे ।। विंनमो मुखे ।। च्चेंनमो गुह्ये ।। इति मूलाक्षरन्यासो रोगक्षयकरः सप्तमः ।। ७ ।। च्चेंनमो गुह्ये ।। विंनमो मुखे ।। यैंनमो वामनासापुटे ।। डांनमो दक्षिणनासापुटे ।। मुंनमो वामकर्णे ।। चांनमोदक्षकर्णे ।। क्लींनमो वामनेत्रे ।। ह्रींनमो दक्षनेत्रे ।। ऐंनमो ब्रह्मरंध्रे ।। इति

विलोमाक्षरन्यासः सर्वदुःखनाशकोऽष्टमः ॥ ८ ॥ मूलमुच्चार्य ॥ मस्तकाच्चरणांतं चरणान्मस्तकांतं अष्टवारं व्यापकं कुर्यात् ॥ स यथा। प्रथमं पुरतो मूलेन मस्तकाच्चरणावधि ॥ १ ॥ ततश्चरणान्मस्तकावधि मूलोच्चारेण व्यापकम् ॥ २ ॥ एवं दक्षिणतः पश्चाद्वामभागे चेति प्रतिदिग्भागेऽनुलोमविलोमतया द्विर्द्विरिति अष्टवारं व्यापकं भवति ॥ इति देवताप्राप्तिकरो मूलव्यापको नवमः ॥ ९ ॥ मूलमुच्चार्य हृदयाय नमः ॥ एवं प्रत्यंगं सर्वमूलमुच्चार्य षडंगेषु न्यसेत् ॥ इति मूलषडंगन्यासस्त्रैलोक्यवशकरो दशमः ॥ १० ॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥ शंखिनी चापिनी बाणभुशुण्डीपरिघायुधा ॥ १ ॥ सौम्यासौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुंदरी ॥ परापराणां परमा

त्वमेव परमेश्वरी ।। २ ।। यच्च किंचित्क्वचिद्वस्तु सदसद्वाखिलात्मिके ।। तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे मया ।। ३ ।। यया त्वया जगत्स्रष्टा जगत्पात्यत्ति यो जगत् ।। सोऽपि निद्रावशंनीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः ।।४।। विष्णुः शरीरग्रहणमहमीशान एव च ।। कारितास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान्भवेत् ।। ५ ।। आद्यं वाग्बीजं कृष्णतरं ध्यात्वा सर्वाङ्गे विन्यसामि।। इति सर्वाङ्गे न्यसेत् ।।

शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्गेन चांबिके ।। घंटास्वनेन नः पाहि चापज्यानिःस्वनेन च ।। १ ।। प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चंडिके रक्ष दक्षिणे ।। भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरि ।। २ ।। सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरंति ते ।। यानि चात्यंतघोराणि तै रक्षास्मांस्तथा भुवम् ।। ३ ।। खड्गशूलगदादीनि यानि

चास्त्राणि तेंऽबिके ।। करपल्लवसंगीनि तैरस्मान्रक्ष सर्वतः ।। ४ ।। द्वितीयं मायाबीजं सूर्यसदृशं ध्यात्वा सर्वाङ्गे विन्यसेत् ।।

सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते ।। भयेभ्यस्त्राहि नो देवि दुर्गे देवि नमोस्तु ते ।। १ ।। एतत्ते वदनं सौम्यं लोचनत्रयभूषितम् ।। पातु नः सर्वभूतेभ्यः कात्यायनि नमोस्तु ते ।। २ ।। ज्वालाकराल-मत्युग्रमशेषासुरसूदनम् ।। त्रिशूलं पातु नो भीतेर्भद्रकालि नमोस्तु ते ।। ३ ।। हिनस्ति दैत्यतेजांसि स्वनेनापूर्य या जगत् ।। सा घंटा पातु नो देवि पापेभ्यो नः सुतानिव ।। ४ ।। असुरासृग्वसापंकचर्चितस्ते करोज्ज्वलः ।। शुभाय खड्गो भवतु चंडिके त्वां नता वयम् ।। ५ ।। तृतीयं कामबीजं स्फटिकाभं ध्यात्वा सर्वांगे विन्यसामि ।। इति सर्वाङ्गे विन्यसेत् ।। इति सूक्तादिबीजत्रयन्यासः पंचमः ।। सर्वानिष्ट-

हरः सर्वाभीष्टदः सर्वरक्षाकरश्चैकादशः ।। ११ ।।

अथ मूलषडंगन्यासः ।। ॐऐंअंगुष्ठाभ्यां नमः।। ॐ ह्रींतर्जनीभ्यां नमः।। ॐ क्लींमध्यमाभ्यां नमः ।। ॐ चामुंडायै अनामिकाभ्यां नमः।। ॐ विच्चे कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।। ॐ ऐं ह्रींक्लींचामुंडायै विच्चे करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।। एवं हृदयादिन्यासः ।। ततोऽक्षरन्यासः।। ॐ ऐंनमः शिखायां ।। ॐ ह्रीं नमः दक्षिणनेत्रे ।। ॐक्लींनमः वामनेत्रे ।। ॐ चां नमः दक्षिणकर्णे ।। ॐ मुंनमः वामकर्णे ।। ॐ डां नमः दक्षिणनासायां ।। ॐ ऐंनमः वामनासायां ।। ॐ विंनमः मुखे ।। ॐ च्चेंनमः गुह्ये ।। एवं विन्यस्याष्टवारं मूलेन व्यापकं कुर्यात् ।। ॐ ऐंप्राच्यै नमः ।। ॐ ऐंआग्नेय्यै नमः ।। ॐ ह्रीं दक्षिणायै नमः ।। ॐ ह्रींनैर्ऋत्यै नमः ।। ओं क्लींप्रतीच्यै नमः ।। ओं

क्लींवायव्यै नमः ।। ओं चामुंडायै उदीच्यै नमः ।। ओं विच्चे ईशान्यै नमः ।। ओं ऐंह्रींक्लींचामुंडायै विच्चे ऊर्ध्वायै नमः ।। ऐंह्रींक्लींचामुंडायै विच्चे भूम्यै नमः ।। अथ ध्यानं ।। खड्गं चक्रगदेषुचापपरिघाञ्छूलं भुशुण्डीं शिरः शंखं संदधतीं करैस्त्रिनयनां सर्वांगभूषावृताम् ।। नीलाश्मद्युतिमास्यपाददशकां सेवे महाकालिकां यामस्तौत्स्वपिते हरौ कमलजो हंतुं मधुं कैटभम् ।। १ ।। अक्षस्रक्परशू गदेषुकुलिशं पद्मं धनुः कुंडिकां दण्डं शक्तिमसिं च चर्म जलजं घंटां सुराभाजनम् ।। शूलं पाशसुदर्शने च दधतीं हस्तैः प्रवालप्रभां सेवे सैरिभमर्दिनीमिह महालक्ष्मीं सरोजस्थिताम् ।। २ ।। घंटाशूलहलानि शंखमुसले चक्रं धनुः सायकं हस्ताब्जैर्दधतीं घनांतविलसच्छीतांशुतुल्यप्रभाम् ।। गौरीदेहसमुद्भवां त्रिजगतामाधार-

भूतां महापूर्वामत्र सरस्वतीमनुभजे शुंभादिदैत्यार्दिनीम् ।। ३ ।। मानसोपचारैः संपूज्य ।। ओं महामाये महामाले सर्वशक्तिस्वरूपिणि ।। चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मां सिद्धिदा भव ।। १ ।। इति मालां प्रार्थ्य ।। ओं सिद्ध्यै नमः इति मालां नत्वा जपेत् ।। मंत्रार्थस्तु महासरस्वत्यादिरूपे चित्सदानंदमये चंडिके त्वां ब्रह्मविद्याप्राप्त्यर्थं वयं सर्वदा ध्यायामः इत्यर्थानुसंधानपूर्वकं १०८ नवार्णमंत्रं जप्त्वा षडंगन्यासं कृत्वा रात्रिसूक्तं जपेत् ।।

।। अथ रात्रिसूक्तम् ।।

तद्द्वैदिकं पौराणं वा ।। तत्रैकं वैदिकं ।। रात्रीति सूक्तस्य कुशिक ऋषिः ।। रात्रिर्देवता ।। गायत्रीच्छंदः ।। श्रीजगदंबाप्रीत्यर्थे सप्तशती पाठादौ जपे विनियोगः ।। **ओं रात्री॒व्य॑ख्यदाय॒ती पु॑रु॒त्रा दे॒व्य १ क्षभिः ।। विश्वा॒ अधि॒श्रियोऽधित ।। ओर्व॑प्रा अम॑र्त्या नि॒वतो**

देव्यु१ द्वतः ॥ ज्योतिषा बाधते तमः ॥ निरु स्वसारमस्कृतोषसं देव्यायती ॥ अपेदु हासते तमः ॥ सा नो अद्य यस्या वयं नि ते या मन्नविक्ष्महि ॥ वृक्षे न वसतिं वयः ॥ नि ग्रामासो अविक्षत नि पद्वन्तो निपक्षिणः ॥ नि श्येनासश्चिदर्थिनः ॥ यावया वृक्यं१ वृकं यवय स्तेनमूर्म्ये ॥ अथा नः सुतरा भव ॥ उप मा पेपिशत्तमं कृष्णं व्यक्तमस्थित ॥ उष ऋणेव यातय ॥ उप ते गाइवाकरं वृणीष्व दुहितर्दिवः ॥ रात्रि स्तोमं न जिग्युषे ॥ इति ॥

अथ पौराणं ।। विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम् ।।
निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसःप्रभुः ।। १ ।।

ब्रह्मोवाच ।। त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषट्कारः स्वरात्मिका ।। सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधा मात्रात्मिका स्थिता ।। २ ।।

अर्धमात्रा स्थिता नित्या यानुच्चार्या विशेषतः ।। त्वमेव संध्या सावित्री त्वं देवि जननी परा ।। ३ ।। त्वयैतद्धार्यते विश्वं त्वयैतत्सृज्यते जगत् ।। त्वयैतत्पाल्यते देवि त्वमत्स्यंते च सर्वदा ।। ४ ।। विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थितिरूपा च पालने ।। तथा संहृतिरूपान्ते जगतोस्य जगन्मये ।। ५ ।। महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः ।। महामोहा च भवती महादेवी महेश्वरी ।। ६ ।। प्रकृतिस्त्वं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी ।। कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणा ।। ७ ।। त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी त्वं ह्रीस्त्वं बुद्धिर्बोधलक्षणा ।। लज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिस्त्वं शांतिः क्षांतिरेव च ।। ८ ।। खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ।। शंखिनी चापिनी बाणभुशुंडीपरिघायुधा ।। ९ ।। सौम्या सौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुन्दरी ।।

परापराणां परमा त्वमेव परमेश्वरी ।। १० ।। यच्च किंचित्क्वचि-द्वस्तु सदसद्वाऽखिलात्मिके ।। तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे मया ।। ११ ।। यया त्वया जगत्स्रष्टा जगत्पात्यत्ति यो जगत् ।। सोपि निद्रावशं नीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः ।।१२।। विष्णुः शरीर-ग्रहणमहमीशान एव च ।। कारितास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान्भवेत् ।। १३ ।। सा त्वमित्थं प्रभावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता ।। मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधुकैटभौ ।। १४ ।। प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामच्युतो लघु ।। बोधश्च क्रियतामस्य हंतुमेतौ महासुरौ ।।१५।। इति रात्रिसूक्तं समाप्तम् ।। **अथपल्लवयोजनसंपुटीकरणपाठज्ञापकं** यथा ।। पल्लवप्रकारः सर्वमंगल० इति मंत्रपल्लवे ओंमार्कंडेय उवाच सर्वमंगल० इति प्रणवादिप्रतिसप्तशतीमंत्रांते पल्लवमंत्रं पठेदिति ।।

अथ योजनाप्रकारः ।। ओंसर्वमं० मार्कंडेय उवाच इति सप्तशती-प्रतिमंत्रादौ सप्रणवं योजनामंत्रं पठेत् ।।

।। अथ संपुटीकरणप्रकारः ।।

ओं शरणा० मार्कंडेय उवाच शरणा० एवं सप्तशतीमंत्रादौ मंत्रांते च संपुटमंत्रं पठेत् ।। अयं तु शांतिकपौष्टिकवशीकरणादिशुभकर्मसु ।। शत्रुविद्रावणोच्चाटनाद्युग्रकर्मसु तु यथा ॐ हुं फट् मार्कंडेय उवाच फट् ह्लूं ॐ इति सप्तशतीमंत्रादौ विद्रावणबीजानि पठित्वा तान्येवांते विलोमानि पठेदिति ।। ॐ श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीसप्तशती-स्तोत्रमालामंत्रस्य ।। ब्रह्मविष्णुरुद्रा ऋषयः ।। गायत्र्युष्णिगनुष्टु-भश्छंदांसि । श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो देवताः ।। नंदाशाकंभरीभीमाः शक्तयः ।। रक्तदंतिकादुर्गाभ्रामर्यो बीजानि ।। अग्निवायुसूर्यास्तत्त्वानि ।। ऋग्यजुःसामवेदा ध्यानानि ।। मम (यज-

मानस्य वा) सकलकामनासिद्धये श्री महाकालीमहालक्ष्मीमहा-सरस्वतीप्रीत्यर्थे जपे विनियोगः ।। तत्रादौ न्यासाः ।। ॐ खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ।। शंखिनी चापिनी बाणभुशुं-डीपरिघायुधा ।। अंगुष्ठाभ्यां नमः ।। ॐ शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्गेन चाम्बिके ।। घंटास्वनेन नः पाहि चापज्यानिः-स्वनेन च ।। तर्जनीभ्यां नमः ।। ॐ प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चंडिके रक्ष दक्षिणे ।। भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरि ।। मध्यमा-भ्यां नमः ।। ॐसौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरंति ते ।। यानि चात्यंतघोराणि तै रक्षास्मांस्तथा भुवम् ।। अनामिकाभ्यां नमः ।। ओं खड्गशूलगदादीनि यानि चास्त्राणि तेंऽबिके ।। करपल्लव-संगीनि तैरस्मान्रक्ष सर्वतः ।। कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ओं सर्व-

स्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते ।। भयेभ्यस्त्राहि नो देवि दुर्गे देवि नमोस्तु ते ।। करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।। एवं हृदयादि ।। ओंखड्गिनी शूलिनी घोरा० हृदयाय नमः ।। ओंशूलेन पाहि नो देवि० शिरसे- स्वाहा ।। ओंप्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च० शिखायै वषट् ।। ओंसौम्यानि यानि रूपाणि० कवचाय हुँ ।। ओंखड्गशूलगदादीनि० नेत्रत्रयाय वौषट् ।। ओंसर्वस्वरूपे सर्वेशे० अस्त्राय फट् ।। अथ चंडीपंचाक्षर- मंत्रन्यासः ।। ओं ह्रीं हृदयाय नमः ।। ओंचं शिरसे स्वाहा ।। ओं डि शिखायै वषट् ।। ओंकां कवचाय हुँ ।। ओंयैं नेत्रत्रयाय वौषट् ।। ओंह्रीं चंडिकायै अस्त्राय फट् ।। **अथ चक्रन्यासः ॥** ओंशंभुते- जोज्ज्वलज्वालामालिनि पावके ह्रां नंदायै अंगुष्ठाभ्यां नमः ।। ओं- शंभुतेजोज्ज्वलज्वालामालिनि पावके ह्रीं रक्तदंतिकायै तर्जनीभ्यां

नमः ॥ ओंशंभुतेजोज्ज्वलज्वालामालिनि पावके ह्रूं शाकंभर्यै मध्यमाभ्यां नमः ॥ ओं शंभुतेजोज्ज्वलज्वालामालिनि पावके ह्रैं दुर्गायै अनामिकाभ्यां नमः ॥ ओं शंभुतेजोज्ज्वलज्वालामालिनि पावके ह्रौं भीमायै कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥ ओंशंभुतेजोज्ज्वलज्वालामालिनि पावके ह्रः भ्रामर्यै करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः एवं हृदयादिषडंगन्यासः ॥ **अथ ध्यानम्** ॥ विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कंधस्थितां भीषणां कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासेविताम् ॥ हस्तैश्चक्रधरालिखेटविशिखांश्चापं गुणं तर्जनीं बिभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां भजे ॥ १ ॥

इति ध्यात्वा मनसा संपूज्य ॥ गुरुदेवतात्मैक्यं विभाव्यार्थानुसंधानपूर्वकं मध्यमस्वरेण चंडीस्तवं पठेत् ॥

॥ सप्तशतीप्रथमचरितम् ॥

प्रथमचरित्रस्य ब्रह्मा ऋषिः ॥ महाकाली देवता ॥ गायत्री छंदः ॥ नंदा शक्तिः ॥ रक्तदंतिका बीजम् ॥ अग्निस्तत्त्वं ॥ ऋग्वेदः स्वरूपम् ॥ श्रीमहाकालीप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ॥ ध्यायेत्कालीं महामायां त्रिनेत्रां बहुरूपिणीं । चतुर्भुजां ललज्जिह्वां पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ॥ नीलोत्पलदलश्यामां सर्वशत्रुविदारिणीं। नरमुंडं तथा खड्गं कमलं चामरं तथा। विभ्राणां रक्तवदनां दंष्ट्रालीं घोररूपिणीम् ॥ अट्टाट्टहासनिरतां सर्वदा च दिगंबरां । शवासनस्थितां देवीं मुंडमालाविभूषिताम् ॥ खड्गं चक्रगदेषुचापपरिघान् शूलं भुशुंडीं शिरः शंखं संदधतीं करैस्त्रिनयनां सर्वाङ्गभूषावृताम् ॥ नीलाश्मद्युतिमास्यपाददशकां सेवे महाकालिकां यामस्तौत्स्वपिते

हरौ कमलजो हंतुं मधुं कैटभम् ॥ ओंनमश्चडिकायै ॥

ओं ऐं मारकण्डेय उवाच ॥१॥ सावर्णिः सूर्यतनयो यो मनुः कथ्यतेऽष्टमः ॥ निशामय तदुत्पत्तिं विस्तराद्गदतो मम ॥ २ ॥ महामायानुभावेन यथा मन्वंतराधिपः ॥ स बभूव महाभागः सावर्णिस्तनयो रवेः ॥३॥ स्वारोचिषेंऽतरे पूर्वं चैत्रवंश समुद्भवः ॥ सुरथो नाम राजाभूत्समस्ते क्षितिमंडले ॥ ४ ॥ तस्य पालयतः सम्यक्प्रजाः पुत्रानिवौरसान् ॥ बभूवुः शत्रवो भूपाः कोलाविध्वंसिनस्तदा ॥ ५ ॥ तस्य तैरभवद्युद्धमतिप्रबलदंडिनः । न्यूनैरपि स तैर्युद्धे कोलाविध्वंसिभिर्जितः ॥ ६ ॥ ततः स्वपुरमायातो निजदेशाधिपोऽभवत् ॥ आक्रान्तः स महाभागस्तैस्तदा प्रबलारिभिः ॥ ७ ॥ अमात्यैर्बलिभिर्दुष्टैर्दुर्बलस्य दुरात्मभिः ॥ कोशो बलं चापहृतं

तत्रापि स्वपुरे ततः ॥ ८ ॥ ततो मृगयाव्याजेन हृतस्वाम्यः स भूपतिः ॥ एकाकी हयमारुह्य जगाम गहनं वनम् ॥ ९ ॥ सतताश्रममद्राक्षीद्द्विजवर्यस्य मेधसः ॥ प्रशांतश्वापदाकीर्णं मुनिशिष्योपशोभितम् ॥ १० ॥तस्थौ कंचित्स कालं च मुनिना तेन सत्कृतः ॥ इतश्चेतश्च विचरंस्तस्मिन्मुनिवराश्रमे ॥ ११ ॥ सोचिंतयत्तदा तत्र ममत्वाकृष्टमानसः ॥ १२ ॥ मत्पूर्वैः पालितं पूर्वं मया हीनं पुरं हि तत् ॥ मद्भृत्यैस्तैरसद्वृत्तैर्धर्मतः पाल्यते न वा ॥ १३ ॥ न जाने स प्रधानो मे शूरो हस्ती सदामदः ॥ मम वैरिवशंयातः कान्भोगानुपलप्स्यते ॥ १४ ॥ ये ममानुगता नित्यं प्रसादधनभोजनैः ॥ अनुवृत्तिं ध्रुवं तेऽद्य कुर्वन्त्यन्यमहीभृताम् ॥ १५ ॥ असम्यग्व्ययशीलैस्तैः कुर्वद्भिः सततं व्ययम् ॥ संचितः सोतिदुःखेन

क्षयं कोशो गमिष्यति ।। १६ ।। एतच्चान्यच्च सततं चिंतयामास पार्थिवः ।। तत्र विप्राश्रमाभ्याशे वैश्यमेकं ददर्श सः ।। १७ ।। स पृष्टस्तेन कस्त्वं भो हेतुश्चागमनेऽत्र कः ।। सशोक इव कस्मात्त्वं दुर्मना इव लक्ष्यसे ।। १८ ।। इत्याकर्ण्य वचस्तस्य भूपतेः प्रणयोदितम् ।। प्रत्युवाच स तं वैश्यः प्रश्रयावनतो नृपम् ।। १९ ।। वैश्य उवाच ।। २० ।। समाधिर्नाम वैश्योऽहमुत्पन्नो धनिनां कुले ।। पुत्रदारैर्निरस्तश्च धनलोभादसाधुभिः ।। २१ ।। विहीनश्च धनैर्दारैः पुत्रैरादाय मे धनम् ।। वनमभ्यागतो दुःखी निरस्तश्चाप्तबन्धुभिः ।। २२ ।। सोऽहं न वेद्मि पुत्राणां कुशलाकुशलात्मिकाम् ।। प्रवृत्तिं स्वजनानां च दाराणां चात्र संस्थितः ।। २३ ।। किं नु तेषां गृहे क्षेममक्षेमं किं नु साम्प्रतम् ।। २४ ।। कथं

ते किं नु सद्वृत्ताः दुर्वृत्ताः किं नु मे सुताः ।। २५ ।। राजोवाच ।। २६ ।। यैर्निरस्तो भवांल्लुब्धैः पुत्रदारादिभिर्धनैः ।। २७ ।। तेषु किं भवतः स्नेहमनुबध्नाति मानसम् ।। २८ ।। वैश्य उवाच ।। २९ ।। एवमेतद्यथा प्राह भवानस्मद्गतं वचः ।। किं करोमि न बध्नाति मम निष्ठुरतां मनः ।। ३० ।। यैः संत्यज्य पितृस्नेहं धनलुब्धैर्निराकृतः ।। पतिस्वजनहार्दं च हार्दितेष्वेव मे मनः ।। ३१ ।। किमेतन्नाभिजानामि जानन्नपि महामते ।। यत्प्रेमप्रवणं चित्तं विगुणेष्वपि बंधुषु ।। ३२ ।। तेषां कृते मे निःश्वासो दौर्मनस्यं च जायते ।। ३३ ।। करोमि किं यन्न मनस्तेष्वप्रीतिषु निष्ठुरम् ।। ३४ ।। मार्कण्डेय उवाच ।। ३५ ।। ततस्तौ सहितौ विप्र तं मुनिं समुपस्थितौ ।। ३६ ।। समाधिर्नाम वैश्योऽसौ स च पार्थिवसत्तमः ।। ३७ ।। कृत्वा तु तौ यथान्यायं

यथार्हं तेन संविदम् ॥ उपविष्टौ कथाः काश्चिच्चक्रतुर्वैश्य-पार्थिवौ ॥ ३८ ॥ राजोवाच ॥ ३९ ॥ भगवंस्त्वामहं प्रष्टुमिच्छा-म्येकं वदस्व तत् ॥ ४० ॥ दुःखाय यन्मे मनसः स्वचित्तायत्ततां विना ॥ ४१ ॥ ममत्वं गतराज्यस्य राज्यांगेष्वखिलेष्वपि ॥ जान-तोपि यथाज्ञस्य किमेतन्मुनिसत्तम ॥ ४२ ॥ अयं च निकृतःपुत्रैर्दारै-र्भृत्यैस्तथोज्झितः ॥ स्वजनेन च संत्यक्तस्तेषु हार्दी तथाप्यति ॥ ४३ ॥ एवमेव तथाहं च द्वावप्यत्यंतदुःखितौ ॥ दृष्टदोषेपि विषये ममत्वाकृष्टमानसौ ॥ ४४ ॥ तत्किमेतन्महाभाग यन्मोहो ज्ञानिनोरपि ॥ ममास्य च भवत्येषा विवेकांधस्य मूढता ॥ ४५ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ४६ ॥ ज्ञानमस्ति समस्तस्य जंतोर्विषयगोचरे ॥ विषयाश्च महा-भाग यांति चैवं पृथक् पृथक् ॥ ४७ ॥ दिवांधाः प्राणिनः केचि-

द्रात्रावंधास्तथापरे ॥ केचिद्दिवा तथा रात्रौ प्राणिनस्तुल्यदृष्टयः ॥ ४८ ॥ ज्ञानिनो मनुजाः सत्यं किं नु ते न हिं केवलम् ॥ यतो हि ज्ञानिनः सर्वे पशुपक्षिमृगादयः ॥ ४९ ॥ ज्ञानं च तन्मनुष्याणां यत्तेषां मृगपक्षिणाम् ॥ मनुष्याणां च यत्तेषां तुल्यमन्यत्तथोभयोः ॥ ५० ॥ ज्ञानेपि सति पश्यैतान्पतङ्गाञ्छावचंचुषु ॥ कणमोक्षादृतान्मोहात्पीडयमानानपि क्षुधा ॥५१॥ मानुषा मनुजव्याघ्र साभिलाषाः सुतान्प्रति ॥ लोभात्प्रत्युपकाराय नन्वेतान्किं न पश्यसि ॥ ५२ ॥ तथापि ममतावर्ते मोहगर्ते निपातिताः ॥ महामायाप्रभावेण संसारस्थितिकारिणा ॥ ५३ ॥ तन्नात्र विस्मयः कार्यो योगनिद्रा जगत्पतेः ॥ महामाया हरेश्चैषा तया संमोह्यते जगत् ॥ ५४ ॥ ज्ञानिनामपि चेतांसि देवी भगवती हि सा ॥ बलादाकृष्य मोहाय महामाया

प्रयच्छति ॥ ५५ ॥ तया विसृज्यते विश्वं जगदेतच्चराचरम् ॥ सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये ॥ ५६ ॥ सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥ ५७ ॥ संसारबन्धहेतुश्च सैव सर्वेश्वरेश्वरी ॥ ५८ ॥ राजोवाच ॥ ५९ ॥ भगवन्का हि सा देवी महामायेति यां भवान् ॥ ब्रवीति कथमुत्पन्ना सा कर्मास्याश्च किं द्विज ॥ ६० ॥ यत्प्रभावा च सा देवी यत्स्वरूपा यदुद्भवा ॥ ६१ ॥ तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि त्वत्तो ब्रह्मविदां वर ॥ ६२ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ६३ ॥ नित्यैव सा जगन्मूर्तिस्तया सर्वमिदं ततम् ॥ ६४ ॥ तथापि तत्समुत्पत्तिर्बहुधा श्रूयतां मम ॥६५॥ देवानां कार्यसिद्ध्यर्थमाविर्भवति सा यदा ॥ उत्पन्नेति तदा लोके सा नित्याप्यभिधीयते ॥६६॥ योगनिद्रां यदा विष्णुर्जगत्येकार्णवीकृते ॥ आस्तीर्य शेषम-

भजतत्कल्पांते भगवान्प्रभुः ।। ६७ ।। तदा द्वावसुरौ घोरौ विख्यातौ मधुकैटभौ ।। विष्णुकर्णमलोद्भूतौ हंतुं ब्रह्माणमुद्यतौ ।। ६८ ।। स नाभिकमले विष्णोः स्थितो ब्रह्मा प्रजापतिः ।। दृष्ट्वा तावसुरौ चोग्रौ प्रसुप्तं च जनार्दनम् ।। ६९ ।। तुष्टाव योगनिद्रां तामेकाग्र-हृदयः स्थितः ।। विबोधनार्थाय हरेर्हरिनेत्रकृतालयाम् ।। ७० ।। विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम् ।। निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः ।। ७१ ।। ब्रह्मोवाच ।। ७२ ।। त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषट्कारः स्वरात्मिका ।। सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधा मात्रात्मिका स्थिता ।।७३।। अर्धमात्रा स्थिता नित्या यानु-च्चार्या विशेषतः ।। त्वमेव संध्या सावित्री त्वं देवि जननी परा ।। ७४ ।। त्वयैतद्धार्यते विश्वं त्वयैतत्सृज्यते जगत् ।। त्वयैतत्पाल्यते

देवि त्वमत्स्यंते च सर्वदा ॥७५॥ विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थिति-रूपा च पालने ॥ तथा संहृतिरूपांते जगतोऽस्य जगन्मये ॥ ७६ ॥ महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः ॥ महामोहा च भवती महादेवी महेश्वरी ॥ ७७ ॥ प्रकृतिस्त्वं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी ॥ कालिरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणा ॥ ७८ ॥ त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी त्वं ह्रीस्त्वं बुद्धिर्बोधलक्षणा ॥ लज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिस्त्वं शांतिः क्षांतिरेव च ॥ ७९ ॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥ शंखिनी चापिनी बाणभुशुण्डीपरिघायुधा ॥ ८० ॥ सौम्यासौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुंदरी ॥ परापराणां परमा त्वमेव परमेश्वरी ॥ ८१ ॥ यच्च किंचित्क्वचिद्वस्तु सद-सद्वाखिलात्मिके ॥ तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे मया

॥ ८२ ॥ यया त्वया जगत्स्रष्टा जगत्पात्यत्ति यो जगत् ॥ सोपि निद्रावशं नीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः ॥ ८३ ॥ विष्णुः शरीर-ग्रहणमहमीशान एव च ॥ कारितास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान्भवेत् ॥ ८४ ॥ सा त्वमित्थं प्रभावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता ॥ मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधुकैटभौ ॥ ८५ ॥ प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामच्युतो लघु ॥ ८६ ॥ बोधश्च क्रियतामस्य हंतुमेतौ महासुरौ ॥ ८७ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ८८ ॥ एवं स्तुता तदा देवी तामसी तत्र वेधसा ॥ विष्णोः प्रबोधनार्थाय निहंतुं मधुकैटभौ ॥ ८९ ॥ नेत्रास्यनासिकाबाहुहृदयेभ्यस्तथोरसः ॥ निर्गम्य दर्शने तस्थौ ब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः ॥ ९० ॥ उत्तस्थौ च जगन्नाथ-स्तया मुक्तो जनार्दनः ॥ एकार्णवेऽहिशयनात्ततः स ददृशे च तौ

।। ९१ ।। मधुकैटभौ दुरात्मानावतिवीर्यपराक्रमौ ।। क्रोधरक्तेक्षणावत्तुं ब्रह्माणं जनितोद्यमौ ।। ९२ ।। समुत्थाय ततस्ताभ्यां युयुधे भगवान्हरिः । पंचवर्षसहस्राणि बाहुप्रहरणो विभुः ।। ९३ ।। तावप्यतिबलोन्मत्तौ महामायाविमोहितौ ।। ९४ ।। उक्तवंतौ वरोऽस्मत्तो व्रियतामिति केशवम् ।। ९५ ।। श्रीभगवानुवाच ।। ९६ ।। भवेतामद्य मे तुष्टौ मम वध्यावुभावपि ।। ९७ ।। किमन्येन वरेणात्र एतावद्धि वृतं मया ।। ९८ ।। ऋषिरुवाच ।। ९९ ।। वंचिताभ्यामिति तदा सर्वमापोमयं जगत् ।। विलोक्य ताभ्यां गदितो भगवान्कमलेक्षणः ।।१००।। आवां जहि न यत्रोर्वी सलिलेन परिप्लुता ।।१०१।। ऋषिरुवाच ।।१०२।। तथेत्युक्त्वा भगवता शंखचक्रगदाभृता ।। कृत्वा चक्रेण वै छिन्ने जघने शिरसी तयोः ।।१०३।।

एवमेषा समुत्पन्ना ब्रह्मणा संस्तुता स्वयम् ।। प्रभावमस्या देव्यास्तु भूयः शृणु वदामि ते ।।१०४।।ऐं ओं ।।श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये प्रथमः ।। १ ।। उवाचमंत्राः ।। १४ ।। अर्धमंत्राः ।। २४ ।। श्लोकमंत्राः ।। ६६ ।। एवं मंत्राः ।।१०४।।
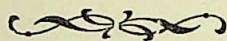
।। सप्तशतीमध्यमचरितम् ।।

मध्यमचरितस्य ।। विष्णुर्ऋषिः ।। महालक्ष्मीर्देवता ।। उष्णिक्छंदः ।। शाकंभरी शक्तिः ।। दुर्गा बीजम् ।। वायुस्तत्त्वं ।। यजुर्वेदः स्वरूपं ।। महालक्ष्मीप्रीत्यर्थे अर्थार्थे जपे विनियोगः ।।
ध्यानं ।। अक्षस्रक्परशू० ।।

ओं ह्रीं ऋषिरुवाच ।। १ ।। देवासुरमभूद्युद्धं पूर्णमब्दशतं पुरा ।। महिषेऽसुराणामधिपे देवानां च पुरंदरे ।। २ ।। तत्रासुरै-

महावीर्यैर्देवसैन्यं पराजितम् ।। जित्वा च सकलान्देवानिद्रोऽभून्महिषासुरः ।। ३ ।। ततः पराजिता देवाः पद्मयोनिं प्रजापतिम् ।। पुरस्कृत्य गतास्तत्र यत्रेशगरुडध्वजौ ।। ४ ।। यथावृत्तं तयोस्तद्वन्महिषासुरचेष्टितम् ।। त्रिदशाः कथयामासुर्देवाभिभवविस्तरम् ।। ५ ।। सूर्येन्द्राग्न्यनिलेंदूनां यमस्य वरुणस्य च ।। अन्येषां चाधिकारान्सः स्वयमेवाधितिष्ठति ।। ६ ।। स्वर्गान्निराकृताः सर्वे तेन देवगणा भुवि ।। विचरंति यथा मर्त्या महिषेण दुरात्मना ।। ७ ।। एतद्वः कथितं सर्वममरारिविचेष्टितम् ।। शरणं च प्रपन्नाः स्मो वधस्तस्य विचिंत्यताम् ।। ८ ।। इत्थं निशम्य देवानां वचांसि मधुसूदनः ।। चकार कोपं शम्भुश्च भ्रुकुटीकुटिलाननौ ।। ९ ।। ततोऽतिकोपपूर्णस्य चक्रिणो वदनात्ततः ।। निश्च-

क्राम महत्तेजो ब्रह्मणः शंकरस्य च ॥ १० ॥ अन्येषां चैव देवानां शक्रादीनां शरीरतः ॥ निर्गतं सुमहत्तेजस्तच्चैक्यं समगच्छत ॥११॥ अतीव तेजसः कूटं ज्वलन्तमिव पर्वतम् ॥ ददृशुस्ते सुरास्तत्र ज्वाला-व्याप्तदिगंतरम् ॥ १२ ॥ अतुलं तत्र तत्तेजः सर्वदेवशरीरजम् ॥ एकस्थं तदभून्नारी व्याप्तलोकत्रयं त्विषा ॥ १३ ॥ यदभूच्छांभवं तेजस्तेनाजायत तन्मुखम् ॥ याम्येन चाभवन्केशा बाहवो विष्णु-तेजसा ॥ १४ ॥ सौम्येन स्तनयोर्युग्मं मध्यं चैंद्रेण चाभवत् ॥ वारुणे च जंघोरू नितंबस्तेजसाभुवः ॥ १५ ॥ ब्रह्मणस्तेजसा पादौ तदं-गुल्योऽर्कतेजसा ॥ वसूनां च करांगुल्यः कौबेरेण च नासिका ॥ १६ ॥ तस्यास्तु दंताः संभूताः प्राजापत्येन तेजसा ॥ नयनत्रितयं जज्ञे तथा पावकतेजसा ॥ १७ ॥ भ्रुवौ च संध्ययोस्तेजः श्रवणा-

वनिलस्य च ॥ अन्येषां चैव देवानां संभवस्तेजसां शिवा ॥ १८ ॥ ततः समस्तदेवानां तेजोराशिसमुद्भवाम् ॥ तां विलोक्य मुदं प्रापुरमरा महिषार्दिताः ॥ १९ ॥ ततो देवा ददुस्तस्यै स्वानि स्वान्यायुधानि च ॥ शूलं शूलाद्विनिष्कृष्य ददौ तस्यै पिनाकधृक् ॥ २० ॥ चक्रं च दत्तवान्कृष्णः समुत्पाटय स्वचक्रतः ॥ शंखं च वरुणः शक्तिं ददौ तस्यै हुताशनः ॥ २१ ॥ मारुतो दत्तवांश्चापं बाणपूर्णे तथेषुधी ॥ वज्रमिंद्रः समुत्पाटय कुलिशादमराधिपः ॥ २२ ॥ ददौ तस्यै सहस्राक्षो घंटामैरावताद्गजात् ॥ कालदण्डा-द्यमो दण्डं पाशं चाम्बुपतिर्ददौ ॥ २३ ॥ प्रजापतिश्चाक्षमालां ददौ ब्रह्मा कमण्डलुम् ॥ समस्तरोमकूपेषु निजरश्मीन्दिवाकरः ॥ २४ ॥ कालश्च दत्तवान्खड्गं तस्यै चर्म च निर्मलम् ॥ क्षीरोद-

श्चामलं हारमजिरे च तथांवरे ।। २५ ।। चूडामणिं तथा दिव्यं कुण्डले कटकानि च ।। अर्द्धचन्द्रं तथा शुभ्रं केयूरान्सर्वबाहुषु ।। २६ ।। नूपुरौ विमलौ तद्वद्ग्रैवेयकमनुत्तमम् ।। अंगुलीयकरत्नानि समस्तास्वंगलीषु च ।। २७ ।। विश्वकर्मा ददौ तस्यै परशुं-चातिनिर्मलम् ।। अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथाभेद्यं च दंशनम् ।। २८ ।। अम्लानपङ्कजां मालां शिरस्युरसि चापराम् ।। अददञ्जलधिस्तस्यै पङ्कजं चातिशोभनम् ।। २९ ।। हिमवान्वाहनं सिंहं रत्नानि विविधानि च ।। ददावशून्यं सुरया पानपात्रं धनाधिपः ।। ३० ।। शेषश्च सर्वनागेशो महामणिविभूषितम् ।। नागहारं ददौ तस्यै धत्ते यः पृथिवीमिमाम् ।। ३१ ।। अन्यैरपि सुरैर्देवी भूषणैरायुधैस्तथा ।। संमानिता ननादोच्चैः साट्टहासं मुहुर्मुहुः ।। ३२ ।। तस्या नादेन

घोरेण कृत्स्नमापूरितं नभः ॥ अमायतातिमहता प्रतिशब्दो महानभूत् ॥ ३३ ॥ चुक्षुभुः सकला लोकाः समुद्राश्च चकंपिरे ॥ चचाल वसुधा चेलुः सकलाश्च महीधराः ॥ ३४ ॥ जयेति देवाश्च मुदा तामूचुः सिंहवाहिनीम् ॥ तुष्टुवुर्मुनयश्चैनां भक्तिनम्रात्ममूर्तयः ॥ ३५ ॥ दृष्ट्वा समस्तं संक्षुब्धं त्रैलोक्यममरारयः ॥ सन्नद्धाखिलसैन्यास्ते समुत्तस्थुरुदायुधाः ॥३६॥ आः किमेतदिति क्रोधादाभाष्य महिषासुरः ॥ अभ्यधावत तं शब्दमशेषैरसुरैर्वृतः ॥ ३७ ॥ स ददर्श ततो देवीं व्याप्तलोकत्रयां त्विषा । पादाक्रांत्या नतभुवं किरीटोल्लिखितांबराम् ॥ ३८ ॥ क्षोभिताशेषपातालां धनुर्ज्यानिःस्वनेन ताम् ॥ दिशो भुजसहस्रेण समंताद्व्याप्य संस्थिताम् ॥ ३९ ॥ ततः प्रववृते युद्धं तया देव्या सुरद्विषाम् ॥ शस्त्रास्त्रैर्ब-

हुधा मुक्तैरादीपितदिगंतरम् ॥ ४० ॥ महिषासुरसेनानीश्चि-
क्षुराख्यो महासुरः ॥ युयुधे चामरश्चान्यैश्चतुरंगबलान्वितः ॥४१॥
रथानामयुतैः षड्भिरुदग्राख्यो महासुरः ॥ अयुध्यतायुतानां च
सहस्रेण महाहनुः ॥४२॥ पंचाशद्भिश्च नियुतैरसिलोमा महासुरः ॥
अयुतानां शतैः षड्भिर्बाष्कलो युयुधे रणे ॥ ४३ ॥ गजवाजिसह-
स्रौघैरनेकैः परिवारितः ॥ वृतो रथानां कोटचा च युद्धे तस्मिन्न-
युध्यत ॥ ४४ ॥ बिडालाख्योऽयुतानां च पंचाशद्भिरथायुतैः ॥
युयुधे संयुगे तत्र रथानां परिवारितः ॥ ॥ ४५ ॥ अन्ये च तत्रायुतशो
रथनागहयैर्वृताः ॥ युयुधुः संयुगे देव्या सह तत्र महासुराः ॥ ४६ ॥
कोटिकोटिसहस्रैस्तु रथानां दन्तिनां तथा ॥ हयानां च वृतो युद्धे-
तत्राभून्महिषासुरः ॥ ४७ ॥ तोमरैर्भिन्दिपालैश्च शक्तिभिर्मु-

सलैस्तथा ।। युयुधुः संयुगे देव्या खड्गैः परशुपट्टिशैः ।। ४८ ।। केचिच्च चिक्षिपुः शक्तीः केचित्पाशांस्तथापरे ।। देवीं खड्गप्रहारैस्तु ते तां हन्तुं प्रचक्रमुः ।। ४९ ।। सापि देवी ततस्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि चण्डिका ।। लीलयैव प्रचिच्छेद निजशस्त्रास्त्रवर्षिणी ।। ५० ।। अनायस्तानना देवी स्तूयमाना सुरर्षिभिः ।। मुमोचासुरदेहेषु शस्त्राण्यस्त्राणि चेश्वरी ।। ५१ ।। सोपि क्रुद्धो धुतसटो देव्या वाहनकेसरी ।। चचारासुरसैन्येषु वनेष्विव हुताशनः ।। ५२ ।। निःश्वासान्मुमुचे यांश्च युध्यमाना रणेऽम्बिका ।। त एव सद्यः संभूता गणाः शतसहस्रशः ।। ५३ ।। युयुधुस्ते परशुभिर्भिन्दिपालासिपट्टिशैः ।। नाशयंतोऽसुरगणान्देवीशक्त्युपबृंहिताः ।। ५४ ।। अवादयंत पटहान् गणाः शंखांस्तथापरे ।। मृदंगांश्च तथैवान्ये तस्मि-

न्युद्धमहोत्सवे ।। ५५ ।। ततो देवी त्रिशूलेन गदया शक्तिऋष्टिभिः ।। खड्गादिभिश्च शतशो निजघान महासुरान् ।। ५६ ।। पातयामास चैवान्यान्घंटास्वनविमोहितान् ।। असुरान्भुवि पाशेन बध्वा चान्यानकर्षयत् ।। ५७ ।। केचिद्द्विधा कृतास्तीक्ष्णैः खड्गपातैस्तथापरे ।। विपोथिता निपातेन गदया भुवि शेरते ।। ५८ ।। वेमुश्च केचिद्रुधिरं मुसलेन भृशं हताः । केचिन्निपतिता भूमौ भिन्नाः शूलेन वक्षसि ।। ५९ ।। निरंतराः शरौघेण कृताः केचिद्रणाजिरे ।। सेनानुकारिणः प्राणान्मुमुचुस्त्रिशार्दनाः ।। ६० ।। केषांचिद्बाहवश्छिन्नाश्छिन्नग्रीवास्तथा परे ।। शिरांसि पेतुरन्येषामन्ये मध्ये विदारिताः ।। ६१ ।। विच्छिन्नजंघास्त्वपरे पेतुरुर्व्यां महासुराः ।। एकबाह्वक्षिचरणाः केचिद्देव्याद्द्विधा कृताः ।। ६२ ।। छिन्नेऽपि चान्ये शिरसि पतिताः पुनरुत्थिताः ।। कबन्धा युयुधुर्देव्या गृहीतपरमायुधाः ।। ननृतुश्चापरे तत्र युद्धे तूर्यलया-

श्रिताः ॥ ६३ ॥ कबंधाश्छिन्नशिरसः खड्गशक्त्यृष्टिपाणयः ॥ तिष्ठ तिष्ठेति भाषंतो देवीमन्ये महासुराः ॥ ६४ ॥ पातितै रथ-नागाश्वैरसुरैश्च वसुंधरा ॥ अगम्या साऽभवत्तत्र यत्राभूत्स महा-रणः ॥ ६५ ॥ शोणितौघा महानद्यः सद्यस्तत्र प्रसुस्रुवुः ॥ मध्ये चासुरसैन्यस्य वारणासुरवाजिनाम् ॥ ६६ ॥ क्षणेन तन्महासैन्य-मसुराणां तथाम्बिका ॥ निन्ये क्षयं यथा वह्निस्तृणदारुमहाचयम् ॥ ६७ ॥ स च सिंहो महानादमुत्सृजन्धुतकेसरः ॥ शरीरेभ्योऽ-मरारीणामसूनिव विचिन्वति ॥ ६८ ॥ देव्या गणैश्च तैस्तत्र कृतं युद्धं तथासुरैः ॥ यथैषां तुष्टुवुर्देवाः पुष्पवृष्टिमुंचो दिवि ॥६९॥

इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये महि० द्वितीयः ॥ २ ॥ उवाचमंत्राः ॥ १ ॥ श्लोकमंत्राः ॥ ६८ ॥ एवं ॥ ६९ ॥ एवमादितः ॥१७३॥

अथ तृतीयोऽध्यायः

ऋषिरुवाच ॥ १ ॥ निहन्यमानं तत्सैन्यमवलोक्य महासुरः ॥ सेनानीश्चिक्षुरः कोपाद्ययौ योद्धुमथाम्बिकाम् ॥ २ ॥स देवीं शरवर्षेण ववर्ष समरेऽसुरः ॥ यथा मेरुगिरेः शृंगं तोयवर्षेण तोयदः ॥ ३ ॥ तस्य छित्त्वा ततो देवी लीलयैव शरोत्करान् ॥ जघान तुरगान्बाणैर्यन्तारं चैव वाजिनाम् ॥ ४ ॥ चिच्छेद च धनुः सद्यो ध्वजं चातिसमुच्छ्रितम् ॥ विव्याध चैव गात्रेषु छिन्नधन्वानमाशुगैः । ५ ॥ स छिन्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः ॥ अभ्यधावत तां देवीं खड्गचर्मधरोऽसुरः ॥ ६ ॥ सिंहमाहत्य खड्गेन तीक्ष्णधारेण मूर्धनि ॥ आजघान भुजे सव्ये देवीमप्यतिवेगवान्॥७॥

तस्याः खड्गो भुजं प्राप्य पफाल नृपनन्दनः ॥ ततो जग्राह शूलं स कोपादरुणलोचनः ॥ ८ ॥ चिक्षेप च ततस्तत्तु भद्रकाल्यां महासुरः ॥ जाज्वल्यमानं तेजोभी रविबिंबमिवांबरात् ॥ ९ ॥ दृष्ट्वा तदापतच्छूलं देवी शूलममुञ्चत ॥ तेन तच्छतधा नीतं शूलं स च महासुरः ॥ १० ॥ हते तस्मिन्महावीर्ये महिषस्य चमूपतौ ॥ आजगाम गजारूढश्चामरस्त्रिदशार्दनः॥ ११॥सोपि शक्ति मुमोचाथ देव्यास्तामंबिकाद्रुतम् ॥ हुंकाराभिहतां भूमौ पातयामास निष्प्रभाम् ॥ १२ ॥ भग्नां शक्ति निपतितां दृष्ट्वा क्रोधसमन्वितः ॥ चिक्षेप चामरः शूलं बाणैस्तदपि साच्छिनत् ॥ १३ ॥ ततः सिंह समुत्पत्य गजकुंभान्तरे स्थितः ॥ बाहुयुद्धेन युयुधे तेनोच्चैस्त्रिदशारिणा ॥ १४ ॥ युध्यमानौ ततस्तौ तु तस्मान्नागान्महीं गतौ ॥ युयुधातेऽ-

संरब्धौ प्रहारैरतिदारुणैः ।। १५ ।। ततो वेगात् समुत्पत्य निपत्य च मृगारिणा ।। करप्रहारेण शिरश्चामरस्य पृथक्कृतम् ।। १६ ।। उदग्रश्च रणे देव्या शिलावृक्षादिभिर्हतः ।। दंतमुष्टितलैश्चैव करालश्च निपातितः ।। १७ ।। देवी क्रुद्धा गदापातैश्चूर्णयामास चोद्धतम् ।। बाष्कलं भिंदिपालेन बाणैस्ताम्रं तथांधकम् ।। १८ ।। उग्रास्यमुग्रवीर्यं च तथैव च महाहनुम् ।। त्रिनेत्रा च त्रिशूलेन जघान परमेश्वरी ।। १९ ।। बिडालस्यासिना कायात्पातयामास वै शिरः ।। दुर्धरं दुर्मुखं चोभौ शरैर्निन्ये यमक्षयम् ।। २० ।। एवं संक्षीयमाणे तु स्वसैन्ये महिषासुरः ।। माहिषेण स्वरूपेण त्रासयामास तान् गणान् ।।२१।। कांश्चित्तुंडप्रहारेण खुरक्षेपैस्तथापरान् ।। लांगूलताडितांश्चान्यान्शृंगाभ्यां च विदारितान् ।। २२ ।। वेगेन

कांश्चिदपरान्नादेन भ्रमणेन च ।। निःश्वासपवनेनान्यान्पातयामास भूतले ।। २३ ।। निपात्य प्रमथानीकमभ्यधावत सोऽसुरः ।। सिंहं हंतु महादेव्याः कोपं चक्रे ततोऽम्बिका ।। २४ ।। सोऽपि कोपान्महा-वीर्यः खुरक्षुण्णमहीतलः ।। श्रृंगाभ्यां पर्वतानुच्चांश्चिक्षेप च ननाद च ।। २५ ।। वेगभ्रमणविक्षुण्णा मही तस्य व्यशीर्यंत ।। लांगूले-नाहतश्चाब्धिः प्लावयामास सर्वतः ।। २६ ।। धुतश्रृंगविभिन्नाश्च खण्डं खण्डं ययुर्घनाः ।। श्वासानिलास्ताः शतशो निपेतुर्नभसोऽ-चलाः ।। २७ ।। इति क्रोधसमाध्मातमापतंतं महासुरम् ।। दृष्ट्वा सा चण्डिका कोपं तद्वधाय तदाकरोत् ।। २८ ।। सा क्षिप्त्वा तस्य वै पाशं तं बबन्ध महासुरम् ।। तत्याज माहिषं रूपं सोपि बद्धो महा-मृधे ।। २९ ।। ततः सिंहोऽभवत्सद्यो यावत्तस्याम्बिका शिरः ।।

छिनत्ति तावत्पुरुषः खड्गपाणिरदृश्यत ।। ३० ।। तत एवाशु पुरुषं देवी चिच्छेद सायकैः ।। तं खड्गचर्मणा सार्धं ततः सोऽभून्महागजः ।। ३१ ।। करेण च महासिंहं तं चकर्ष जगर्ज च ।। कर्षतस्तु करं देवी खड्गेन निरकृंतत ।। ३२ ।। ततो महासुरो भूयो माहिषं वपुरास्थितः ।। तथैव क्षोभयामास त्रैलोक्यं सचराचरम् ।। ३३ ।। ततः क्रुद्धा जगन्माता चण्डिका पानमुत्तमम् ।। पपौ पुनः पुनश्चैव जहासारुणलोचना ।। ३४ ।। ननर्द चासुरः सोपि बलवीर्यमदोद्धतः ।। विषाणाभ्यां च चिक्षेप चंडिकां प्रतिभूधरान् ।। ३५ ।। सा च तान्प्रहितांस्तेन चूर्णयंती शरोत्करैः ।। उवाच तं मदोद्धूतमुखरागाकुलाक्षरम् ।। ३६ ।। देव्युवाच ।। ३७ ।। गर्ज गर्ज क्षणं मूढ मधु यावत्पिबाम्यहम् ।। मया त्वयि हतेऽत्रैव गर्जिष्य-

न्त्याशु देवताः ॥ ३८ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ३९ ॥ एवमुक्त्वा समुत्पत्य सारूढा तं महासुरम् ॥ पादेनाक्रम्य कण्ठे च शूलेनैनमताडयत् ॥ ४० ॥ ततः सोपि पदाक्रांतस्तया निजमुखात्तदा ॥ अर्धनिष्क्रान्त एवासीद्देव्या वीर्येण संवृतः ॥ ४१ ॥ अर्धनिष्क्रान्त एवासौ युध्यमानो महासुरः ॥ तया महासिना देव्या शिरश्छित्त्वा निपातितः ॥ ४२ ॥ ततो हाहाकृतं सर्वं दैत्यसैन्यं ननाश तत् ॥ प्रहर्षं च परं जग्मुः सकला देवतागणाः ॥ ४३ ॥ तुष्टुवुस्तां सुरा देवीं सह दिव्यैर्महर्षिभिः ॥ जगुर्गन्धर्वपतयो ननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ४४ ॥

इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये तृतीयः ॥ ३ ॥

उवाच ॥३॥ श्लोकाः ॥४१॥ एवं ॥४४॥ एवमादितः ॥२१७॥

अथ चतुर्थोऽध्यायः

ऋषिरुवाच ।। १ ।। शक्रादयः सुरगणा निहतेऽतिवीर्ये तस्मिन्दुरात्मनि सुरारिबले च देव्या ।। तां तुष्टुवुः प्रणतिनम्रशिरोधरांसा वाग्भिः प्रहर्षपुलकोद्गमचारुदेहाः ।। २ ।। देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या निश्शेषदेवगणशक्तिसमूहमूर्त्या ।। तामंबिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यां भक्त्या नताः स्म विदधातु शुभानि सा नः ।। ३ ।। यस्याः प्रभावमतुलं भगवाननंतो ब्रह्मा हरश्च नहि वक्तुमलं बलं च ।। सा चण्डिकाखिलजगत्परिपालनाय नाशाय चाशुभभयस्य मतिं करोतु ।। ४ ।। या श्रीः स्वयं सुकृतिनां भवनेष्वलक्ष्मीः पापात्मनां कृतधियां हृदयेषु बुद्धिः ।। श्रद्धा सतां कुलजनप्रभवस्य लज्जा तां त्वां नताः स्म परिपालय देवि विश्वम् ।। ५ ।। किं वर्णयाम तव रूपमचिंत्यमेतत्किं चातिवीर्यमसुरक्षयकारि भूरि ।। किं चाहवेषु चरितानि तवाति यानि सर्वेषु देव्यसुरदेवगणादिकेषु ।। ६ ।।

हेतुः समस्तजगतां त्रिगुणापि दोषैर्न ज्ञायसे हरिहरादिभिरप्यपारा ॥ सर्वाश्रयाखिलमिदं जगदंशभूतमव्याकृता हि परमा प्रकृतिस्त्वमाद्या ॥ ७ ॥ यस्याः समस्तसुरता समुदीरणेन तृप्ति प्रयाति सकलेषु मखेषु देवि ॥ स्वाहासि वै पितृगणस्य च तृप्तिहेतुरुच्चार्यसे त्वमत एव जनैः स्वधा च ॥ ८ ॥ या मुक्तिहेतुरविचिंत्यमहाव्रता त्वमभ्यस्यसे सुनियतेंद्रियतत्त्वसारैः ॥ मोक्षार्थिभिर्मुनिभिरस्तसमस्त दोषैर्विद्यासि सा भगवती परमा हि देवि ॥ ९ ॥ शब्दात्मिका सुविमलर्ग्यजुषां निधानमुद्गीथरम्यपदपाठवतां च साम्नाम् ॥ देवि त्रयी भगवती भवभावनाय वार्तासि सर्वजगतां परमार्तिहंत्री ॥ १० ॥ मेधासि देवि विदिताखिलशास्त्रसारा दुर्गासि दुर्गभवसागरनौरसंगा ॥ श्रीः कैटभारिहृदयैककृताधिवासा गौरी त्वमेव शशिमौलि-

कृतप्रतिष्ठा ॥ ११ ॥ ईषत्सहासममलं परिपूर्णचंद्रबिम्बानुकारि कनकोत्तमकांतिकांतम् ॥ अत्यद्भुतं प्रहृतमात्तरुषा तथापि वक्त्रं विलोक्य सहसा महिषासुरेण ॥ १२ ॥ दृष्ट्वा तु देवि कुपितं भ्रुकुटीकरालमुद्यच्छशांकसदृशच्छवि यन्न सद्यः ॥ प्राणान्मुमोच महिषस्तदतीव चित्रं कैर्जीव्यते हि कुपितांतकदर्शनेन ॥ १३ ॥ देवि प्रसीद परमा भवती भवायसद्यो विनाशयसि कोपवती कुलानि ॥ विज्ञातमेतदधुनैव यदस्तमेतन्नीतं बलं सुविपुलं महिषासुरस्य ॥ १४ ॥ ते संमता जनपदेषु धनानि तेषां तेषां यशांसि न च सीदति बंधुवर्गः ॥ धन्यास्त एव निभृतात्मजभृत्यदारा येषां सदाभ्युदयदा भवती प्रसन्ना ॥ १५ ॥ धर्म्याणि देवि सकलानि सदैव कर्माण्यत्यादृतः प्रतिदिनं सुकृती करोति ॥ स्वर्गं प्रयाति च ततो भवतिप्रसादाल्लोकत्रयेऽपि

फलदा ननु देवि तेन ॥ १६ ॥ दुर्गे स्मृता हरसि भीतिमशेषजंतोः स्वस्थैः स्मृतामतिमतीव शुभां ददासि ॥ दारिद्र्यदुःखभयहारिणि का त्वदन्या सर्वोपकारकरणाय सदार्द्रचित्ता ॥ १७ ॥ एभिर्हतैर्जगदुपैति सुखं तथैते कुर्वन्तु नाम नरकाय चिराय पापम् ॥ संग्राममृत्युमधिगम्य दिवं प्रयांतु मत्वेति नूनमहितान्विनिहंसि देवि ॥ १८ ॥ दृष्ट्वैव किं न भवती प्रकरोति भस्म सर्वासुरानरिषु यत्प्रहिणोषि शस्त्रम् ॥ लोकान्प्रयान्तु रिपवोऽपि हि शस्त्रपूता इत्थं मतिर्भवति तेष्वहितेषु साध्वी ॥ १९ ॥ खड्गप्रभानिकरविस्फुरणैस्तथोग्रैः शूलाग्रकांतिनिवहेन दृशोऽसुराणाम् ॥ यन्नागता विलयमंशुमदिन्दुखण्डयोग्याननं तव विलोकयतां तदेतत् ॥ २० ॥ दुर्वृत्तवृत्तशमनं तव देवि शीलं रूपं तथैतदविचिन्त्यमतुल्यमन्यैः ॥ वीर्यं च हन्तृ-

हृतदेवपराक्रमाणां वैरिष्वपि प्रकटितैव दया त्वयेत्थम् ॥२१॥ केनोपमा भवतु तेऽस्य पराक्रमस्य रूपं च शत्रुभयकार्यतिहारि कुत्र ॥ चित्ते कृपा समरनिष्ठुरता च दृष्टा त्वय्येव देवि वरदे भुवनत्रयेऽपि ॥२२॥ त्रैलोक्यमेतदखिलं रिपुनाशनेन त्रातं त्वया समरमूर्धनि तेऽपि हत्वा॥ नीता दिवं रिपुगणा भयमप्यपास्तमस्माकमुन्मदसुरारिभवं नमस्ते ॥२३॥ शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्गेन चाम्बिके ॥ घण्टास्वनेन नः पाहि चापज्यानिःस्वनेन च ॥२४॥ प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चण्डिके रक्ष दक्षिणे ॥ भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरि ॥ २५ ॥ सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते ॥ यानि चात्यंतघोराणि तै रक्षास्मांस्तथाभुवम् ॥ २६ ॥ खड्गशूलगदादीनि यानि चास्त्राणि तेऽम्बिके ॥ करपल्लवसंगीनि तैरस्मान् रक्ष

सर्वतः ॥२७॥ ऋषिरुवाच ॥२८॥ एवं स्तुता सुरैर्दिव्यैः कुसुमैर्नन्दनोद्भवैः ॥ अर्चिता जगतां धात्री तथा गंधानुलेपनैः ॥ २९ ॥ भक्त्या समस्तैस्त्रिदशैर्दिव्यैर्धूपैः सुधूपिता ॥ प्राह प्रसादसुमुखी समस्तान्प्रणतान्सुरान् ॥ ३० ॥ देव्युवाच ॥ ३१ ॥ व्रियतां त्रिदशाः सर्वे यदस्मत्तोऽभिवाञ्छितम् ॥ ३२ ॥ देवा ऊचुः ॥३३॥ भगवत्या कृतं सर्वं न किंचिदवशिष्यते ॥ यदयं निहतः शत्रुरस्माकं महिषासुरः ॥३४॥ यदि चापि वरो देयस्त्वयास्माकं महेश्वरि ॥ संस्मृता संस्मृता त्वं नो हिंसेथाः परमापदः ॥३५॥ यश्च मर्त्यः स्तवैरेभिस्त्वां स्तोष्यत्यमलानने ॥ तस्य वित्तर्द्धिविभवैर्धनदारादिसंपदाम् ॥३६॥ वृद्धयेऽस्मत्प्रसन्ना त्वं भवेथाः सर्वदाम्बिके ॥३७॥ ऋषिरुवाच ॥३८॥ इति प्रसादिता देवैर्जगतोऽर्थे तथात्मनः ॥ तथे-

त्युक्त्वा भद्रकाली बभूवांतर्हिता नृप ॥३९॥ इत्येतत्कथितं भूप संभूता सा यथा पुरा ॥ देवी देवशरीरेभ्यो जगत्त्रयहितैषिणी ॥४०॥ पुनश्च गौरीदेहात्सा समुद्भूता यथाभवत् ॥ वधाय दुष्टदैत्यानां तथा शुंभनिशुंभयोः ॥४१॥ रक्षणाय च लोकानां देवानामुपकारिणी ॥ तच्छृणुष्व मयाख्यातं यथावत्कथयामि ते ॥ ४२ ॥ ह्रीं ओम् श्रीमार्कंण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शक्रादि-स्तुतिर्नाम चतुर्थः ॥४॥ उवाचमंत्राः ॥५॥ अर्धमंत्राः ॥ २ ॥ श्लोकमंत्राः ॥३५॥ एवं ॥४२॥ एवमादितः ॥२५९॥

॥ सप्तशतीउत्तमचरितम् ॥

उत्तमचरितस्य रुद्र ऋषिः ॥ महासरस्वती देवता ॥ अनुष्टुप्छंदः ॥ भीमा शक्तिः ॥ भ्रामरी बीजं ॥ सूर्यस्तत्त्वं ॥ सामवेदः स्वरूपं ॥ महासरस्वतीप्री० कामार्थे जपे वि० ॥ ध्यानं घण्टाशूल० ॥

अथ पञ्चमोऽध्यायः

ॐ क्लीं ऋषिरुवाच ।। १ ।। पुरा शुंभनिशुंभाभ्यामसुराभ्यां शचीपतेः ।। त्रैलोक्यं यज्ञभागाश्च हृता मदबलाश्रयात् ।।२।। तावेव सूर्यतां तद्वदधिकारं तथैंदवम् ।। कौबेरमथ याम्यं च चक्राते वरुणस्य च ।। ३ ।। तावेव पवनर्द्धिं च चक्रतुर्वह्निकर्म च ।। ततो देवा विनि-र्धूता भ्रष्टराज्याः पराजिताः ।।४।। हृताधिकारास्त्रिदशास्ताभ्यां सर्वे निराकृताः ।। महासुराभ्यां तां देवीं संस्मरंत्यपराजिताम् ।।५।। तयास्माकं वरो दत्तो यथापत्सुस्मृताखिलाः ।। भवतां नाशयिष्यामि तत्क्षणात्परमापदः ।। ६ ।। इति कृत्वा मतिं देवा हिमवंतं नगेश्वरम् ।। जग्मुस्तत्र ततो देवीं विष्णुमायां प्रतुष्टुवुः ।। ७ ।। देवा ऊचुः ।। ८ ।। नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः ।। नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः

प्रणताः स्म ताम् ॥ ९ ॥ रौद्रायै नमो नित्यायै गौर्यै धात्र्यै नमो नमः ॥ ज्योत्स्नायै चेन्दुरूपिण्यै सुखायै सततं नमः ॥ १० ॥ कल्याण्यै प्रणतामृद्धयै सिध्यै कूर्म्यै नमो नमः ॥ नैर्ऋत्यै भूभृतां लक्ष्म्यै शर्वाण्यै ते नमो नमः ॥ ११ ॥ दुर्गायै दुर्गपारायै सारायै सर्वकारिण्यै ॥ ख्यात्यै तथैव कृष्णायै धूम्रायै सततं नमः ॥ १२ ॥ अतिसौम्यातिरौद्रायै नतास्तस्यै नमो नमः ॥ नमो जगत्प्रतिष्ठायै देव्यै कृत्यै नमो नमः ॥ १३ ॥ या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति शब्दिता ॥ नमस्तस्यै ॥ १४ ॥ नमस्तस्यै ॥ १५ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥ १६ ॥ या देवी सर्वभूतेषु चेतनेत्यभिधीयते ॥ नमस्तस्यै ॥ १७ ॥ नमस्तस्यै ॥ १८ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥ १९ ॥ या देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २० ॥

नमस्तस्यै ॥ २१ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥२२॥ या देवी सर्व-भूतेषु निद्रारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥२३॥ नमस्तस्यै ॥२४॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥२५॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षुधारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ २६ ॥ नमस्तस्यै ॥ २७ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥२८॥ या देवी सर्वभूतेषु छायारूपेण संस्थिता ॥ नमस्त-स्यै ॥२९॥ नमस्तस्यै ॥३०॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥३१॥ या देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥३२॥ नमस्त-स्यै ॥३३॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥३४॥ या देवी सर्वभूतेषु तृष्णा-रूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ३५ ॥ नमस्तस्यै ॥ ३६ ॥ नमस्त-स्यै नमो नमः ॥३७॥ या देवी सर्वभूतेषु क्षान्तिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ३८ ॥ नमस्तस्यै ॥ ३९ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः

॥४०॥ या देवी सर्वभूतेषु जातिरूपेण संस्थिता॥ नमस्तस्यै ॥४१॥ नमस्तस्यै ॥ ४२ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥४३॥ या देवी सर्वभूतेषु लज्जारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ४४ ॥ नमस्तस्यै ॥४५॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥४६॥ या देवी सर्वभूतेषु शांतिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥४७॥ नमस्तस्यै ॥ ४८ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥४९॥ या देवी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ५० ॥ नमस्तस्यै ॥ ५१ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥५२॥ या देवी सर्वभूतेषु कांतिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥५३॥ नमस्तस्यै ॥ ५४॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥५५॥ या देवी सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ५६ ॥ नमस्तस्यै ॥५७॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥५८॥ या देवी सर्वभूतेषु वृत्तिरूपेण

संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ५९ ॥ नमस्तस्यै ॥६०॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥६१॥ या देवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ६२ ॥ नमस्तस्यै ॥ ६३ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥६४॥ या देवी सर्वभूतेषु दयारूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥६५॥ नमस्तस्यै ॥ ६६ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥६७॥ या देवी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै० ॥६८॥ नमस्तस्यै० ॥६९॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥७०॥ या देवी सर्वभूतेषु मातृरूपेण संस्थिता ॥ नमस्तस्यै ॥ ७१ ॥ नमस्तस्यै ॥ ७२ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥७३॥ या देवी सर्वभूतेषु भ्रांतिरूपेण संस्थिता ॥ नमस्त-स्यै ॥ ७४ ॥ नमस्तस्यै ॥ ७५ ॥ नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ७६॥ इंद्रियाणामधिष्ठात्री भूतानां चाखिलेषु या ॥ भूतेषु सततं

तस्यै व्याप्त्यै देव्यै नमो नमः ॥७७॥ चितिरूपेण या कृत्स्नमेत-
त्द्व्याप्य स्थिता जगत् ॥ नमस्तस्यै ॥ ७८ ॥ नमस्तस्यै ॥ ७९ ॥
नमस्तस्यै नमो नमः ॥८०॥ स्तुता सुरैः पूर्वमभीष्टसंश्रयात्तथा
सुरेंद्रेण दिनेषु सेविता॥ करोतु सा नः शुभहेतुरीश्वरी शुभानिभद्राण्य-
भिहंतु चापदः ॥८१॥ या सांप्रतं चोद्धतदैत्यतापितैरस्माभिरीशा-
च सुरैर्नमस्यते ॥ या च स्मृता तत्क्षणमेव हन्ति नः सर्वापदो भक्ति-
विनम्रमूर्तिभिः ॥८२॥ ऋषिरुवाच ॥८३॥ एवं स्तवाभियुक्तानां
देवानां तत्र पार्वती ॥ स्नातुमभ्याययौ तोये जाह्नव्या नृपनंदन
॥८४॥ साब्रवीत्तान्सुरान्सुभ्रूर्भवद्भिः स्तूयतेऽत्र का ॥ शरीरको-
शतश्चास्याः समुद्भूताब्रवीच्छिवा ॥८५॥ स्तोत्रं ममैतत्क्रियते
शुंभदैत्यनिराकृतैः ॥ देवैः समेतैः समरे निशुंभेन पराजितैः ॥८६॥

शरीरकोशाद्यत्तस्याः पार्वत्या निःसृताम्बिका ॥ कौशिकीति समस्तेषु ततो लोकेषु गीयते ॥८७॥ तस्यां विनिर्गतायां तु कृष्णाभूत्सापि पार्वती ॥ कालिकेति समाख्याता हिमालयकृताश्रया ॥८८॥ ततोऽम्बिकां परं रूपं बिभ्राणां सुमनोहरम् ॥ ददर्श चण्डो मुण्डश्च भृत्यौ शुंभनिशुंभयोः ॥८९॥ ताभ्यां शुंभाय चाख्याता सातीव सुमनोहरा ॥ काप्यास्ते स्त्री महाराज भासयंती हिमाचलम् ॥९०॥ नैव तादृक् क्वचिद्रूपं दृष्टं केनचिदुत्तमम् ॥ ज्ञायतां काप्यसौ देवी गृह्यतां चासुरेश्वर ॥९१॥ स्त्रीरत्नमतिचार्वंगी द्योतयंती दिशस्त्विषा॥ सा तु तिष्ठति दैत्येन्द्र तां भवान्द्रष्टुमर्हति ॥९२॥ यानि रत्नानि मणयो गजाश्वादीनि वै प्रभो ॥ त्रैलोक्ये तु समस्तानि सांप्रतं भांति ते गृहे ॥९३॥ ऐरावतः समा-

नीतो गजरत्नं पुरन्दरात् ॥ पारिजाततरुश्चायं तथैवोच्चैःश्रवा हयः ॥९४॥ विमानं हंससंयुक्तमेतत्तिष्ठति तेऽङ्गणे ॥ रत्न-भूतमिहानीतं यदासीद्वेधसोऽद्भुतम् ॥९५॥ निधिरेष महापद्मः समानीतो धनेश्वरात् ॥ किंजल्किनीं ददौ चाब्धिर्मालामम्लानपंक-जाम् ॥९६॥ छत्रं ते वारुणं गेहे कांचनस्रावि तिष्ठति ॥ तथायं स्यन्दनवरो यः पुरासीत्प्रजापतेः ॥९७॥ मृत्योरुत्क्रांतिदा नाम शक्तिरीश त्वया हृता ॥ पाशः सलिलराजस्य भ्रातुस्तव परिग्रहे ॥९८॥ निशुंभस्याब्धिजाताश्च समस्ता रत्नजातयः ॥ वह्निरपि ददौ तुभ्यमग्निशौचे च वाससी ॥९९॥ एवं दैत्येंद्र रत्नानि समस्तान्याहृतानि ते ॥ स्त्रीरत्नमेषा कल्याणी त्वया कस्मान्न गृह्यते ॥१००॥ ऋषिरुवाच ॥१०१॥ निशम्येति वचः शुंभः

स तदा चण्डमुण्डयोः ।। प्रेषयामास सुग्रीवं दूतं देव्या महासुरम् ।।१०२।। इति चेति च वक्तव्या सा गत्वा वचनान्मम ।। यथा चाभ्येति संप्रीत्या तथा कार्यं त्वया लघु ।।१०३।। स तत्र गत्वा यत्रास्ते शैलोद्देशेऽतिशोभने ।। तां च देवीं ततः प्राह श्लक्ष्णं मधुरया गिरा ।।१०४।। दूत उवाच ।।१०५।। देवि दैत्येश्वरः शुंभस्त्रैलोक्ये परमेश्वरः ।। दूतोऽहं प्रेषितस्तेन त्वत्सकाशमिहागतः ।।१०६।। अव्याहताज्ञः सर्वासु यः सदा देवयोनिषु ।। निर्जिताखिलदैत्यारिः स यदाह शृणुष्व तत् ।।१०७।। मम त्रैलोक्यमखिलं मम देवा वशानुगाः ।। यज्ञभागानहं सर्वानुपाश्नामि पृथक् पृथक् ।।१०८।। त्रैलोक्ये वररत्नानि मम वश्यान्यशेषतः ।। तथैव गजरत्नं च हृतं देवेंद्रवाहनम् ।।१०९।। क्षीरोदमथनोद्भतमश्वरत्नं ममामरैः ।। उच्चैः

श्रवससंज्ञं तत्प्रणिपत्य समर्पितम् ॥११०॥ यानि चान्यानि देवेषु गंधर्वेषूरगेषु च ॥ रत्नभूतानि भूतानि तानि मय्येव शोभने ॥१११॥ स्त्रीरत्नभूतां त्वां देवि लोके मन्यामहे वयम् ॥ सा त्वमस्मानुपागच्छ यतो रत्नभुजो वयम् ॥११२॥ मां वा ममानुजं वापि निशुंभमुरु-विक्रमम् ॥ भज त्वं चंचलापांगि रत्नभूतासि वै यतः ॥११३॥ परमैश्वर्यमतुलं प्राप्स्यसे मत्परिग्रहात् ॥ एतद्बुद्ध्या समालोच्य मत्परिग्रहतां व्रज ॥११४॥ ऋषिरुवाच ॥११५॥ इत्युक्ता सा तदा देवी गंभीरान्तः स्मिता जगौ ॥ दुर्गा भगवती भद्रा ययेदं धार्यते जगत् ॥११६॥ देव्युवाच ॥११७॥ सत्यमुक्तं त्वया नात्र मिथ्या किंचित्त्वयोदितम् ॥ त्रैलोक्याधिपतिः शुंभो निशुंभश्चापि तादृशः ॥११८॥ किंत्वत्र यत्प्रतिज्ञातं मिथ्या तत्क्रियते कथम् ॥

श्रूयतामल्पबुद्धित्वात्प्रतिज्ञा या कृता पुरा ।।११९।। यो मां जयति संग्रामे यो मे दर्पं व्यपोहति ।। यो मे प्रतिबलो लोके स मे भर्ता भविष्यति ।।१२०।। तदागच्छतु शुंभोऽत्र निशुंभो वा महाबलः ।। मां जित्वा किं चिरेणात्र पाणिं गृह्णातु मे लघु ।।१२१।। दूत उवाच ।।१२२।। अवलिप्तासि मैवं त्वं देवि ब्रूहि ममाग्रतः ।। त्रैलोक्ये कः पुमांस्तिष्ठेदग्रे शुंभनिशुंभयोः ।।१२३।। अन्येषामपि दैत्यानां सर्वे देवा न वै युधि ।। तिष्ठंति संमुखे देवि किं पुनः स्त्री त्वमेकिका ।।१२४ ।। इंद्राद्याः सकला देवास्तस्थुर्येषां न संयुगे ।। शुंभादीनां कथं तेषां स्त्री प्रयास्यसि संमुखम् ।।१२५।। सा त्वं गच्छ मयैवोक्ता पार्श्वं शुंभनिशुंभयोः ।। केशाकर्षणनिर्धूतगौरिवामागमिष्यसि ।।१२६।। देव्युवाच ।।१२७।। एवमेतदबली शुंभो निशुंभश्चापि

तादृशः ।। किं करोमि प्रतिज्ञा मे यदनालोचिता पुरा ।।१२८।। स त्वं गच्छ मयोक्तं ते यदेतत्सर्वमादृतः ।। तदाचक्ष्वासुरेंद्राय स च युक्तं करोतु यत् ।।१२९।। मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवी-माहात्म्ये देव्या दूतसंवादोनाम पंचमः ।।५।। उवाच।।९।।त्रिपान्मंत्राः ।।६६।। श्लोकमंत्राः ।।५४।। एवं ।।१२९।। एवमादितः ।।३८८।।

अथ षष्ठोऽध्यायः

ऋषिरुवाच ।।१।। इत्याकर्ण्य वचो देव्याः स दूतोऽमर्षपूरितः।। समाचष्ट समागम्य दैत्यराजाय विस्तरात् ।। २ ।। तस्य दूतस्य तद्वाक्यमाकर्ण्यासुरराट् ततः।। सक्रोधः प्राह दैत्यानामधिपं धूम्रलोचनम् ।।३।। हे धूम्रलोचनाशु त्वं स्वसैन्यपरिवारितः ।। तामानय बलाद्दुष्टां केशाकर्षणविह्वलाम् ।।४।। तत्परित्राणदः कश्चिद्यदि वोत्तिष्ठते परः ।। स हंतव्योऽमरो वापि यक्षो गंधर्व

एव वा ॥५॥ ऋषिरुवाच ॥६॥ तेनाज्ञप्तस्ततः शीघ्रं स दैत्यो धूम्रलोचनः ॥ वृतः षष्ट्या सहस्राणामसुराणां द्रुतं ययौ ॥७॥ स दृष्ट्वा तां ततो देवीं तुहिनाचलसंस्थिताम् ॥ जगादोच्चैः प्रयाहीति मूलं शुंभनिशुंभयोः ॥८॥ न चेत्प्रीत्याद्य भवती मद्भर्तारमुपैष्यति ॥ ततो बलान्नयाम्येष केशाकर्षणविह्वलाम् ॥९॥ देव्युवाच ॥१०॥ दैत्येश्वरेण प्रहितो बलवान्बलसंवृतः ॥ बलान्नयसि मामेवं ततः किं ते करोम्यहम् ॥११॥ ऋषिरुवाच ॥१२॥ इत्युक्तः सोऽभ्यधावत्तामसुरो धूम्रलोचनः ॥ हुंकारेणैव तं भस्म सा चकाराम्बिका ततः ॥१३॥ अथ क्रुद्धं महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका ॥ ववर्ष सायकैस्तीक्ष्णैस्तथा शक्तिपरश्वधैः ॥१४॥ ततो धुतसटः कोपात्कृत्वा नादं सुभैरवम् ॥ पपातासुरसेनायां सिंहो देव्याः

स्ववाहनः ॥१५॥ कांश्चित्करप्रहारेण दैत्यानास्येन चापरान् ॥ आक्रांत्या चाधरेणान्यान्जघान स महासुरान् ॥१६॥ केषांचित्पाटयामास नखैः कोष्ठानि केसरी ॥ तथा तलप्रहारेण शिरांसि कृतवान्पृथक् ॥१७॥ विच्छिन्नबाहुशिरसः कृतास्तेन तथापरे ॥ पपौ च रुधिरं कोष्ठादन्येषां धुतकेसरः ॥१८॥ क्षणेन तद्बलं सर्वं क्षयं नीतं महात्मना ॥ तेन केसरिणा देव्या वाहनेनातिकोपिना ॥१९॥ श्रुत्वा तमसुरं देव्या निहतं धूम्रलोचनम् ॥ बलं च क्षयितं कृत्स्नं देवी केसरिणा ततः ॥२०॥ चुकोप दैत्याधिपतिः शुंभः प्रस्फुरिताधरः ॥ आज्ञापयामास च तौ चंडमुंडौ महासुरौ ॥२१॥ हे चंड हे मुंड बलैर्बहुभिः परिवारितौ ॥ तत्र गच्छत गत्वा च सा समानीयतां लघु ॥२२॥ केशेष्[illegible] संशयो युधि ॥ तदा-

शेषायुधैः सर्वैरसुरैर्विनिहन्यताम् ॥२३॥ तस्यां हतायां दुष्टायां सिंहे च विनिपातिते ॥ शीघ्रमागम्यतां बद्ध्वा गृहीत्वा तामथांबिकाम् ॥२४॥ मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये षष्ठः ॥६॥ उवाच ॥४॥ श्लोक मंत्राः ॥२०॥ एवं ॥२४॥ एवमादितः ॥४१२॥

अथ सप्तमोऽध्यायः

ऋषिरुवाच ॥१॥ आज्ञप्तास्ते ततो दैत्यश्चंडमुंडपुरोगमाः ॥ चतुरंगबलोपेता ययुरभ्युद्यतायुधाः ॥२॥ ददृशुस्तु ततो देवीमीषद्धासां व्यवस्थिताम् ॥ सिंहस्योपरि शैलेंद्रशृंगे महति कांचने ॥३॥ ते दृष्ट्वा तां समादातुमुद्यमं चक्रुरुद्यताः ॥ आकृष्टचापासिधरास्तथान्ये तत्समीपगाः ॥४॥ ततः कोपं चकारोच्चैरम्बिका तानरीन्प्रति ॥ कोपेन चास्या वदनं मषीवर्णमभूत्तदा ॥५॥ भ्रुकुटीकुटि-

लात्तस्या ललाटफलकाद्द्रुतम् ॥ काली करालवदना विनिष्क्रान्तासिपाशिनी ॥६॥ विचित्रखट्वांगधरा नरमालाविभूषणा ॥ द्वीपिचर्मपरीधाना शुष्कमांसाति भैरवा ॥७॥ अतिविस्तारवदना जिह्वाललनभीषणा ॥ निमग्ना रक्तनयना नादापूरितदिङ्मुखा ॥८॥ सा वेगेनाभिपतिता घातयन्ती महासुरान् ॥ सैन्ये तत्र सुरारीणामभक्षयत तद्बलम् ॥९॥ पार्ष्णिग्राहांकुशग्राहयोधघंटासमन्वितान् ॥ समादायैकहस्तेन मुखे चिक्षेप वारणान् ॥१०॥ तथैव योधं तुरगै रथं सारथिना सह ॥ निक्षिप्य वक्त्रे दशनैश्चर्वयंत्यतिभैरवम् ॥११॥ एकं जग्राह केशेषु ग्रीवायामथ चापरम् ॥ पादेनाक्रम्य चैवान्यमुरसान्यमपोथयत् ॥१२॥ तैर्मुक्तानि च शस्त्राणि महास्त्राणि तथासुरैः ॥ मुखेन जग्राह रुषा दशनैर्मथितान्यपि ॥१३॥ बलिनां

तद्बलं सर्वमसुराणां दुरात्मनाम् ।। ममर्दाभक्षयच्चान्यानन्यांश्चाताडयत्तदा ।।१४।। असिना निहताः केचित्केचित्खट्वांगताडिताः ।। जग्मुर्विनाशमसुरा दंताग्राभिहतास्तथा ।।१५।। क्षणेन तद्बलं सर्वमसुराणां निपातितम् ।। दृष्ट्वा चंडोऽभिदुद्राव तां कालीमतिभीषणाम् ।।१६।। शरवर्षैर्महाभीमैर्भीमाक्षीं तां महासुरः ।। छादयामास चक्रैश्च मुंडः क्षिप्तैः सहस्रशः ।।१७।। तानि चक्राण्यनेकानि विशमानानि तन्मुखम् ।। बभुर्यथार्कबिंबानि सुबहूनि घनोदरम् ।।१८।। ततो जहासातिरुषा भीमं भैरवनादिनी ।। काली करालवक्त्रान्तर्दुर्दर्शदशनोज्ज्वला ।।१९।। उत्थाय च महासिंहं देवी चण्डमधावत ।। गृहीत्वा चास्य केशेषु शिरस्तेनासिनाच्छिनत् ।।२०।। अथ मुंडोऽभ्यधावत्तां दृष्ट्वा चण्डं निपातितम् ।।

तमप्यपातद्भूमौ सा खड्गाभिहतं रुषा ॥२१॥ हतशेषं ततः सैन्यं दृष्ट्वा चण्डं निपातितम् ॥ मुण्डं च सुमहावीर्यं दिशो भेजे भयातुरम् ॥२२॥ शिरश्चण्डस्य काली च गृहीत्वा मुण्डमेव च ॥ प्राह प्रचण्डाट्टहासमिश्रमभ्येत्य चण्डिकाम् ॥२३॥ मया तवात्रोपहृतौ चण्डमुण्डौ महापशू ॥ युद्धयज्ञे स्वयं शुंभं निशुंभं च हनिष्यसि ॥२४॥ ऋषिरुवाच ॥२५॥ तावानीतौ ततो दृष्ट्वा चण्डमुण्डौ महासुरौ ॥ उवाच कालीं कल्याणी ललितं चण्डिका वचः ॥२६॥ यस्माच्चण्डं च मुण्डं च गृहीत्वा त्वमुपागता ॥ चामुण्डेति ततो लोके ख्याता देवि भविष्यसि ॥२७॥ मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये सप्तमः ॥७॥ उवाच ॥२॥ श्लोकाः ॥२५॥ एवं ॥२७॥ एवमादितः ॥४३९॥

अथाष्टमोऽध्याय:

ऋषिरुवाच ॥१॥ चण्डे च निहते दैत्ये मुण्डे च विनिपातिते ॥ बहुलेषु च सैन्येषु क्षयितेष्वसुरेश्वर: ॥२॥ तत: कोपपराधीनचेता: शुम्भ: प्रतापवान् ॥ उद्योगं सर्वसैन्यानां दैत्यानामादिदेश ह ॥३॥ अद्य सर्वबलैर्दैत्या: षडशीतिरुदायुधा: ॥ कंबूनां चतुरशीतिर्नि-र्यान्तु स्वबलैर्वृता: ॥४॥ कोटिवीर्याणि पंचाशदसुराणां कुलानि वै ॥ शतं कुलानि धौम्राणां निर्गच्छन्तु ममाज्ञया ॥५॥ कालका दौर्हृदा मौर्या: कालिकेयास्तथासुरा: ॥ युद्धाय सज्जा निर्यांतु आज्ञया त्वरिता मम ॥६॥ इत्याज्ञाप्यासुरपति: शुम्भो भैरव-शासन: ॥ निर्जगाम महासैन्यसहस्रैर्बहुभिर्वृत: ॥७॥ आयांतं चण्डिका दृष्ट्वा तत्सैन्यमतिभीषणम् ॥ ज्यास्वनै: पूरयामास धरणीगगनांतरम् ॥८॥ तत: सिंहो महानादमतीव कृतवान्नृप ॥

घण्टास्वनेन तान्नादानम्बिका चोपबृंहयत् ।।९।। धनुर्ज्यासिंह-घण्टानां नादापूरितदिङ्मुखा ।। निनादैर्भीषणैः काली जिग्ये विस्तारितानना ।।१०।। तं निनादमुपश्रुत्य दैत्यसैन्यैश्चतुर्दिशम् ।। देवी सिंहस्तथा काली सरोषैः परिवारिताः ।।११।। एतस्मिन्नंतरे भूप विनाशाय सुरद्विषाम् ।। भवायामरसिंहानामतिवीर्य बलान्विताः ।।१२।। ब्रह्मेशगुहविष्णूनां तथेंद्रस्य च शक्तयः ।। शरीरेभ्यो विनिष्क्रम्य तद्रूपैश्चण्डिकां ययुः ।।१३।। यस्य देवस्य यद्रूपं यथा भूषणवाहनम् ।। तद्वदेव हि तच्छक्तिरसुरान्योद्धुमाययौ ।।१४।। हंसयुक्तविमानाग्रे साक्षसूत्रकमण्डलुः ।। आयाता ब्रह्मणः शक्तिर्ब्रह्माणीत्यभिधीयते ।।१५।। माहेश्वरी वृषारूढा त्रिशूलवरधारिणी ।। महाहिवलया प्राप्ता चन्द्ररेखाविभूषणा ।।१६।। कौमारी शक्ति-

हस्ता च मयूरवरवाहना ॥ योद्धुमभ्याययौ दैत्यानम्बिका गुह रूपिणी ॥१७॥ तथैव वैष्णवी शक्तिर्गरुडोपरि संस्थिता ॥ शंखचक्र-गदाशार्ङ्गखड्गहस्ताभ्युपाययौ ॥१८॥ यज्ञवाराहमतुलं रूपं या बिभ्रतो हरेः ॥ शक्तिः साप्याययौ तत्र वाराहीं बिभ्रती तनुम् ॥१९॥ नारसिंही नृसिंहस्य बिभ्रती सदृशं वपुः ॥ प्राप्ता तत्र सटाक्षेपक्षिप्तनक्षत्रसंहतिः ॥२०॥ वज्रहस्ता तथैवैंद्री गजराजोपरि स्थिता ॥ प्राप्ता सहस्रनयना यथा शक्रस्तथैव सा ॥२१॥ ततः परिवृतस्ताभिरीशानो देवशक्तिभिः ॥ हन्यन्तामसुराः शीघ्रं मम प्रीत्याह चण्डिकाम् ॥२२॥ ततो देवीशरीरात्तु विनिष्क्रातातिभीषणा ॥ चण्डिकाशक्तिरत्युग्रा शिवाशतनिनादनी ॥२३॥ सा चाह धूम्रजटिलमीशानमपराजिता॥ दूत त्वं गच्छ भगवन्पार्श्वं शुंभ-

निशुंभयोः ।। २४ ।। ब्रूहि शुंभं निशुंभं च दानवावतिगर्वितौ ।। ये चान्ये दानवास्तत्र युद्धाय समुपस्थिताः ।।२५।। त्रैलोक्यमिंद्रो लभतां देवाः संतु हविर्भुजः ।। यूयं प्रयात पातालं यदि जीवितुमिच्छथ ।।२६।। बलावलेपादथचेद्भवंतो युद्धकांक्षिणः ।। तदागच्छत तृप्यन्तु मच्छिवाः पिशितेन वः ।।२७।। यतो नियुक्तो दौत्येन तया देव्या शिवः स्वयम् ।। शिवदूतीति लोकेस्मिंस्ततः सा ख्यातिमागता ।।२८।। तेपि श्रुत्वा वचो देव्याः शर्वाख्यातं महासुराः ।। अमर्षापूरिता जग्मुर्यत्र कात्यायनी स्थिता ।।२९।। ततः प्रथममेवाग्रे शरशक्त्यृष्टिवृष्टिभिः ।। ववर्षुरुद्धतामर्षास्तां देवीममरारयः ।।३०।। सा च तान्प्रहितान्बाणाञ्छूलशक्तिपरश्वधान् ।। चिच्छेद लीलयाध्मातधनुर्मुक्तैर्महेषुभिः ।।३१।। तस्याग्रतस्तथा काली शूलपातविदा-

रितान् ॥ खट्वांगपोथितांश्चारीन् कुर्वती व्यचरत्तदा ॥३२॥ कमण्डलुजलाक्षेपहतवीर्यान्हतौजसः ॥ ब्रह्माणी चाकरोच्छत्रून्येन येन स्म धावति ॥३३॥ माहेश्वरी त्रिशूलेन तथा चक्रेण वैष्णवी ॥ दैत्याञ्जघान कौमारी तथा शक्त्यातिकोपना ॥३४॥ ऐंद्री कुलिश-पातेन शतशो दैत्यदानवाः ॥ पेतुर्विदारिताः पृथ्व्यां रुधिरौघप्रव-र्षिणः ॥३५॥ तुण्डप्रहारविध्वस्ता दंष्ट्राग्रक्षतवक्षसः ॥ वाराह-मूर्त्या न्यपतंश्चक्रेण च विदारिताः ॥३६॥ नखैर्विदारितांश्चान्यान् भक्षयन्ती महासुरान् ॥ नारसिंही चचाराजौ नादापूर्णदिगम्बरा ॥३७॥ चण्डाट्टहासैरसुराः शीवदूत्यभिदूषिताः ॥ पेतुः पृथिव्यां पतितांस्तांश्चखादाथ सा तदा ॥३८॥ इति मातृगणं क्रुद्धं मर्द-यन्तं महासुरान् ॥ दृष्ट्वाभ्युपायैर्विविधैर्नेशुर्देवारिसैनिकाः ॥३९॥

पलायनपरान्दृष्ट्वा दैत्यान्मातृगणार्दितान् ॥ योद्धुमभ्याययौ क्रुद्धो रक्तबीजो महासुरः ॥४०॥ रक्तबिंदुर्यदा भूमौ पतत्यस्य शरीरतः ॥ समुत्पतति मेदिन्यां तत्प्रमाणो महासुरः ॥४१॥ युयुधे स गदापाणिरिंद्रशक्त्या महासुरः ॥ ततश्चैंद्री स्ववज्रेण रक्तबीजमताडयत् ॥४२॥ कुलिशेनाहतस्याशु बहु सुस्राव शोणितम् ॥ समुत्तस्थुस्ततो योधास्तद्रूपास्तत्पराक्रमाः ॥४३॥ यावन्तः पतितास्तस्य शरीराद्रक्तबिन्दवः ॥ तावन्तः पुरुषा जातास्तद्वीर्यबलविक्रमाः ॥४४॥ ते चापि युयुधुस्तत्र पुरुषा रक्तसंभवाः ॥ समं मातृभिरत्युग्रशस्त्रपातातिभीषणम् ॥४५॥ पुनश्च वज्रपातेन क्षतमस्य शिरो यदा ॥ ववाह रक्तं पुरुषास्ततो जाताः सहस्रशः ॥४६॥ वैष्णवी समरे चैनं चक्रेणाभिजघान ह ॥ गदया ताडयामास

ऐंद्री तमसुरेश्वरम् ॥४७॥ वैष्णवीचक्रभिन्नस्य रुधिरस्रावसंभवैः ॥ सहस्रशो जगद्व्याप्तं तत्प्रमाणैर्महासुरैः ॥४८॥ शक्त्या जघान कौमारी वाराही च तथासिना ॥ माहेश्वरी त्रिशूलेन रक्तबीजं महासुरम् ॥४९॥ स चापि गदया दैत्यः सर्वा एवाहनत्पृथक् ॥ मातृः कोपसमाविष्टो रक्तबीजो महासुरः ॥५०॥ तस्याहतस्य बहुधा शक्तिशूलादिभिर्भुवि ॥ पपात यो वै रक्तौघस्तेनासञ्छत-शोऽसुराः ॥५१॥ तैश्चासुरासृक्संभूतैरसुरैः सकलं जगत् ॥ व्याप्त-मासीत्ततो देवा भयमाजग्मुरुत्तमम् ॥५२॥ तान्विषण्णान्सुरान्दृ-ष्ट्वा चण्डिका प्राह सत्वरा ॥ उवाच कालीं चामुण्डे विस्तीर्णं वदनं कुरु ॥५३॥ मच्छस्त्रपातसंभूतान् रक्तबिदून्महासुरान् ॥ रक्तबिन्दोः प्रतीच्छ त्वं वक्त्रेणानेन वेगिना ॥५४॥ भक्षयन्ती च रणे

तदुत्पन्नान्महासुरान् ।। एवमेष क्षयं दैत्यः क्षीणरक्तो गमिष्यति ।।५५।। भक्ष्यमाणास्त्वया चोग्रा न चोत्पत्स्यन्ति चापरे इत्युक्त्वा ।। तां ततो देवी शूलेनाभिजघान तम् ।।५६।। मुखेन काली जगृहे रक्तबीजस्य शोणितम् ।। ततोऽसावाजघानाथ गदया तत्र चण्डिकाम् ।।५७।। न चास्या वेदनां चक्रे गदापातोऽल्पिकामपि ।। तस्याहतस्य देहात्तु बहु सुस्राव शोणितम् ।।५८।। यतस्ततस्तद्वक्त्रेण चामुण्डा संप्रतीच्छति मुखे समुद्गता ये स्या रक्तपातान्महासुराः ।।५९।। तांश्चखादाथ चामुण्डा पपौ तस्य च शोणितम् ।। देवी शूलेन वज्रेण बाणैरसिभिर्ऋष्टिभिः ।। ६० ।। जघान रक्तबीजं तं चामुण्डा पीतशोणितम् ।। स पपात महीपृष्ठे शस्त्रसंघसमाहतः ।।६१।। नीरक्तश्च महीपाल रक्तबीजो महासुरः ।। ततस्ते हर्षमतुलमवा-

पुस्त्रिदशा नृप ॥६२॥ तेषां मातृगणो जातो ननर्तासृङ्मदोद्धत: ॥६३॥ मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये अष्टम: ॥८॥ उवाच ॥१॥ अर्ध ॥१॥ श्लोका: ॥६१॥ एवं ॥६३॥ एवमादित: ॥५०२॥

अथ नवमोऽध्याय:

राजोवाच ॥१॥ विचित्रमिदमाख्यातं भगवन्भवता मम ॥ देव्याश्चरितमाहात्म्यं रक्तबीजवधाश्रितम् ॥२॥ भूयश्चेच्छाम्यहं-श्रोतुं रक्तबीजे निपातिते ॥ चकार शुंभो यत्कर्म निशुंभश्चाति-कोपन: ॥३॥ ऋषिरुवाच ॥ ४ ॥ चकार कोपमतुलं रक्तबीजे निपातिते ॥ शुंभासुरो निशुंभश्च हतेष्वन्येषु चाहवे ॥५॥ हन्यमानं महासैन्यं विलोक्यामर्षमुद्वहन् ॥ अभ्यधावन्निशुंभोऽथ मुख्यया-सुरसेनया ॥६॥ तस्याग्रतस्तथा पृष्ठे पार्श्वयोश्च महासुरा: ॥

संदष्टौष्ठपुटाः क्रुद्धा हन्तुं देवीमुपाययुः ॥७॥ आजगाम महावीर्यः शुंभोऽपि स्वबलैर्वृतः । निहन्तुं चण्डिकां कोपात्कृत्वा युद्धं तु मातृभिः ॥८॥ ततो युद्धमतीवासीद्देव्या शुंभनिशुंभयोः ॥ शरवर्षमतीवोग्रं मेघयोरिव वर्षतोः ॥ ९ ॥ चिच्छेदास्ताञ्छरांस्ताभ्यां चण्डिका स्वशरोत्करैः ॥ ताडयामास चाङ्गेषु शस्त्रौघैरसुरेश्वरौ ॥१०॥ निशुंभो निशितं खड्गं चर्मचादाय सुप्रभम् ॥ अताडयन्मूर्ध्नि सिंहं देव्या वाहनमुत्तमम् ॥११॥ ताडिते वाहने देवी क्षुरप्रेणासिमुत्तमम् ॥ निशुंभस्याशु चिच्छेद चर्म चाप्यष्टचंद्रकम् ॥१२॥ छिन्ने चर्मणि खड्गे च शक्ति चिक्षेप सोऽसुरः ॥ तामप्यस्य द्विधा चक्रे चक्रेणाभिमुखागताम् ॥१३॥ कोपाध्मातो निशुंभोऽथ शूलं जग्राह दानवः ॥ आयान्तं मुष्टिपातेन देवी तच्चाप्य-

चूर्णयत् ॥१४॥ आविध्याथ गदां सोपि चिक्षेप चण्डिकां प्रति ॥ सापि देव्यास्त्रिशूलेन भिन्ना भस्मत्वमागता ॥ १५ ॥ ततः परशुहस्तं तमायांतं दैत्यपुङ्गवम् ॥ आहत्य देवी बाणौघैरपातयत भूतले ॥१६॥ तस्मिन्निपतिते भूमौ निशुंभे भीमविक्रमे ॥ भ्रातर्यतीव संक्रुद्धः प्रययौ हन्तुमम्बिकाम् ॥१७॥ स रथस्थस्तथात्युच्चैर्गृहीतपरमायुधैः ॥ भुजैरष्टाभिरतुलैर्व्याप्याशेषं बभौ नभः ॥१८॥ तमायान्तं समालोक्य देवी शंखमवादयत् ॥ ज्याशब्दं चापि धनुषश्चकारातीव दुस्सहम् ॥१९॥ पूरयामास ककुभो निजघण्टास्वनेन च ॥ समस्तदैत्यसैन्यानां तेजोवधविधायिना ॥२०॥ ततः सिंहो महानादैस्त्याजितेभमहामदैः ॥ पूरयामास गगनं गां तथैव दिशो दश ॥२१॥ ततः काली समुत्पत्य गगनं क्ष्मामताडयत् ॥ कराभ्यां

तन्निनादेन प्राक्स्वनास्ते तिरोहिताः ॥ २२ ॥ अट्टाट्टहासमशिवं शिवदूती चकार ह ॥ तैः शब्दैरसुरास्त्रेसुः शुंभः कोपं परं ययौ ॥२३॥ दुरात्मंस्तिष्ठ तिष्ठेति व्याजहारांबिका यदा ॥ तदा जयेत्यभिहितं देवैराकाशसंस्थितैः ॥२४॥ शुंभेनागत्य या शक्ति-र्मुक्ता ज्वालातिभीषणा ॥ आयान्ती वह्निकूटाभा सा निरस्ता महोल्कया ॥२५॥ सिंहनादेन शुंभस्य व्याप्तं लोकत्रयान्तरम् ॥ निर्घातनिःस्वनो घोरो जितवानवनीपते ॥२६॥ शुंभमुक्ताञ्छ-रान्देवी शुंभस्तत्प्रहिताञ्छरान् ॥ चिच्छेद स्वशरैरुग्रैः शतशोऽथ सहस्रशः ॥२७॥ ततः सा चण्डिका क्रुद्धा शूलेनाभिजघान तम् ॥ स तदाभिहतो भूमौ मूर्च्छितो निपपात ह ॥२८॥ ततो निशुंभः संप्राप्य चेतनामात्तकार्मुकः ॥ आजघान शरैर्देवी कालीं केसरिणं

तथा ।।२९।। पुनश्च कृत्वा बाहूनामयुतं दनुजेश्वरः ।। चक्रायुधेन दितिजश्छादयामास चण्डिकाम् ।।३०।। ततो भगवती क्रुद्धा दुर्गा दुर्गार्तिनाशिनी ।। चिच्छेद तानि चक्राणि स्वशरैः सायकांश्च तान् ।।३१।। ततो निशुंभो वेगेन गदामादाय चण्डिकाम् ।। अभ्यधावत वै हन्तुं दैत्यसैन्यसमावृतः ।।३२।। तस्यापतत एवाशु गदां चिच्छेद चण्डिका ।। खड्गेन शितधारेण स च शूलं समाददे ।।३३।। शूलहस्तं समायान्तं निशुंभममरार्दनम् ।। हृदि विव्याध शूलेन वेगाविद्धेन चण्डिका ।।३४।। भिन्नस्य तस्य शूलेन हृदयान्निःसृतोऽपरः ।। महाबलो महावीर्यस्तिष्ठेति पुरुषो वदन् ।।३५।। तस्य निष्क्रामतो देवी प्रहस्य स्वनवत्ततः ।। शिरश्चिच्छेद खड्गेन ततोऽसावपतद्भुवि ।।३६।। ततः सिंहश्चखादोग्रदंष्ट्राक्षुण्णशिरोधरान् ।। असुरां-

स्तांस्तथा काली शिवदूती तथापरान् ॥३७॥ कौमारीशक्तिनिर्भिन्नाः केचिन्नेशुर्महासुराः ॥ ब्रह्माणीमंत्रपूतेन तोयेनान्ये निराकृताः ॥३८॥ माहेश्वरीत्रिशूलेन भिन्नाः पेतुस्तथापरे ॥ वाराहीतुण्डघातेन केचिच्चूर्णीकृता भुवि ॥३९॥ खण्डं खण्डं च चक्रेण वैष्णव्या दानवाः कृताः ॥ वज्रेण चैंद्रीहस्ताग्रविमुक्तेन तथापरे ॥४०॥ केचिद्विनेशुरसुराः केचिन्नष्ट महाहवात् ॥ भक्षिताश्चापरे कालीशिवदूतीमृगाधिपैः ॥४१॥ मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये नवमः ॥९॥ उवाच ॥२॥ श्लोकाः ॥३९॥ एवं ॥४१॥ एवमादितः ॥५४३॥

अथ दशमोऽध्यायः

ऋषिरुवाच ॥१॥ निशुंभं निहतं दृष्ट्वा भ्रातरं प्राणसंमितम् ॥ हन्यमानं बलं चैव शुंभः क्रुद्धोऽब्रवीद्वचः ॥२॥ बलावलेपाद्दुष्टे

त्वं मा दुर्गे गर्वमावह ।। अन्यासां बलमाश्रित्य युध्यसे चातिमानिनी ।। ३।। देव्युवाच ।।४।। एकैवाहं जगत्यत्र द्वितीया का ममापरा ।। पश्यैता दुष्ट मय्येव विशंत्यो मद्विभूतयः ।।५।। ततः समस्तास्ता देव्यो ब्रह्माणीप्रमुखा लयम् ।। तस्या देव्यास्तनौ जग्मुरेकैवासीत्तदाम्बिका ।।६।। देव्युवाच ।।७।। अहं विभूत्या बहुभिरिह रूपैर्यदास्थिता ।। तत्संहृतं मयैकैव तिष्ठाम्याजौ स्थिरो भव ।।८।। ऋषिरुवाच ।।९।। ततः प्रववृते युद्धं देव्याः शुंभस्य चोभयोः ।। पश्यतां सर्वदेवानामसुराणां च दारुणम् ।।१०।। शरवर्षैः शितैः शस्त्रैस्तथा चास्त्रैः सुदारुणैः ।। तयोर्युद्धमभूद्भूयः सर्वलोकभयंकरम् ।।११।। दिव्यान्यस्त्राणि शतशो मुमुचे यान्यथाम्बिका ।। बभञ्ज तानि दैत्येंद्रस्तत्प्रतीघातकर्तृभिः ।।१२।। मुक्तानि तेन

चास्त्राणि दिव्यानि परमेश्वरी ।। बभञ्ज लीलयैवोग्रहुँकारोच्चार-णादिभिः ।।१३।। ततः शरशतैर्देवीमाच्छादयत सोऽसुरः ।। सापि तत्कुपिता देवी धनुश्चिच्छेद चेषुभिः ।।१४।। छिन्ने धनुषि दैत्येंद्र-स्तथा शक्तिमथाददे ।। चिच्छेद देवी चक्रेण तामप्यस्य करे स्थिताम् ।।१५।। ततः खड्गमुपादाय शतचन्द्रं च भानुमत् ।। अभ्यधावत तां देवीं दैत्यानामधिपेश्वरः ।। १६ ।। तस्यापतत एवाशु खड्गं चिच्छेद चण्डिका ।। धनुर्मुक्तैः शितैर्बाणैश्चर्म चार्ककरामलम् ।।१७।। अश्वांश्च पातयामास रथं सारथिना सह ।। हताश्वः स तदा दैत्यश्छिन्नधन्वा विसारथिः ।।१८।। जग्राह मुद्गरं घोरम-म्बिकानिधनोद्यतः ।। चिच्छेदापततस्तस्य मुद्गरं निशितैः शरैः ।।१९।। तथापि सोऽभ्यधावत्तां मुष्टिमुद्यम्य वेगवान् ।। स मुष्टि

पातयामास हृदये दैत्यपुङ्गवः ॥२०॥ देव्यास्तं चापि सा देवी तलेनोरस्यताडयत् ॥ तलप्रहाराभिहतो निपपात महीतले ॥२१॥ स दैत्यराजः सहसा पुनरेव तथोत्थितः ॥ उत्पत्य च प्रगृह्योच्चैर्देवीं-गगनमास्थितः ॥२२॥ तत्रापि सा निराधारा युयुधे तेन चण्डिका ॥२३॥ नियुद्धं खे तदा दैत्यश्चण्डिका च परस्परम् ॥ चक्रतुः प्रथमं सिद्धमुनिविस्मयकारकम् ॥ २४ ॥ ततो नियुद्धं सुचिरं कृत्वा तेनाम्बिका सह ॥ उत्पाट्य भ्रामयामास चिक्षेप धरणीतले ॥२५॥ स क्षिप्तो धरणीं प्राप्य मुष्टिमुद्यम्य वेगवान् ॥ अभ्यधावत दुष्टात्मा चण्डिकानिधनेच्छया ॥२६॥ तमायान्तं ततो देवी सर्वदैत्यजने-श्वरम् ॥ जगत्यां पातयामास भित्त्वा शूलेन वक्षसि ॥२७॥ स गतासुः पपातोर्व्यां देवीशूलाग्रविक्षतः ॥ चालयन्सकलां पृथ्वीं साब्धिद्वीपां सपर्वताम् ॥२८॥ ततः प्रसन्नमखिलं हते तस्मिन्दु-

रात्मनि ।। जगत्स्वास्थ्यमतीवाप निर्मलं चाभवन्नभः ।।२९।। उत्पातमेघाः सोल्का ये प्रागासंस्ते शमं ययुः ।। सरितो मार्गवाहिन्यस्तथासंस्तत्र पातिते ।।३०।। ततो देवगणाः सर्वे हर्षनिर्भरमानसाः ।। बभूवुर्निहते तस्मिन् गंधर्वा ललितं जगुः ।।३१।। अवादयंस्तथैवान्ये ननृतुश्चाप्सरोगणाः ।। ववुः पुण्यास्तथा वातास्सुप्रभोऽभूद्दिवाकरः ।।३२।। (जल्वलुश्चाग्रपः शान्ताः शान्तदिग्जनितस्वनाः) ।। मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये दशमः ।।१०।। उवाच ।।४।। अर्धं ।।१।। श्लोकमंत्राः ।।२७।। एवं ।।३२।। एवमादितः ।।५७५।।

अथैकादशोऽध्यायः

ऋषिरुवाच ।।१।। देव्या हते तत्र महासुरेंद्रे सेंद्राः सुरा वह्निपुरोगमास्ताम् ।। कात्यायनीं तुष्टुवुरिष्टलाभाद्विकाशिवक्त्राब्जविका-

सिताशाः ॥२॥ देवी प्रपन्नार्तिहरे प्रसीद प्रसीद मातर्जगतोऽखि-लस्य ॥ प्रसीद विश्वेश्वरि पाहि विश्वं त्वमीश्वरी देवि चराचरस्य ॥३॥ आधारभूता जगतस्त्वमेका महीस्वरूपेण यतः स्थितासि ॥ अपांस्वरूपस्थितया त्वयैतदाप्यायते कृत्स्नमलंघ्यवीर्ये ॥४॥ त्वं वैष्णवी शक्तिरनंतवीर्या विश्वस्य बीजं परमासि माया ॥ संमोहितं देवि समस्तमेतत्त्वं वै प्रसन्ना भुवि मुक्तिहेतुः ॥५॥ विद्याः समस्ता-स्तव देवि भेदाः स्त्रियः समस्ताः सकला जगत्सु ॥ त्वयै-कया पूरितमंबयैतत्का ते स्तुतिः स्तव्यपरा परोक्तिः ॥६॥ सर्वभूता यदा देवी भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ त्वं स्तुता स्तुतये का वा भवन्तु परमोक्तयः ॥७॥ सर्वस्य बुद्धिरूपेण जनस्य हृदि संस्थिते ॥ स्वर्गा-पवर्गदे देवि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥८॥ कलाकाष्ठादिरूपेण परि-

णामप्रदायिनि ।। विश्वस्योपरतौ शक्ते नारायणि नमोस्तु ते ।।९।। सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ।। शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोस्तु ते ।।१०।। सृष्टिस्थितिविनाशानां शक्तिभूते सनातनि ।। गुणाश्रये गुणमये नारायणि नमोस्तु ते ।।११।। शरणागत-दीनार्तपरित्राणपरायणे ।। सर्वस्यार्तिहरे देवि नारायणि नमोस्तु ते ।।१२।। हंसयुक्तविमानस्थे ब्रह्माणीरूपधारिणी ।। कौशांभः क्षरिके देवि नारायणि नमोस्तु ते ।। १३ ।। त्रिशूलचन्द्राहिधरे महावृषभवाहिनि ।। माहेश्वरीस्वरूपेण नारायणि नमोस्तु ते ।।१४।। मयूरकुक्कुटवृते महाशक्तिधरेऽनघे ।। कौमारीरूपसंस्थाने नारायणि नमोस्तु ते ।।१५।। शंखचक्रगदाशार्ङ्गगृहीतपरमायुधे ।। प्रसीद वैष्णवीरूपे नारायणि नमोस्तु ते ।।१६।। गृहीतोग्रमहाचक्रे द्रंष्ट्रो-

द्धृतवसुन्धरे ॥ वाराहरूपिणि शिवे नारायणि नमोस्तु ते ॥१७॥ नृसिंहरूपेणोग्रेण हन्तुं दैत्यान्कृतोद्यमे ॥ त्रैलोक्यत्राणसहिते नारायणि नमोस्तु ते ॥१८॥ किरीटिनि महावज्रे सहस्रनयनोज्ज्वले ॥ वृत्रप्राणहरे चैंद्रि नारायणि नमोस्तु ते ॥१९॥ शिवदूतीस्वरूपेण हतदैत्यमहाबले घोररूपे महारावे नारायणि नमोस्तु ते ॥२०॥ दंष्ट्राकरालवदने शिरोमालाविभूषणे ॥ चामुण्डे मुण्डमथने नारायणि नमोस्तु ते ॥२१॥ लक्ष्मि लज्जे महाविद्ये श्रद्धे पुष्टि स्वधे ध्रुवे ॥ महारात्रि महामाये नारायणि नमोस्तु ते ॥२२॥ मेधे सरस्वति वरे भूति बाभ्रवि तामसि ॥ नियते त्वं प्रसीदेशे नारायणि नमोस्तु ते ॥२३॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते ॥ भयेभ्यस्त्राहि नो देवी दुर्गे देवि नमोस्तु ते ॥२४॥ एतत्ते वदनं सौम्यं

लोचनत्रयभूषितम् ।। पातु नः सर्वभूतेभ्यः कात्यायनि नमोस्तुते
।।२५।। ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूदनम् ।। त्रिशूलं पातु नो
भीतेर्भद्रकालि नमोस्तुते ।।२६।। हिनस्ति दैत्यतेजांसि स्वनेनापूर्य
या जगत् ।। सा घण्टा पातु नो देवि पापेभ्यो नः सुतानिव ।।२७।।
असुरासृग्वसापङ्कचर्चितस्ते करोज्ज्वलः ।। शुभाय खड्गो भवतु
चण्डिके त्वां नता वयम् ।।२८।। रोगानशेषानपहंसि तुष्टा रुष्टा
तु कामान्सकलानभीष्टान् ।। त्वामाश्रितानां न विपन्नराणां त्वामा-
श्रिता ह्याश्रयतां प्रयान्ति ।।२९।। एतत्कृतं यत्कदनं त्वयाद्य धर्म-
द्विषां देवि महासुराणाम् ।। रूपैरनेकैर्बहुधात्ममूर्तिं कृत्वाऽम्बिके
तत् प्रकरोति कान्या ।।३०।। विद्यासु शास्त्रेषु विवेकदीपेष्वाद्येषु
वाक्येषु च का त्वदन्या ।। ममत्वगर्तेऽतिमहान्धकारे विभ्रामयस्येत-

दतीव विश्वम् ॥३१॥ रक्षांसि यत्रोग्रविषाश्च नागा यत्रारयो दस्युबलानि यत्र ॥ दावानलो यत्र तथाब्धिमध्ये तत्र स्थिता त्वं परिपासि विश्वम् ॥३२॥ विश्वेश्वरि त्वं परिपासि विश्वं विश्वात्मिका धारयसीह विश्वम् ॥ विश्वेशवन्द्या भवती भवन्ति विश्वाश्रया ये त्वयि भक्तिनम्राः ॥३३॥ देवि प्रसीद परिपालय नोऽरिभीतेर्नित्यं यथाऽसुरवधादधुनैव सद्यः ॥ पापानि सर्वजगतां प्रशमं नयाशु उत्पातपाकजनितांश्च महोपसर्गान् ॥३४॥ प्रणतानां प्रसीद त्वं देवि विश्वार्तिहारिणि ॥ त्रैलोक्यवासिनामीड्ये लोकानां वरदा भव ॥३५॥ देव्युवाच ॥३६॥ वरदाहं सुरगणा वरं यं मनसेच्छथ ॥ तं वृणुध्वं प्रयच्छामि जगतामुपकारकम् ॥३७॥ देवा ऊचुः ॥३८॥ सर्वबाधाप्रशमनं त्रैलोक्यस्याखिलेश्वरि ॥ एवमेव त्वया कार्यमस्म-

द्वैरिविनाशनम् ॥३९॥ देव्युवाच ॥४०॥ वैवस्वतेऽन्तरे प्राप्ते अष्टाविंशतिमे युगे ॥ शुंभो निशुंभश्चैवान्यावुत्पत्स्येते महासुरौ ॥४१॥ नन्दगोपगृहे जाता यशोदागर्भसंभवा ॥ ततस्तौ नाशयिष्यामि विन्ध्याचलनिवासिनी ॥४२॥ पुनरप्यतिरौद्रेण रूपेण पृथिवीतले ॥ अवतीर्य हनिष्यामि वैप्रचित्तांश्च दानवान् ॥४३॥ भक्षयन्त्याश्च तानुग्रान् वैप्रचित्तान्महासुरान् ॥ रक्ता दन्ता भविष्यन्ति दाडिमीकुसुमोपमाः ॥४४॥ ततो मां देवताः स्वर्गे मर्त्यलोके च मानवाः ॥ स्तुवन्तो व्याहरिष्यन्ति सततं रक्तदन्तिकाम् ॥४५॥ भूयश्च शतवार्षिक्यामनावृष्टयामनंभसि॥ मुनिभिः संस्तुता भूमौ संभविष्याम्ययोनिजा ॥४६॥ ततः शतेन नेत्राणां निरीक्षिष्याम्यहं मुनीन् ॥ कीर्तयिष्यन्ति मनुजाः शताक्षीमिति मां ततः ॥४७॥ ततोऽहमखिलं

लोकमात्मदेहसमुद्भवैः ।। भरिष्यामि सुराः शाकैरावृष्टेः प्राणधारकैः ।।४८।। शाकंभरीति विख्यातिं तदा यास्याम्यहं भुवि ।।४९।। तत्रैव च वधिष्यामि दुर्गमाख्यं महासुरम् ।। दुर्गादेवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति ।।५०।। पुनश्चाहं यदा भीमं रूपं कृत्वा हिमाचले ।। रक्षांसि भक्षयिष्यामि मुनीनां त्राणकारणात् ।।५१।। तदा मां मुनयः सर्वे स्तोष्यन्त्यानम्रमूर्तयः ।। भीमादेवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति ।।५२।। यदारुणाख्यस्त्रैलोक्ये महाबाधां करिष्यति ।। तदाहं भ्रामरं रूपं कृत्वा संख्येयषट्पदम् ।।५३।। त्रैलोक्यस्य हितार्थाय वधिष्यामि महासुरम् ।। भ्रामरीति च मां लोकास्तदा स्तोष्यन्ति सर्वतः ।।५४।। इत्थं यदा यदा बाधा दानवोत्था भविष्यति ।। तदा तदावतीर्याहं करिष्याम्यरिसंक्षयम् ।।५५।। श्रीमार्कण्डेयपुराणे

सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमहात्म्ये नारायणीस्तुतिरेकादशः ॥ ११ ॥ उवाच ॥४॥ अर्धमंत्रः ॥१॥ श्लोकमंत्राः ॥५०॥ एवं ॥ ५५ ॥ एवमादितः ॥६३०॥

अथ द्वादशोऽध्यायः

देव्युवाच ॥१॥ एभिः स्तवैश्च मां नित्यं स्तोष्यते यः समाहितः ॥ तस्याहं सकलां बाधां शमयिष्याम्यसंशयम् ॥२॥ मधुकैटभनाशं च महिषासुरघातनम् ॥ कीर्तयिष्यन्ति ये तद्वद्वधं शुंभनिशुंभयोः ॥३॥ अष्टम्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां चैकचेतसः ॥ श्रोष्यन्ति चैव ये भक्त्या मम माहात्म्यमुत्तमम् ॥४॥ न तेषां दुष्कृतं किंचिद्दुष्कृतोत्था न चापदः ॥ भविष्यति न दारिद्र्यं न चैवेष्टवियोजनम् ॥५॥ शत्रुभ्यो न भयं तस्य दस्युतो वा न राजतः ॥ न शस्त्रानलतोयौघात्कदाचित्संभविष्यति ॥६॥ तस्मान्ममैतन्माहात्म्यं पठितव्यं

समाहितैः ।। श्रोतव्यं च सदा भक्त्या परं स्वस्त्ययनं हितत् ।।७।। उपसर्गानशेषांस्तु महामारीसमुद्भवान्।। तथा त्रिविधमुत्पातं माहात्म्यं शमयेन्मम ।।८।। यत्रैतत्पठ्यते सम्यङ नित्यमायतने मम ।। सदा न तद्विमोक्ष्यामि सांनिध्यं तत्र मे स्थितम् ।।९।। बलिप्रदाने पूजायामग्निकार्ये महोत्सवे ।। सर्वं ममैतन्माहात्म्यमुच्चार्यं श्राव्यमेव च ।।१०।। जानताजानता वापि बलिपूजां यथाकृताम् ।। प्रतीक्षिष्यामहं प्रीत्यावह्निहोमं तथाकृतम् ।।११।। शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी ।। तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिसमन्वितः ।।१२।। सर्वबाधाविनिर्मुक्तो धनधान्यसमन्वितः ।। मनुष्यो मत्प्रसादेन भविष्यति न संशयः ।।१३।। श्रुत्वा ममैतन्माहात्म्यं तथा चोत्पत्तयः शुभाः ।। पराक्रमं च युद्धेषु जायते निर्भयः पुमान् ।।१४।। रिपवः

संक्षयं यान्ति कल्याणं चोपपद्यते ।। नन्दते च कुलं पुंसां माहात्म्यं मम शृण्वताम् ।।१५।। शान्तिकर्मणि सर्वत्र तथा दुःस्वप्नदर्शने ।। ग्रह-पीडासु चोग्रासु माहात्म्यं शृणुयान्मम ।।१६।। उपसर्गाः शमं यान्ति ग्रहपीडाश्च दारुणाः ।। दुःस्वप्नं च नृभिर्दृष्टं सुस्वप्नमुपजायते।।१७।। बालग्रहाभिभूतानां बालानां शान्तिकारकम् ।। संघातभेदे च नृणां मैत्रीकरणमुत्तमम् ।।१८।। दुर्वृत्तानामशेषाणां बलहानिकरं परम् ।। रक्षोभूतपिशाचानां पठनादेव नाशनम् ।।१९।। सर्वं ममैतन्माहात्म्यं मम सन्निधिकारकम् ।।२०।। पशुपुष्पार्घधूपैश्च गन्धदीपैस्तथोत्तमैः ।। विप्राणां भोजनैर्होमैः प्रोक्षणीयैरहर्निशम् ।।२१।। अन्यैश्च विविधै-र्भोगैः प्रदानैर्वत्सरेण या ।। प्रीतिर्मे क्रियते सास्मिन् सकृदुच्चरिते श्रुते ।।२२।। श्रुतं हरति पापानि तथारोग्यं प्रयच्छति ।। रक्षां करोति

भूतेभ्यो जन्मनां कीर्तनं मम ॥२३॥ युद्धेषु चरितं यन्मे दुष्टदैत्य-निबर्हणम् ॥ तस्मिञ्छ्रुते वैरिकृतं भयं पुंसां न जायते ॥२४॥ युष्माभिः स्तुतयो याश्च याश्च ब्रह्मर्षिभिः कृताः ॥ ब्रह्मणा च कृतास्तास्तु प्रयच्छन्तु शुभां मतिम् ॥२५॥ अरण्ये प्रान्तरे वापि दावाग्नि-परिवारितः ॥ दस्युभिर्वा वृतः शून्ये गृहीतो वापि शत्रुभिः ॥२६॥ सिंहव्याघ्रानुयातो वा वने वा वनहस्तिभिः ॥ राज्ञा क्रुद्धेन चाज्ञाप्तो वध्यो बन्धगतोऽपि वा ॥२७॥ आघूर्णितो वा वातेन स्थितः पोते महार्णवे ॥ पतत्सु चापि शस्त्रेषु सङ्ग्रामे भृशदारुणे ॥२८॥ सर्वाबाधासु घोरासु वेदनाभ्यर्दितोऽपि वा ॥ स्मरन्ममैतच्चरितं नरो मुच्येत सङ्कटात् ॥२९॥ मम प्रभावात्सिंहाद्या दस्यवो वैरिणस्तथा ॥ दूरादेव पलायन्ते स्मरतश्चरितं मम ॥३०॥ ऋषिरुवाच

।।३१।। इत्युक्त्वा सा भगवती चण्डिका चण्डविक्रमा ।। पश्यतां सर्वदेवानां तत्रैवान्तरधीयत ।।३२।। तेऽपि देवा निरातङ्काः स्वाधिकारान्यथा पुरा ।। यज्ञभागभुजः सर्वे चक्रुर्विनिहतारयः ।।३३।। दैत्याश्च देव्या निहते शुंभे देवरिपौ युधि ।। जगद्विध्वंसके तस्मिन् महोग्रेऽतुलविक्रमे ।।३४।। निशुंभे च महावीर्ये शेषाः पातालमाययुः ।।३५।। एवं भगवती देवी सा नित्यापि पुनः पुनः ।। संभूय कुरुते भूप जगतः परिपालनम् ।३६।। तयैतन्मोह्यते विश्वं सैव विश्वं प्रसूयते ।। सा याचिता च विज्ञानं तुष्टा ऋद्धिं प्रयच्छति ।।३७।। व्याप्तं तयैतत्सकलं ब्रह्माण्डं मनुजेश्वर ।। महादेव्या महाकालीमहामारीस्वरूपया ।।३८।। सैव काले महामारी सैव सृष्टिर्भवत्यजा ।। स्थितिं करोति भूतानां सैव काले सनातनी ।।३९।। भवकाले नृणां सैव लक्ष्मी-

वृंद्धिप्रदा गृहे ।। सैवाभावे तथा लक्ष्मी विनाशायोपजायते ।।४० ।। स्तुता संपूजिता पुष्पैर्गन्धधूपादिभिस्तथा ।। ददाति वित्तं पुत्रांश्च मतिं धर्मे तथा शुभाम् ।।४१।। मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देव्याश्चरितमाहात्म्यं भगवती वाक्यं नाम द्वादशः ।।१२।। उवाच ।।२।। अर्ध ।।२।। श्लोक ।।३७।। एवं ।।४१।। एवमादितः ।।६७१।।

अथ त्रयोदशोऽध्यायः

ऋषिरुवाच ।।१।। एतत्ते कथितं भूप देवीमाहात्म्यमुत्तमम् ।। एवंप्रभावा सा देवी ययेदं धार्यते जगत् ।।२।। विद्या तथैव क्रियते भगवद्विष्णुमायया ।। तया त्वमेष वैश्यश्च तथैवान्ये विवेकिनः ।।३।। मोह्यन्ते मोहिताश्चैव मोहमेष्यन्ति चापरे।। तामुपैहि महाराज शरणं परमेश्वरीम् ।।४।। आराधिता सैव नृणां भोगस्वर्गापवर्गदा ।।५।। मार्कण्डेय उवाच।।६।। इति तस्य वचः श्रुत्वा सुरथः स नराधिपः।।७।।

प्राणिपत्य महाभागं तमृषिं शंसितव्रतम् ।। निर्विण्णोऽतिममत्वेन राज्यापहरणेन च ।।८।। जगाम सद्यस्तपसे स च वैश्यो महामुने।। संदर्शनार्थमम्बाया नदीपुलिनमास्थितः ।।९।। स च वैश्यस्तपस्तेपे देवीसूक्तं परं जपन् ।। तौ तस्मिन्पुलिने देव्याः कृत्वा मूर्तिं महीमयीम् ।।१०।। अर्हणां चक्रतुस्तस्याः पुष्पधूपाग्नितर्पणैः ।। निराहारौ यतात्मानौ तन्मनस्कौ समाहितौ ।।११।। ददतुस्तौ बलिं चैव निजगात्रासृगुक्षितम् ।। एवं समाराधयतोस्त्रिभिर्वर्षैर्यतात्मनोः ।।१२।। परितुष्टा जगद्धात्री प्रत्यक्षं प्राह चण्डिका ।।१३।। देव्युवाच ।।१४।। यत्प्रार्थ्यते त्वया भूप त्वया च कुलनन्दन ।। मत्तस्तत्प्राप्यतां सर्वं परितुष्टा ददामि ते ।।१५।। मार्कण्डेय उवाच ।।१६।। ततो वव्रे नृपो राज्यमविभ्रंश्यन्यजन्मनि ।। अत्रैव च निजं राज्यं हतशत्रुबलं बलात् ।।१७।।

सोऽपि वैश्यस्ततो ज्ञानं वव्रे निर्विण्णमानसः ।। ममेत्यहमिति प्राज्ञः सङ्गविच्युतिकारकम् ।।१८।। देव्युवाच ।।१९।। स्वल्पैरहोभिर्नृपते स्वं राज्यं प्राप्स्यते भगवान् ।।२०।। हत्वा रिपूनस्खलितं तव तत्र भविष्यति ।।२१।। मृतश्च भूयः संप्राप्य जन्म देवाद्विवस्वतः ।।२२।। सावर्णिको मनुर्नाम भवान् भुवि भविष्यति ।।२३।। वैश्यवर्य त्वया यश्च वरोऽस्मत्तोऽभिवाञ्छितः ।।२४।। तं प्रयच्छामि संसिद्ध्यै तव ज्ञानं भविष्यति ।।२५।। मार्कण्डेय उवाच ।।२६।। इति दत्वा तयोर्देवी यथाभिलषितं वरम् ।।२७।। बभूवान्तर्हिता सद्यो भक्त्या ताभ्यामभिष्टुता ।। एवं देव्या वरं लब्ध्वा सुरथः क्षत्रियर्षभः ।।२८।। सूर्याज्जन्म समासाद्य सावर्णिर्भविता मनुः ।।२९।। क्लीं ॐ श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये सुरथवैश्ययोर्वर-

प्रदानं नाम त्रयोदशः ॥१३॥ उवाचमंत्राः ॥६॥ अर्धमंत्राः ॥७॥ श्लोकमंत्राः ॥१६॥ एवं ॥२९॥ एवमादितः ॥७००॥

अथोत्तरन्यासाः ॥ ॐ ह्रींहृदयाय० ॐचंशिर० ॐ डिशिखायै० ॐक्रांकव० ॐ यैंनेत्राय० ॐ ह्रींचण्डिकायै अस्त्राय० ॥ खड्गिनी शूलिनी घोरा० हृदयाय नमः ॥ शूलेन पाहि नो देवि० शिरसे स्वाहा ॥ प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च० शिखायै वषट् ॥ सौम्यानि यानि रूपाणि० कवचाय हुं ॥ खड्गशूलगदादीनि० नेत्रत्रयाय वौषट ॥ सर्वस्वरूपे सर्वेशे० अस्त्राय फट् ॥ ध्यानम्

विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कंधस्थितां भीषणां,
कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासेविताम् ॥
हस्तैश्चक्रधरालिखेटविशिखांश्चापं गुणं तर्जनीं,
विभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां भजे ॥

॥ अथ वैदिकं देवीसूक्तम् ॥

अहं रुद्रेभिरित्यष्टर्चस्य सूक्तस्य वागांभृणी ऋषिः ।। श्रीआदिशक्तिर्देवता त्रिष्टुप्छंदः द्वितीया जगती श्रीजगदम्बाप्रीत्यर्थे सप्तशतीजपान्ते जपे विनियोगः ।

ओं अहंरुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुतविश्वदेवैः ॥ अहामित्रावरुणोभाविभर्म्यहमिन्द्राग्नीअहमश्विनोभा ॥ अहंसोमंसाहनंसंबिभर्म्यहंत्वष्टारमुतपूषणंभगंम् ॥ अहंदधामिद्रविणंहविष्मतेसुप्राव्ये३ यजंमानायसुन्वतें ॥ अहंराष्ट्रीसंगमनीवसूनां चिकितुषीप्रथमायज्ञियांनाम् ॥ तांमांदेवाव्यदधुः पुरुत्राभूरिस्थात्रां भूर्यावेशयंतीम् ॥ मयासोअन्नमत्तियोविपश्यति यःप्राणितियईं शृणोत्युक्तम् ॥ अमंतवोमांतउपक्षियंतिश्रुधिश्रुतश्रद्धिवंतेवदामि ॥ अहमेवस्वयमिदंवदामि-

जुष्टं देवेभिरुत मानुषेभिः ॥ यं कामये तंतमुग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥ १ ॥ अहं रुद्राय धनुरातनोमि ब्रह्मद्विषे शरवे हंतवा ऽउं अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आविवेश ॥ अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मम योनिरप्स्वं तः समुद्रे ॥ ततो वितिष्ठे भुवनानि विश्वोता मूं द्यां वर्ष्मणोपस्पृशामि ॥ अहमेव वात ऽइव प्रवाम्यारभमाणा भुवनानि विश्वा ॥ परो दिवा पर एना पृथिव्यैतावती महिना संबभव ॥ २ ॥

॥ अथ तांत्रिकं देवीसूक्तम् ॥

नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः ॥ नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्म तां ॥१॥ रौद्रायै नमो नित्यायै गौर्यै धात्र्यै नमो नमः ॥ ज्योत्स्नायै चेंदुरूपिण्यै सुखायै सततं नमः ॥२॥ कल्या-

ण्यै प्रणता वृद्धयै सिद्धयै कुर्मो नमो नमः ।। नैर्ऋत्यै भूभृतां लक्ष्म्यै शर्वाण्यै ते नमो नमः ।।३।। दुर्गायै दुर्गपारायै सारायै सर्वकारिण्यै ।। ख्यात्यै तथैव कृष्णायै धूम्रायै सततं नमः ।।४।। अतिसौम्यातिरौद्रायै नतास्तस्यै नमो नमः ।। नमो जगत्प्रतिष्ठायै देव्यै कृत्यै नमो नमः ।।५।। या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति शब्दिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।६।। या देवी सर्वभूतेषु चेतनेत्यभिधीयते ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।७।। या देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।८।। या देवी सर्वभूतेषु निद्रारूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।९।। या देवी सर्वभूतेषु क्षुधारूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।१०।।

या देवी सर्वभूतेषु छायारूपेण संस्थिता।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।११।। या देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।१२।। या देवी सर्वभूतेषु तृष्णारूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः।।१३।। या देवी सर्वभूतेषु क्षान्तिरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः।।१४।। या देवी सर्वभूतेषु जातिरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।१५।। या देवी सर्वभूतेषु लज्जारूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।१६।। या देवी सर्वभूतेषु शान्तिरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।१७।। या देवी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।१८।। या देवी सर्वभूतेषु

कान्तिरूपेण संस्थिता।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः।।१९।। या देवी सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण संस्थिता।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।२०।। या देवी सर्वभूतेषु वृत्तिरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।२१।। या देवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।२२।। या देवी सर्वभूतेषु दयारूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।२३।। या देवी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।२४।। देवी सर्वभूतेषु मातृरूपेण संस्थिता ।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।२५।। या देवी सर्वभूतेषु भ्रान्तिरूपेण संस्थिता नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।२६।। इन्द्रियाणामधि-

ष्ठात्री भूतानां चाखिलेषु या ।। भूतेषु सततं तस्यै व्याप्त्यै देव्यै नमो नमः।।२७।। चितिरूपेण या कृत्स्नमेतद्व्याप्य स्थिता जगत्।। नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ।।२८।। स्तुता सुरैः पूर्वमभीष्टसंश्र-यात्तथा सुरेंद्रेण दिनेषु सेविता ।। करोतु सा नः शुभहेतुरीश्वरी शुभानि भद्राण्यभिहन्तु चापदः ।।२९।। या सांप्रतं चोद्धतदैत्यतापि तैरस्माभिरीशा च सुरैर्नमस्यते ।। या च स्मृता तत्क्षणमेव हन्ति नः सर्वापदो भक्तिविनम्रमूर्तिभिः ।।३०।। इति देवीसूक्तं पठित्वाऽष्टो-त्तरशतं नवार्णजपं कृत्वा तदुत्तरन्यासान्विधाय ।। गुह्यातिगुह्य-गोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।। सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादा-न्महेश्वरि ।। इति देव्या वामहस्ते जपं निवेदयेत् ।।

॥ अथ प्राधानिकरहस्यम् ॥

अस्य श्रीसप्तशतीरहस्यत्रयस्य ब्रह्मविष्णुरुद्रा ऋषयः ॥ महाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यो देवताः॥ अनुष्टुप्छंदः ॥ नवदुर्गामहालक्ष्मीर्बीजं ॥ श्री शक्तिः ॥ ममाभीष्टफलसिद्धये सप्तशतीपाठान्ते जपे विनियोगः ॥

राजोवाच ॥ भगवन्नवतारा मे चण्डिकायास्त्वयोदिताः ॥ एतेषां प्रकृतिं ब्रह्मन्प्रधानं वक्तुमर्हसि ॥ १ ॥ आराध्यं यन्मया देव्याः स्वरूपं येन वै द्विज ॥ विधिना ब्रूहि सकलं यथावत्प्रणतस्य मे ॥२॥ ऋषिरुवाच ॥ इदं रहस्यं परममनाख्येयं प्रचक्षते ॥ भक्तोऽसीति न मे किंचित्तवावाच्यं नराधिप ॥३॥ सर्वस्याद्या महालक्ष्मीस्त्रिगुणा परमेश्वरी ॥ लक्ष्यालक्ष्यस्वरूपा सा व्याप्य कृत्स्नं व्यवस्थिता ॥४॥ मातुलिङ्गं गदां खेटं पानपात्रं

च बिभ्रती ।। नागं लिंगं च योनिं च बिभ्रती नृप मूर्धनि ।।५।। तप्तकाञ्चनवर्णाभा तप्तकाञ्चनभूषणा ।। शून्यं तदखिलं स्वेन पूरयामास तेजसा ।।६।। शून्यं तदखिलं लोकं विलोक्य परमेश्वरी ।। बभार रूपमपरं तमसा केवलेन हि ।।७।। सा भिन्नांजनसंकाशा द्रंष्ट्रांचितवरानना ।। विशाललोचना नारी बभूव तनुमध्यमा ।।८।। खड्गपात्रशिरः खेटैरलङ्कृतचतुर्भुजा ।। कबन्धहारं शिरसा बिभ्राणाहिशिरःस्रजम् ।।९।। तां प्रोवाच महालक्ष्मीस्तामसीं प्रमदोत्तमाम् ।। ददामि तव नामानि यानि कर्माणि तानि ते ।।१०।। महामाया महाकाली महामारी क्षुधा तृषा ।। निद्रा तृष्णा चैकवीरा कालरात्रिर्दुरत्यया ।।११।। इमानि तव नामानि प्रतिपाद्यानि कर्मभिः ।। एभिः कर्माणि ते ज्ञात्वा योऽधीते सोऽश्नुते सुखम् ।।१२।। तामित्युक्त्वा महालक्ष्मीः स्वरूपमपरं नृप ।। सत्वाख्येनातिशुद्धेन

गुणेनेन्दुप्रभं दधौ ॥१३॥ अक्षमालाङ्कुशधरा वीणापुस्तकधारिणी॥ सा बभूव वरा नारी नामान्यस्यै च सा ददौ ॥१४॥ महाविद्या महावाणी भारती वाक् सरस्वती ॥ आर्या ब्राह्मी कामधेनुर्वेद-गर्भा सुरेश्वरी ॥१५॥ अथोवाच महालक्ष्मीर्महाकालीं सरस्वतीम् ॥ युवां जनयतां देव्यौ मिथुने स्वानुरूपतः ॥१६॥ इत्युक्त्वा ते महा-लक्ष्मीः ससर्ज मिथुनं स्वयम् ॥ हिरण्यगर्भौ रुचिरौ स्त्रीपुंसौ कमलासनौ ॥१७॥ ब्रह्मन्विधे विरञ्चेति धातरित्याह तं नरम् ॥ श्रीः पद्मे कमले लक्ष्मीत्याह माता स्त्रियं च ताम् ॥१८॥ महाकाली भारती च मिथुनं सृजतः सह ॥ एतयोरपि रूपाणि नामानि च वदामि ते ॥१९॥ नीलकण्ठं रक्तबाहुं श्वेताङ्गं चन्द्रशेखरम् ॥ जनयामास पुरुषं महाकाली सितां स्त्रियम् ॥२०॥ स रुद्रः शङ्करः स्थाणुः कपर्दी च त्रिलोचनः ॥ त्रयीविद्या कामधेनुः सा स्त्री भाषा-

क्षरास्वरा ॥२१॥ सरस्वती स्त्रियं गौरीं कृष्णं च पुरुषं नृप ॥ जनयामास नामानि तयोरपि वदामि ते ॥ २२ ॥ विष्णुः कृष्णो हृषीकेशो वासुदेवो जनार्दनः ॥ उमा गौरी सती चण्डी सुन्दरी सुभगा शुभा ॥२३॥ एवं युवतयः सद्यः पुरुषत्वं प्रपेदिरे । चक्षुष्मन्तो नु पश्यन्ति नेतरे तद्विदो जनाः ॥२४॥ ब्रह्मणे प्रददौ पत्नीं महालक्ष्मीर्नृप त्रयीम् ॥ रुद्राय गौरीं वरदां वासुदेवाय च श्रियम् ॥२५॥ स्वरया सह संभूय विरिञ्चोऽण्डमजीजनत् । बिभेद भगवान् रुद्रस्तद्गौर्या सह वीर्यवान् ॥२६॥ अण्डमध्ये प्रधानादि कार्यजातमभून्नृप ॥ महाभूतात्मकं सर्वं जगत्स्थावरजङ्गमम् ॥२७॥ पुपोष पालयामास तल्लक्ष्म्या सह केशवः ॥ संजहार जगत्सर्वं सह गौर्या महेश्वरः ॥२८॥ महालक्ष्मी खेमजा राजन् सर्वेश्वरेश्वरी । निराकारा च साकारा सैव नानाभिधानभृत् ॥२९॥

नामान्तरैर्निरुप्यैषा नाम्ना नान्येन केनचित् ॥३०॥ इति मार्कण्डेयपुराणे प्राधानिकं रहस्यम् ॥

॥ अथ वैकृतिकरहस्यम् ॥

ऋषिरुवाच ॥ त्रिगुणा तामसी देवी सात्विकी या त्वयोदिता ॥ सा शर्वा चण्डिका दुर्गा भद्रा भगवतीर्यते ॥१॥ योगनिद्रा हरेरुक्ता महाकाली तमोगुणा ॥ मधुकैटभनाशार्थं यां तुष्टावांबुजासनः ॥२॥ दशवक्त्रा दशभुजा दशपादाञ्जनप्रभा ॥ विशालया राजमाना त्रिंशल्लोचनमालया ॥३॥ स्फुरद्दशनदंष्ट्रा सा भीमरूपापि भूमिप ॥ रूपसौभाग्य कान्तीनां सा प्रतिष्ठा महाश्रियाम्॥४॥ खड्गबाणगदाशूलशंखचक्रभुशुण्डिभृत् ॥ परिघं कार्मुकं शीर्षं निश्चोतद्रुधिरं दधौ ॥५॥ एषा सा वैष्णवी माया महाकाली दुरत्यया ॥ आराधिता वशीकुर्या-

त्पूजाकर्तुश्चराचरम् ॥६॥ सर्वदेवशरीरेभ्यो याविर्भूताऽमितप्रभा ॥ त्रिगुणा सा महालक्ष्मीः साक्षान्महिषमर्दिनी ॥७॥ श्वेतानना नील-भुजा सुश्वेतस्तनमण्डला ॥८॥ सुचित्रजघना चित्रमाल्यांबरविभूष-णा ॥ चित्रानुलेपना कांतिरूपसौभाग्यशालिनी ॥९॥ अष्टा-दशभुजा पूज्या सा सहस्रभुजा सती ॥ आयुधान्यत्र वक्ष्यन्ते दक्षिणा-धःकरक्रमात् ॥१०॥ अक्षमाला च कमलं बाणोसिः कुलिशं गदा ॥ चक्रं त्रिशूलं परशुः खड्गो घंटा च पाशकः ॥११॥ शक्तिर्दण्डश्चर्म चापं पानपात्रं कमंडलुः ॥ अलंकृतभुजामेभिरायुधैः कमलासनाम् ॥१२॥ सर्वदेवमयीमीशां महालक्ष्मीमिमां नृप ॥ पूजयेत्सर्वलो-कानां स देवानां प्रभुर्भवेत् ॥१३॥ गौरीदेहात्समुद्भूता या सत्वै-कगुणाश्रया ॥ साक्षात्सरस्वती प्रोक्ता शुंभासुरनिबर्हिणी ॥१४॥

दधौ चाष्टभुजा बाणान्मुसलं शूलचक्रभृत् ।। शंखं घण्टां लाङ्गूलं च कार्मुकं वसुधाधिप ।।१५।। एषा संपूजिता भक्त्या सर्वज्ञत्वं प्रयच्छति ।। निशुंभमथिनी देवी शुंभासुरनिबर्हिणी ।।१६।। इत्युक्तानि स्वरूपाणि मूर्तीनां तव पार्थिव ।। उपासनं जगन्मातुः पृथगासां निशामय ।।१७।। महालक्ष्मीर्यदा पूज्या महाकाली सरस्वती ।। दक्षिणोत्तरयोः पूज्ये पृष्ठतो मिथुनत्रयम् ।।१८।। विरिञ्चिः स्वरया मध्ये रुद्रो गौर्या च दक्षिणे ।। वामे लक्ष्म्या हृषीकेशः पुरतो देवतात्रयम् ।।१९।। अष्टादशभुजा मध्ये वामे चास्या दशानना ।। दक्षिणेऽष्टभुजा लक्ष्मीर्महतीति समर्चयेत् ।।२०।। अष्टादशभुजा चैषा यदा पूज्या नराधिप ।। दशानना चाष्टभुजा दक्षिणोत्तरयोस्तदा ।।२१।। कालमृत्यू च संपूज्यौ सर्वारिष्टप्रशान्तये ।। यदा चाष्ट-

भुजा पूज्या शुम्भासुरनिबर्हिणी ॥२२॥ नवास्याः शक्तयः पूज्यास्तदा रुद्रविनायकौ ॥ नमो देव्या इति स्तोत्रैर्महालक्ष्मीं समर्चयेत् ॥२३॥ अवतारत्रयार्चायां स्तोत्रमंत्रास्तदाश्रयाः ॥ अष्टादशभुजा चैषा पूज्या महिषमर्दिनी ॥२४॥ महालक्ष्मीर्महाकाली सैव प्रोक्ता सरस्वती ॥ ईश्वरी पुण्यपापानां सर्वलोकमहेश्वरी ॥२५॥ महिषान्तकरी येन पूजिता स जगत्प्रभुः ॥ पूजयेज्जगतां धात्रीं चण्डिकां भक्तवत्सलाम् ॥२६॥ अर्घादिभिरलंकारैर्गन्धपुष्पैस्तथोत्तमैः ॥ धूपैर्दीपैश्च नैवेद्यैर्नानाभक्ष्यसमन्वितैः ॥२७॥ रुधिराक्तेन बलिना मांसेन सुरया नृप ॥ प्रणामाचमनीयेन चन्दनेन सुगन्धिना ॥२८॥ सकर्पूरैश्च तांबूलैर्भक्तिभावसमन्वितैः ॥ वामभागेऽग्रतो देव्याश्छिन्नशीर्षं महासुरम् ॥२९॥ पूजयेन्महिषं येन प्राप्तं सायुज्यमीशया ॥

दक्षिणे पुरतः सिंह समग्रं धर्ममीश्वरम् ॥३०॥ वाहनं पूजयेद्देव्या धृतं येन चराचरम् ॥ ततः कृताञ्जलिर्भूत्वा स्तुवीत चरितैरिमैः ॥३१॥ एकेन वा मध्यमेन नैकेनेतरयोरिह ॥ चरितार्धं तु न जपेज्जपञ्छिद्रमवाप्नुयात् ॥३२॥ स्तोत्रमंत्रैः स्तुवीतेमां यदि वा जगदम्बिकाम् ॥ प्रदक्षिणानमस्कारान्कृत्वा मूर्ध्नि कृताञ्जलिः ॥३३॥ क्षमापयेज्जगद्धात्रीं मुहुर्मुहुरतन्द्रितः ॥ प्रतिश्लोकं च जुहुयात्पायसं तिलसर्पिषा ॥३४॥ जुहुयात्स्तोत्रमंत्रैर्वा चण्डिकायै शुभं हविः ॥ नमो नमः पदैर्देवीं पूजयेत्सुसमाहितः ॥३५॥ प्रयतः प्राञ्जलिः प्रह्वः प्राणानारोप्य चात्मनि ॥ सुचिरं भावयेद्देवीं चण्डिकां तन्मयो भवेत् ॥३६॥ एवं यः पूजयेद्भक्त्या प्रत्यहं परमेश्वरीम् ॥ भुक्त्वा भोगान्यथाकामं देवीसायुज्यमाप्नुयात्

॥३७॥ यो न पूजयते नित्यं चण्डिकां भक्तवत्सलाम् ॥ भस्मीकृत्वास्य पुण्यानि निर्दहेत्परमेश्वरी ॥३८॥ तस्मात्पूजय भूपाल सर्वलोकमहेश्वरीम् ॥ यथोक्तेन विधानेन चण्डिकां सुखमाप्स्यसि ॥३९॥ इति मार्कण्डेयपुराणे वैकृतिकं रहस्यम् ॥

॥ अथ मूर्तिरहस्यम् ॥

ऋषिरुवाच ॥ नन्दा भगवती नाम या भविष्यति नन्दजा ॥ सा स्तुता पूजिता ध्याता वशीकुर्याज्जगत्त्रयम् ॥१॥ कनकोत्तमकान्तिः सा सुकान्तिकनकांबरा ॥ देवी कनकवर्णाभा कनकोत्तमभूषणा ॥२॥ कनकांकुशपाशाब्जैरलंकृतचतुर्भुजा ॥ इन्दिरा कमला लक्ष्मीः सा श्रीरुक्मांबुजासना ॥३॥ या रक्तदन्तिका नाम देवी प्रोक्ता

मयानघ ।। तस्याः स्वरूपं वक्ष्यामि शृणु सर्वभयापहम् ।।४।। रक्तांबरा रक्तवर्णा रक्तसर्वाङ्गभूषणा ।। रक्तायुधा रक्तनेत्रा रक्तकेशातिभीषणा ।।५।। रक्ततीक्ष्णनखा रक्तदशना रक्तदन्तिका । पतिं नारीवानुरक्ता देवी भक्तं भजेज्जनम् ।।६।। वसुधेव विशाला सा सुमेरुयुगलस्तनी ।। दीर्घौ लंबावतिस्थूलौ तावतीव मनोहरौ ।।७।। कर्कशावतिकान्तौ तौ सर्वानन्दपयोनिधी ।। भक्तान्संपाययेद्देवी सर्वकामदुघौ स्तनौ ।।८।। खड्गं पात्रं च मुसलं लाङ्गलं च बिभर्ति सा ।। आख्याता रक्तचामुण्डा देवी योगेश्वरीति च ।।९।। अनया व्याप्तमखिलं जगत्स्थावरजङ्गमम् ।। इमां यः पूजयेद्भक्त्या स व्याप्नोति चराचरम् ।।१०।। अधीते य इमं नित्यं रक्तदन्त्या वपुःस्तवम् ।। तं सा परिचरेद्देवी पतिं प्रियमिवांगना ।।११।।

शाकंभरी नीलवर्णा नीलोत्पलविलोचना ॥ गंभीरनाभिस्त्रिवली-
विभूषितनूदरी ॥१२॥ सुकर्कशसमोत्तुङ्गवृत्तपीनघनस्तनी ॥ मुष्टि
शिलीमुखैः पूर्णं कमलं कमलालया ॥१३॥ पुष्पपल्लवमूलादिफला-
ढ्यं शाकसंचयम् ॥ काम्यानन्तरसैर्युक्तं क्षुत्तृण्मृत्युजरापहम् ॥१४॥
कार्मुकं च स्फुरत्कान्ति बिभ्रती परमेश्वरी ॥ शाकंभरी शताक्षी
सा सैव दुर्गा प्रकीर्तिता ॥१५॥ शाकंभरीं स्तुवन्ध्यायन् जपन्सं-
पूजयन्नमन् ॥ अक्षय्यमश्नुते शीघ्रमन्नपानादि सर्वशः ॥१६॥
भीमापि नीलवर्णा सा दंष्ट्रादशनभासुरा ॥ विशाललोचना नारी
वृत्तपीनघनस्तनी ॥१७॥ चन्द्रहासं च डमरुं शिरःपात्रं च बिभ्रती ॥
एकवीरा कालरात्रिः सैवोक्ता कामदा स्तुता ॥१८॥ तेजोमण्डल-
दुर्धर्षा भ्रामरी चित्रकान्तिभृत् ॥ चित्रभ्रमरसंकाशा महामारीति

गीयते ॥१९॥ इत्येता मूर्तयो देव्या व्याख्याता वसुधाधिप ॥ जगन्मातुश्चण्डिकायाः कीर्तिताः कामधेनवः ॥२०॥ इदं रहस्यं परमं न वाच्यं यस्य कस्यचित् ॥ व्याख्यानं दिव्यमूर्तीनामधीष्वावहितः स्वयम् ॥२१॥ देव्या ध्यानं तवाख्यातं गुह्याद्गुह्यतरं महत् ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सर्वकामफलप्रदम् ॥२२॥ इति मार्कण्डेयपुराणे मूर्तिरहस्यम् ॥ श्रीरस्तु, शुभमस्तु ॥

——:०:——

संक्षिप्त सूचीपत्र

भार्गव

आदर्श हिन्दी शब्दकोष

२० × ३० = १६ पेजी मूल्य ६)

भार्गव हिन्दी बालकोष

२२ × ३६ = ३२ पेजी

पृष्ठ संख्या ७०० मूल्य ३)

गीता भाषा मूल्य १॥)

गीता भाषाटीका गुटका

मूल्य ।=)

भार्गव सचित्र स्टैण्डर्ड

हिन्दी अंग्रेजी डिक्शनरी

२२ × ३६ = १६ पेजी

पृष्ठ संख्या १८८० मूल्य ९)

भार्गव सचित्र स्टैण्डर्ड

अंग्रेजी हिन्दी डिक्शनरी

२२ × ३६ = १६ पेजी

पृष्ठ संख्या १५०० मूल्य ९)

भार्गव कॉन्साइज

अंग्रेजी हिन्दी डिक्शनरी

२२ × ३६ = ३२ पेजी

पृष्ठ संख्या १२१६ मूल्य ४)

भार्गव कॉन्साइज

हिन्दी अंग्रेजी डिक्शनरी

२२ × ३६ = ३२ पेजी

पृष्ठ संख्या १००० मूल्य ४)

❀ संक्षिप्त सूचीपत्र ❀

नेताजी सुभाष (सचित्र)	३)	दुर्गा सप्तशती (मूल)	।।)
ज्ञानमाला	≡)	दानलीला	=)
पहाड़ा	=)	रामायण सुन्दर कांड गुटका	।)
हनुमान चालीसा	=)	रामायण मध्यम मूल	
अर्जुन गीता	।−)	(सचित्र तथा सजिल्द)	६)
शिव चालीसा	=)	गीता भाषा	२)

पुस्तक मिलने का पता—

विश्वभारत पंचांग कार्यालय, बुलानाला, बनारस।